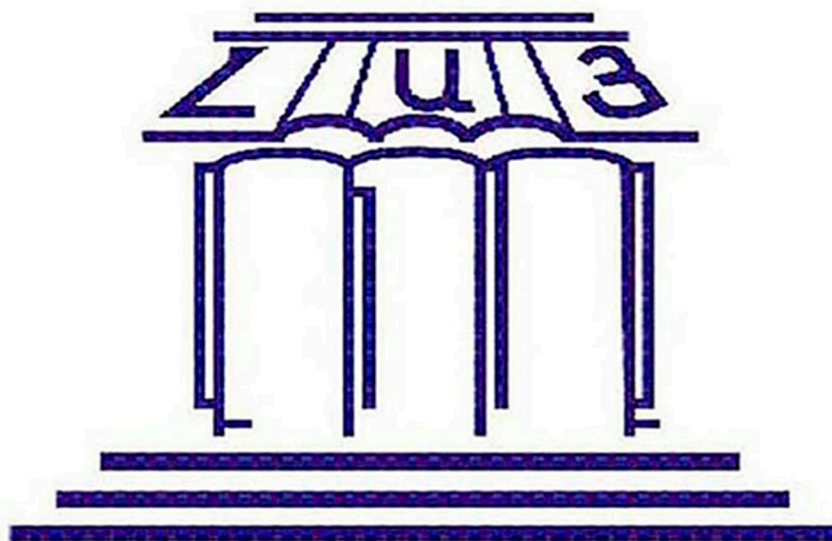

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել սովա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

My receipt for

your gift

491.99-8

2-30

1931

491.99-8

Հ-30

Հ. ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

ՆՈՐ ԳՅՈՒՂ

ԳՅՈՒՂԻ ԱՌԱՋԻՆ ԱՍՏԻՃԱՆԻ ԴՊՐՈՑԻ ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԽՄԲԻ ՀԱՅՈՑ
ԼԵՋՎԻ ԱՇԽԱՏԱՆԲԻ ԳԻՐԺ

ՅԵՐԿՐՈՐԴ, ԲԱՐԵՓՈԽՎԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

10.08.2013

381/3

04 MAY 2010

Հ. Ս. Խ. Հ. ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄԱՏ — ՌԻՍՈՒՄՆԱ-ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՍԵԿՏՈՐ

491.39-8

Հ-30

Հ. ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

աշ

ՆՈՐ ԳՅՈՒՂ

ԳՅՈՒՂԻ ԱՌԱՋԻՆ ՍԱՏԻՃԱՆԻ ԿՊՐՈՑԻ ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԽՄԲԻ
ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԳԻՐԲ

06.11

ՅԵՐԿՐՈՐԴ, ԲԱՐԵՓՈՆՎԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԷՅ.2/041

ՊԵՏՀՐԱՏ

ՅԵՐԵՎԱՆ

Ի Թ Ե Մ Ա

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԵՍԿԻԶԲԸ ՅԵՎ ՊԱՏԱՆԵԿԱԿԱՆ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՈՐԸ

ԳՐՈՑԵԿՏՆԵՐ

1. Կազմակերպենք մեր խմբի կյանքն ու աշխատանքները
2. Մասնակցենք դպրոցի աշակերտական կազմակերպություններին:
3. Ուսուցչի ղեկավարությամբ կազմենք մեր խմբի աշխատանքի տեղեկան պլանը:
4. Մտուկենք, թե դպրոցական հասակ ունեցող բոլոր լեռնիկները դպրոց գալիս են, թե վույ:
5. Ոգնենք «Պատանեկության միջազգային օրվա» կազմակերպման աշխատանքներին և մասնակցենք տոնակատարությանը:
6. Կապ հաստատենք մոտակա դպրոցների լեռնորդ խմբերի հետ:

1. Մեր առաջին ժողովը

Այսօր մենք դասարանական ժողով ունեցանք:
Որակարգի հարցերն էլին:

- 1) Մեր խմբի կյանքի կազմակերպումը—ողակների կազմակերպումը.
- 2) Մեր մասնակցությունը դպրոցական կազմակերպություններին:
- 3) Մեր մասնակցությունը պատանեկության միջազգային օրվա տոնակատարությանը.
- 4) Դպրոցից դուրս մնացած լեռնիկների ներգրավումը:
Վորոցեցիմֆ
- 1) Ակտիվ մասնակցություն ցույց տալ մեր խմբի և դպրոցական կազմակերպությունների աշխատանքներին ու պատանեկության միջազգային օրվա տոնակատարությանը,
- 2) Կուլեկտիվ կերպով ստանալ 5 օրինակ «Հոկտեմբերիկ» 10 օրինակ «Պիոներ կանչ» և 5 օրինակ «Կարմիր ծիլեր»:

Գլավիտ № 6679

Հրատարակ. № 1760

Պատվեր № 3148

Տիրաժ 45000

Պետերսբուրգի տպարան, Յերկան

3) Ողակները կազմել 5-ական հոգուց և աջնպես, վոր մի փո-
ղոցում ապրող յերեխաները լինեն մի ողակում, վոր տներում պա-
րապելը հարմար լինի:

5) Դպրոցից դուրս մնացած յերեխաներին ցուցակագրելու հա-
մար ընտել 5 բրիգադա՝ 3-ական հոգուց:

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դուք ել ժողով գումարեցեք և նույն հարցերի մասին վորոշում կա-
յացրեք:

2. Մեր սոցիալական պայմանագրի պատճենը

Մենք, յերկրորդ և յերրորդ խմբերս միմիանց հետ կապեցինք
սոցմրցման հետևյալ պայմանագիրը՝

1) Ամբողջ խումբը ներգրավել պիտներական կազմակերպության
շարքերը

2) Բարձրացնել աշխատանքի դիսցիպլինան.

ա) չբացակայել,

բ) դասերից չուշանալ,

գ) դասի ժամանակ աշխատանքը չխանգարել,

դ) լինել պարտաճանաչ ու աշխատասեր:

3) Հոգ տանել մարմնի և շրթերի մաքրության:

4) Մեր թաղի բոլոր յերեխաներին ներգրավենք դպրոց:

5) Մաքուր պահել գրքերն ու տետրակները:

6) Պայմանագիրն ստուգել ամեն ամսի վերջին՝ կատարելով
լրացումներ:

Պայմանագիրն ստուգել են, ողակավարները և ուսուցիչները.

8-ին սեպտեմբերի

1931 թ.

3. Որոր

— Բայ-բայ, իմ Լենիկ,
բայ-բայ, իմ բալիկ,
Հայրիկդ կովով
զավոդը խլեց,
իմ ջան ու ջանիկ,
քեզ նվեր բերեց,

վոր դու նրա տեղ
այնտեղ աշխատես:
Այլ յերկրներում
յեղբայրներ ունես,
նրանց դու պիտի
լույս աշխարհ հանես:

Դուք հրից անցեք,
դուք ջրից անցեք,
հինը խորտակեք,

նոր կյանք կառուցեք:
Բայ-բայ, իմ Լենիկ,
իմ նախշուն բալիկ:

4. Լաո-հո

1

Լաո-հոյի հայրը և նրա ընկերները չինացի բանվորներ եյին,
վորոնք աշխատում եյին անգլիական ածխահանքում:

Ամեն անգամ, յերբ բանվորները խոսում եյին անգլիացիների
մասին, փոքրիկ Լաո-հոն սարսափում եր:

Նա տեսել եր, թե ինչպես հանքերի անգլիացի վերակացուն
մտրակով ծեծում եր իր հորը:

Քանի որ եր, վոր Լաո-հոյի հայրն ու նրա ընկերներն աշխա-
տանքի չեյին գնացել:

Յեվ այժմ, Լաո-հոյենց տանը հավաքված խոսում եյին գոր-
ծադուլի մասին:

Ասում եյին, վոր վոստիկանները պիտի գան և նրանց ուժով
տանեն աշխատանքի:

Յերբ վոստիկանները մտնեյին բանվորական թաղը, Լաո-հոյենց
կտրին կաշմիր դրոշակ պիտի ծածանային և դրանով բանվորներին
խմաց տային, վոր կռիվն սկսվել ե:

Յերկար վիճում եյին, թե ով պիտի բռներ կարմիր դրոշակը:

— Յես պիտի բռնեմ, — պնդում եր Լաո-հոյի հայրը:

— Վե՛չ, — հակառակում եյին մյուսները, — դու ընտանիք ունես
թող այնպիսի մարդ բռնի, վոր ընտանիք չունենա:

Լաո-հոն զիտեր, վոր կարմիր դրոշակը պահված ե իրենց պա-
հարանում:

Այդ դրոշակն այնքան փոքրիկ եր, վոր ինքն ել կարող եր
բռնել:

Հանկարծ դրսից ազմուկ լսվեց:

— Վոստրիկանները մեր թաղն են լցվել, — ներս մտնելով գոչեց մի բանվոր:

Լաո-հոյի հալըր դեպի պահարան վազեց, դրոշակը վերցնելու, բայց դրոշակը չկար:

Սյդ ժամանակ դրսից լսվեց Լաո-հոյի մոր լացը:

Դուռը բացվեց Մայրըներս մտավ լեռեխային դրկած, վորի կրծքից արյուն եր հոսում. ձեռքին կարմիր դրոշակ կար:

Լաո-հոն բարձրացել եր կառուրը և կարմիր դրոշակը պարզել, բայց վոստրիկանները խփել էին նրան:

Հալըր դրկեց վորդուն, համբուրեց նրա արյունոտ կուրծքը և բարկությամբ լցված դուռս լեկավ փողոց:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Ինչո՞ւ համար ելին գործադուլ արել բանվորները:
2. Ի՞նչ գործ ունեն անգլիացիք Չինաստանում:
3. Ինչպիսի՞ բանվոր եր Լաո-հոյի հայրը:
4. Ինչո՞ւ ելին ուղում, վոր դրոշակը ընտանիք չունեցող բռնի:

5. Վողջ աշխարհի պիոներներ

Գերմանացի
Ֆրանսիացի
ու չինացի
այլ ազգերի
բանվորների,
լեռեխաներ,
պատրաստվեցեք
մասնակցելու
միջազգային
մեր շաբաթին:
Յեթե քո հայրը
անգործ ե,
յեթե բանում ե,
քաղցած ե,

Պրոլետարներ բոլոր լեռկրների միացեք

Թե ուսուցիչը
քանոնով
խփում ե քեզ՝
պիտ պալքարես,
Պիտ պալքարես,
վոր աշխարհի
ֆաշիստների
հրացանները
մեզ չնայեն,
վոր մեր կարմիր
լոգունգները
վողջ աշխարհում
բարձր գոչեն:

ԽՍՀՄ-Ը ՎՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ
ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ՀԱՅՐԵՆԻՔՆ Ե

6. Մեր տունը

Գյուղխորհրդի, կոլխոզի և դպրոցի շենքերը զարդարված ելին ճրագներով, դրոշակներով ու պլակատներով:

Հրապարակում ասեղ գցելու տեղ չկար:

Բոլորը փողոց ելին դուռս լեկել:

Շարան շարան, կարմիր դրոշակներով, վառված ջահերով, լեռ-

գերով և ուռաներով անցնում ելին կոմբերիտմիության և պիոներ-րական շաբաթը:

— Ընկերներ, — սկսեց խոսել կոմբերիտական Սուրենը, — բուր-ժուական լեռկրների մեր լեղբայրներն այսպես ազատ կերպով չեն կարողանում տոնել այս տոնը: Նրանց ծեծում են, բանտ են նըս-

տացնում, գործարաններում ծանր աշխատանքներ են կատարել տալիս:

Մենք պետք է մասնակցենք նրանց կռվին, մենք պետք է պաշտպանենք պրոլետարական պատանեկության միջազգային այս ուրը:

— Ուռն, կեցցե մեր արտասահմանի յեղբայրները:

Միտինգից հետո գնացին դիտելու պիոներների ցուցահանդեսը ուր ցուցադրել էին ամառվա ընթացքում կատարած իրենց աշխատանքները:

Ժամի 8-ին քաղաքից սկսեցին ռադիոյով խոսել որվա նշանակության մասին:

Բոլորը հավաքվեցին բարձրախոսի մոտ:

Կես գիշերից անց եր, բայց զուռնի ձայնը դեռ չեր կտրվել:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Մեզ մոտ, Խորհրդային Միության մեջ, լեռնաշխարհը վճի հասակից են աշխատանքի ընդունվում և որտեղ քանի ժամ են աշխատում:

2. Ձեր դպրոցում ինչ մանկական պատանեկական կազմակերպություններ կան և ինչ աշխատանքներ են տանում:

II ԹԵՄԱ

ԱՇՈՒՆՆ ՈՒ ԲԵՐՔԱՅԱՎԱՔԸ ՄԵՐ ԳՅՈՒՂՈՒՄ

ՊՐՈՅԵԿՏՆԵՐ

1. Ծանոթանանք մեր գյուղի բնական-կլիմայական պայմաններին ու գյուղատնտեսական կուլտուրաներին:

2. Բարձր խմբերի աշակերտների հետ մասնակցենք դպրոցի և կուլտնտեսության բանջարանոցի, այգու բերքի հավաքման աշխատանքներին:

3. Ծանոթանանք և մասնակցենք գյուղատնտեսական մթերքների վերամշակման աշխատանքներին:

4. Բերքի հավաքման և մթերքների վերամշակման ընթացքում ծանոթանանք կոլխոզում գործածվող մեքենաներին և գործիքներին:

5. Ծանոթանանք գյուղի և քաղաքի հաղորդակցության և փոխադրության միջոցներին:

6. Մասնակցենք բերքի և կուլեկտիվացման տոներին:

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒՅՈՒՆ

Դիտեցեք և նշանակեցեք լեզանակացուցի մեջ թե՛

1. Լճի սկզբներն — ա) աշնան քամիները
բ) ծառերի դեղնեյն ու տերևաթափը
գ) աշնան անձրևները
դ) աշնանավարն ու աշնանացանը

2. Վճի թռչունները և՛ բեր չվեցին:

3. Վճի թռչունները մնացին:

4. Յճի լեռնաց առաջին լեղյամը:

5. Ինչպե՞ս են վալրի կենդանիները, թռչունները և միջատները նախապատրաստվում ձմռան համար:

6. Յճի յեկավ առաջին ձյունը:

7. «Կալը»

Կալսող մեքենան տեղավորել էին կոլխոզի գրասենյակի մոտի մեծ հրապարակում:

Ցորենի և գարու հսկա դեղերը դեղին սարերի նման շրջապատել էին մեքենային:

Աշխատանքը լեռում եր:

Մի քանիսը ներքեից խրճեր էլին տալիս, վոմանք, մեքենայի վրա կանգնած, այդ խրճերը մեքենայի բերանն էլին տալիս, մի-քանիսն էլ ներքևում, մեքենայի մոտ կանգնած, ջվալներն էլին բռնել, վորոնց մեջ մաքուր ցորենն էր թափվում:

Վարպետ Սաքոն էլ ինքնագոն պատում էր մեքենայի շուրջը: — Հը՞. վոնց ե, — ասաց նա ժպտալով Մուրի ամուն, վորը ուշադիր ու զարմացած մեկ մեքենային էր նայում, մեկ թափվող ցորենին:

— Ի՞նչ ասեմ ախպեր. առաջ մի քսան-յերեսուն փութ ցորեն տուն տանելու համար պետք է մի 2-3 որ մեզ ու յեզներին տան-ջելինք, մի 2-3 գիշեր էլ կալումը քնելինք, վոր քամի դար, քա-մելինք... հիմի ամեն բան հեշտացել ե...

— Բա ի՞նչ. կոլխոզի բանն ես պես ե, հա՛. ասած է «գեղ կանգ-նի, գերան կկոտրի»: Բա մենակ մարդն ես տան չափ մեքենան կարող ե գնել: Մի ձեռքը ծափ չի տալիս, Մուրի ամի:

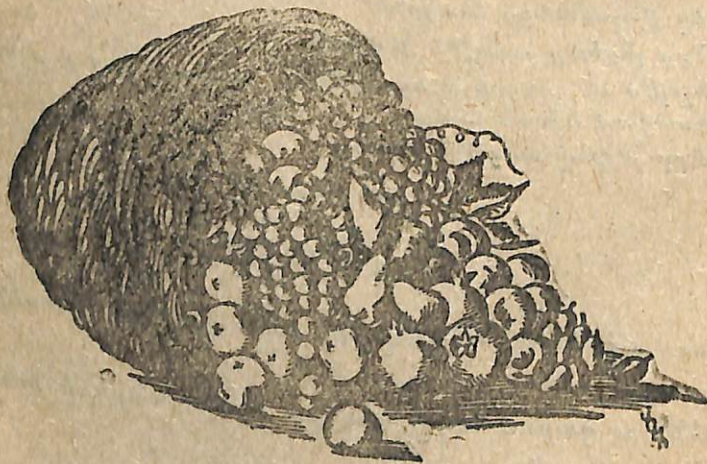
ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ծանոթացեք կոլխոզի կոլսող և քամհար մեքենաներին:

8. Աշուն

Դաշտ ու այգի դեղին հագան,
ծառ ու ծաղիկ մերկացան,
թռչունները յերամ-յերամ
մեր աշխարհից հեռացան:

Որը մռայլ, ցուրտ ու տխուր,
բարակ անձրևն է մաղում,
մեզն է պատել սար ու բլուր,
եղ մարդ չկա դաշտերում:

9. Սեպտեմբեր

Ահա և քեզ

սեպտեմբեր,

վորջան կուգես

խաղող կեր:

Ապա դեղձը

թավշամազ,

յերեքն ուտես

հագիվ-հագ:

Սերկեվիլը

վոսկեգույն

խնդրում ե թե՛

«Տար ինձ տուն,

համեղ դոլմա

պատրաստիր,

անուշ-անուշ

խփշտիր»:

Տես են նուրը

հաստափոր

հատիկ ունի՛

դիփ կլոր:

Թուզն էլ կլոր

ու տափակ

քեզ ե նայում

շիփ-շիտակ:

Կողքին ունի

տանձ, խնձոր,

դեղին դոլթման

մեղրածոր:

Պա՛, ես ինչքան

շատ մրգեր:

Վողջ բերել ե

սեպտեմբեր:

10. Ճակնդեղ

Մենք և յերրորդ խումբը մասնակցում էլինք կոլտնտեսու-թյան բոստանի բերքահավաքին:

Ճաշի վոր նստեցինք խաշած ճակնդեղ ել բերին:

— Նս ինչ քաղցր ե. կարծես վրեն շաքար են արել, — զարմա-ցավ Ալեքը:

— Բա վոնց. շաքարը հենց գրանից են պատրաստում, — վրա բերեց յերրորդ խմբի աշակերտ Յեղիշը. — Ընկեր Տիգրանն երեկ մեզ բացատրեց, վոր Ուկրաինայում շատ ճակնդեղ են ցանում և գործարաններում շաքար պատրաստում: Հիմի Լենինականում ել են ճակնդեղ ցանում. շուտով այնտեղ — Լենինականում ել շաքարի գործարան պիտի հիմնեն:

— Ճակնդեղը նաև ընտիր կեր ե անասունների համար, մա-նավանդ կաթնատու անասունների համար:

11. Կարտոֆիլ

Այս տարի կոլտնտեսության բանջարանոցի բերքը շատ առատ էր. բերքահավաքը սկսված էր և նրանք ոգնական ձեռքերի մեծ կարիք ունեւին: Վորոշեցինք ամբողջ դասարանով ուսուցչի ղեկավարութեամբ ոգնութեան գնալ: Առավոտյան վաղ մենք շարքով, կարգով յերգելով գնացինք ու կոլտնտեսության կարտոֆիլի հավաքին մասնակցեցինք:

Մեր բերքագրը կոլտնտեսականներից յետ չէր մնում:

— Այ ապրեք դուք—ասացին կոլտնտեսականները:

— Հիմի եղպես ե, — պատասխանեց ուսուցչիչը — հիմի դպրոցը կոլտնտեսության մի մասն է և աշակերտները փոքրուց պետք է աշխատեն և աշխատել սովորեն:

12. Կաղամբ

Կաղամբը տնկում են պարարտացրած հողի մեջ:

Վաղ դարնանը նրա սերմը ցանում են ջերմանոցում:

Սերմերը տաքութունից ու խոնավութունից ծլում են և սկսում աճել:

Յերբ կաղամբի ծիւերը բավականի բարձրանում և աճում են, նրանց արմատով հանում են հողից և տնկում մարգերում:

Ամառվա ընթացքում միջանի անգամ հողը փափկացնում և անպետք խոտերը հեռացնում՝ քաղհանում են:

Չոր լեղանակներին մարգերն առատ ջրում են: Այդ ժամանակ կաղամբն սկսում է գլուխ տալ:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Ձեզ մոտ կաղամբ ցանում են:
2. Ի՞նչպես են մշակում կաղամբը ձեզ մոտ:
3. Այս տարի ձեր գյուղում վո՞րքան կաղամբ էր ցանված:
4. Ձեր գյուղից կաղամբը քաղաք տանո՞ւմ են:
5. Ի՞նչի համար են դործ ածում կաղամբը:

13. Միշտ պատրաստ եմք

1

Այն որը գյուղում ախրում էր մի անսովոր լեռ ու գետ: Պիոներական ախումբի առաջ խմբվել էին մի քանի պիոներներ և իրար հրելով ցանկանում էին վաղիցված հայտարարութունը շուտ կարգալ:

Պիոներ Սուրիկը, մոտեցավ, բռնեց Գարեգինի ձեռքից և հարցրեց:

— Գարեգին, եդ ի՞նչ կարեւոր հարց ե...

— Վաղը հավաքույթի ժամանակ կիմանաս, ելի՛ր, — պատասխանեց Գարեգինը:

— Դե լավ, թող հմի իմանամ: Մեկ չի, այսօր կամ վաղը, — պնդեց Սուրիկը:

— Լավ, լեթե ուղում ես իմանալ՝ կասեմ, բայց դու չել պիտի իմ ասածը կատարես: Հավաքույթում դրված է բերքահավաքման կամ պանիակին մասնակցելու խնդիրը: Դե, հիմի դու թուի տները, պիոներներին հայտնիր, վոր վաղը հավաքույթի գան...

2

Մյուս օրը առավոտյան ամբողջ կուլեկտիվը հավաքված էր ախումբում:

Գարեգինը հավաքույթը այսպես բացեց:

— Ընկերներ, Այսօրվա մեր հավաքույթը մենք նվիրելու յենք բերքը հավաքելու գործին: Թող պիոներները ասեն, թե վորտե՞ղ գնանք և ինչքան աշխատենք:

Նստած պիոներներից մի քանիսը ձայն խնդրեցին: Առաջինը խոսեց խորհրդի նախագահ Վանուշը:

— Ընկերներ, ժամանակ շատ չկորցնենք. յես ուղղակի առաջարկում եմ գնալ կոլխոզի խաղողի այգին քաղելու, և կոլխոզի բամբակը հավաքելու: Յես առաջարկում եմ կոլխոզը, վորովհետև նա աշխատող ձեռքեր քիչ ունի, վորի հետևանքով խաղողը և բամբակը ուշ հավաքելու դեպքում կնկնի անձրևների տակ ու կփչանա:

— Այո, այո, — այս ու այն կողմից գոռացին պիոներները — գնանք կոլխոզ: Գնանք:

— Դե, գնանք, — ասաց կուլվարը ու ընկավ առաջ:

Բոլորը շարք կանգնեցին:

— Պիոներներ, կոլխոզի խաղողը և բամբակը հավաքելու համար պատրաստ եք:

— Միշտ պատրաստ, — փողոցում զրնգաց պիոներների զիլ ձայնը:

Ու գնացին...

Արդյունքների մասին հաջորդ որը զեկուցեց կոլխոզի նախագահը:

— Ձեր կատարած գործը շատ մեծ է: Կոլխոզը ձեզանից շատ շնորհակալ է: Դուք մոտ 400 ուղբու գործ եք արել: Քաղել եք յերկու հեկտար խաղող ու ալիքան ել բամբակ: Բերքահավաքին մեզ մեծ ոգնութիւն ցույց տվիք: տեսնենք աշնանացանին ինչպես կոգնենք:

Նրա վերջին խոսքերը կորան ծափերի և կեցցենների տակ: Ըստ ժպտում ելին... Մի պիոներ ձայն խնդրեց.

— Մենք խոսք ենք տալիս, վոր ինչպես յերեկ ոգնեցինք կոլխոզին, նույնպես կոգնենք աշնանացանի ժամանակ... Կեցցե մեր կոլեկտիվը...

— Կեցցե, — արձագանքեցին միլիոնները:

14. Մեր մասնակցությունն աշգեկուրին

1

Դեռ լույսը նոր եր բացվել, վոր մեր դպրոցական բերդագաները հավաքվել ելին դպրոցի բակում:

Պետք է գնային կոլտնտեսութեան աշգեկութին ոգնելու:

— Շարք, — գոչեց մեր աշխորհրդի նախագահ Բաբկենը:

Այդին այնքան ել մոտիկ չեր:

Մենք գնում ելինք յերգելով ու հանաքներ անելով:

2

Մեր այդի մտնելը տեսնելով, կոլտնտեսականները թմբերից դուրս յեկան և մեզ ընդառաջ գալով, բացականչեցին,

— Կեցցեն մեր բալիկները, կեցցե մեր աշխատանքային գրպորոցը:

Այնուհետև աշխատանքի դեկավարը բարձր տրամադրութեամբ մեզ մի-մի դանակ բաժանելով առաջնորդեց այդու ախ մասը, ուր մենք պիտի աշխատեյինք. ապա հարկավոր ցուցմունքներ տալով հեռացավ մեզանից:

Սկսեցինք աշխատանքը սոցմըքման կարգով: Հասավ կեսորի հանգստի և կոլտնտեսականների ձաշի ժամանակը:

Կոլտնտեսականների հետ մենք ել հանդատացանք, նախաձաշեցինք և աշխատանքը վերսկսեցինք:

1. Դուք ել բերդագաներ կազմակերպեցեք և ոգնեցեք կոլեկտիվի աշխատանքներին:

2. Պատմեցեք թե ինչ արդյունք տվեց ձեր աշխատանքն այդու:

15. Ծիտն ու ծիծեռնակը

Ծիծեռնակը

աշունքին

յեկավ, առաց

ծիտիկին:

— Յեկ, քեզ տանեմ

տաք հարավ,

ուր չես յեղել

գու բնավ:

Մնաս եստեղ

ինչ անես,

վոչ կեր ունես,

վոչ պաշար,

վոչ ել բունդ է

տաք, հարմար:

— Եհ, բան չունես,

քուրիկ ջան,

առաց ծիտը

ճկճկան, —

ինչպե՞ս գնամ

հեռու տեղ:

Թեք չունեմ

յես ուժեղ:

Հացի փշրանք

կամ ձավար

բավական է

ինձ համար:

Հոկտեմբերիկ,

պիոներ,

թե տղա, թե

աղջիկներ,

ձմռան սաստիկ

որերին

կուշտ կեր կտան

ծաերին:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Ձեր շրջանում ինչ թռչուններ են աշնանը հեռանում դեպի տաք յերկրներ:

2. Ինչ թռչուններ են մնում:

16. Մեր ոգնությունը բարեակի չանաքին

1

— Առավոտյան վաղ կհավաքվեք դպրոց, վոր գնանք կոլխոզի հանդը, չանաքին ոգնելու, — գասերից հետո հայտարարեց մեր ուսուցիչ ընկ. Գևորգը:

Դեռ լույսը չբացված սկսեցին հավաքվել:

Արևի առաջին շողերը նոր ելին լուսավորում սարերի գագաթները, լեռն մեր խուճըրը դրոշակով, լեռգով ճանապարհ ընկավ։

Հասանք։

Մեզ դիմավորեց կոլխոզի նախագահ ընկ. Կոստին։

— Բարով եք յեկեկ, բալիկներ, — ասաց նա։ Ընտրեցեք վոր մասն ուզում եք և գործի անցեք։

— Մեզ համար միևնույն է, — ձայն տվին շատերը։

2

Աշխատանքն սկսվեց։

Աշտի ողակը մրցման հրավերեց Թամարի ողակին, Սարգսինը, Դեվոնդի, Մակարինը՝ Շուշիկի։

Մեծահասակներից լեռ չեյինք մտնում։ Յերգն ու ծիծաղն անպակաս էր։ Բամբակի ծանրացած թփերը կարծես դեմ էյին անում մեզ իրենց սալտակ քուլաները, վոր մենք պոկենք ու իրենք թեթևանան իրենց փափուկ բեռից։

Տասնյակ սալեր ճռնչալով մոտենում էին դաշտերին, բեռնավորվում ու բամբակը դեպի ընդունման կայանը տանում։

— Հերիք է, բալիկներ, — կեսորից հետո ձայն տվեց նախագահը՝ կոլխոզի կողմից շնորհակալութուն եմ հայտնում ձեզ, ձեր կատարած աշխատանքի համար։

Կվացվեցինք, շարք կանգնեցինք։

— Քալով մարշ, — ձայնեց Գուրգենը։ Մենք դեպի գյուղը ճանապարհվեցինք։

16. Արադաց

Աշնանը, լեռն հայրս, ուրիշ կոլխոզիկների հետ, կոլխոզի աղուն տանում էր աղալու, խնդրեցի ինձ ել հետն առավ։

Յերբ մտա ջրաղաց, շատ դարմացա։ Սկսեցի ուշադրությամբ տեսնել քարերը, նավը, ալրատունը, բայց չհասկացա, թե ինչո՞ւ լեքարը պտտվում։

Խնդրեցի ջրաղացպանին և նա բացատրեց։

— Ջուրը, նավից անցնելով, թափվում է անիմների առամաների վրա, անիվը պտտվում է, ատամներով կաշում է մյուս անիվին, նրան ել պտտում գերանի հետ։ Գերանին ամրացրած է վերին ջրաղացքարը շարժվում է և չախախի ոգնությամբ շարժում ցորնատունը, վորտեղից ցորենը թափվում է վերին քարի բաց-

վածքի մեջ։ Վերին քարը քալում է տակի քարին, հատիկները մանրում, ալյուր դարձնում։ Ալյուրն ել թափվում է ալրատունը, վորտեղից լցնում են պարկերը։

Հ Ա Ր Յ Ե Ր

1. Ջրաղացն որական քանի՞ ժամ է աշխատում։

2. Մի քարը մի ժամում վորքան ցորեն է աղում։

3. Մի կիլո ցորենից վորքան ալյուր և վորքան թեփ է ստացվում։

4. Տարվա ընթացքում ջրաղացը քանի՞ ամիս է աշխատում։

18. Արադացպանի անչարսնը

Ցերեք-չորս հատ

Ջրաղացքար

Կարգով շարված

պտտվում են,

իրենց ուժգին

գոգոցով

ամբողջ շենքը

դղրդում են։

Չախախների

չխչխոցից

մտրդու տկանջ

խանում է,

իսկ ջրաղացպանն

ալրաթաթախ

խոր քնի մեջ

խոմփում է։

Բայց ջրաղացը

լեթե հանկարծ

ձայնը կտրի

լուի, սառչի,

ջրաղացպանը

լուությունից

խոկուն քնից

վեր կթռչի։

19. Ելեկտրաղաց

Դեռ արևը նոր էր լուսավորել կոլխոզի բամբակի արածը, լեռն մեր խուճըրը, ուսուցչի հետ, ճանապարհ ընկավ դեպի մոտակա գյուղը, ելեկտրոաղացը դիտելու։

Դաշտերում աշխատանքը լեռում էր. հարյուրավոր կանաչ ու սղամարդիկ չանաք էին անում։

Բամբակով բեռնավորված անհամար սայլեր բռնել էյին ճանապարհները։ Թնդում էր լեռն ու գվարդ ծիծաղը։

Մենք անցանք ուրախ արածների մոտից և հասանք գյուղը։

Ելեկտրոաղացը գտնվում էր գյուղի ծայրին։

Այստեղ ել հացահատիկներով բեռնավորված անթիվ սայլեր։

— Յերբորդ ողն է, վոր կոլխոզի աղունն, ենք աղում, — ասացին մեզ։ Ներս մտանք։

Մի ընդարձակ շինութիւնն էր: Մի ծալքին մեքենայական բա-
ժինն էր, վորտեղից յերկար փոկը գնում, միանում էր ելեկտրոա-
դացի զլխավոր մասին և պտտում անիվը:

Սպիտակ ալուրը, նման լեռնային փրփրած աղբյուրի, թափ-
վում էր ալրատունը. Մի քանի հոգի ալուրը լցնում էին մեշոկ-
ները, մի քանիսն էլ լիքը մեշոկները դուրս էին տանում և տե-
ղավորում սայլերի մեջ:

Ելեկտրոադացի վարիչը մանրամասն բացատրեց մեզ ելեկտրոա-
դացի մասին: Գրի առանց բոլորը և թվական տվախները:

Յերեկոյան դեմ, բամբակի արտերում հնչող լերդի ու ծիծաղի
միջով, մենք տուն վերադարձանք:

20. Մեր գետը

1
Յաղու սարի
կատարին
ձյուն է նստած
վողջ տարին:
Ձյունը հալվում է
կամաց,
կաթիլ-կաթիլ
իջնում ցած:
Ու ձորերի
փեշերով
հազար առվակ
յերգելով
շտապում են
դեպի վար,
դառնում գետակ
մի վարար,
այնքան համեղ
ու մաքուր,
վոր կոչվում է
Մեղրաշուր:

2
Վաղը մուր
ոճի պես
Մեղրաշուրը
փրփրադեղ

դուրս է գալիս
լայն հովիտ,
փռում ջուրը
իր վճիտ,
ջուր է տալիս
կոլխոզի
այգուն, արտին
ու ցանքսին,
ապա անցնում
նավով ցած,
պտտացնում
ջրադացը:
Վրաններից
ճամբարի
պիտենքները
արի
գետին մոտիկ
ծառն տակ,
կարթը ձեռքին
նստոտած,
ձուկ են վորսում
գետակից:

3
Հետո անցնում է
հովտից,
Մեղրաշուրը

փրփրալից,
իջնում ձորը
խոր ու նեղ,
իջնում թափով
և այնտեղ
ուժ է տալիս
ահագին
ձորի հիդրո
կայանին:
Հիդրոկայանը
հսկա
լույս է տալիս
մոտակա
քաղաքներին,
գյուղերին,
պտույտ տալիս
անդադար
մեքենաներ
անհամար:

4
Դաշտի միջին
նրա հետ
խառնվում են
յերեք գետ
ու միասին
լայն, արձակ,

անծայր դաշտով
ընդարձակ,
ընթանում են,
քլքլում,
արևի տակ
պլպլում:
Ել գետակ չի
սրընթաց,
շարձձի,
փրփրած:
ալլ հսկա գետ

խոր, անտակ,
ջուրը պղտոր,
ընդարձակ:
Վրան կամուրջ
ահագին,
ամուր ճամբա
գնացքին
մեծ ու պատիկ
նավակներ
սլանում են
վար ու վեր:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Ձեր շրջանի գետերը վորտեղից են սկսվում և վորտեղ են թափվում:
2. Ի՞նչ ոգուտներ են տալիս գետը:

21. Բերքի տունը

Մեր շրջանի կենտրոնը տոնական տեսք էր ստացել. դպրոցի,
դպրոցապետի, կոլտնտեսության և գյուղի բոլոր հիմնարկների շեն-
քերը զարդարված են դրոշակներով, պլակատներով ու լոզունգ-
ներով:

Գյուղի հրապարակում նվազում էր նվազախումբը: Քաղաքից
եկել էին բերքի տոնին մասնակցելու բանվորներ:

Ամեն մի կոլտնտեսություն ցուցադրել էր իր բերքի ընտիր
նմուշները:

Տեսակ տեսակ հասուն մրգեր, բանջարեղեններ, բամբակի
թփեր տեղ են բռնել իրար կողքի շարքով-կարգով: Բերել են նաև
մեքենաներ, ագնվացեղ կենդանիներ ու թռչուններ: Գյուղատնտե-
սըն ամեն մեկի մասին տալիս էր տեղեկություններ և բացատրու-
թյուններ:

Անհատական անտեսառներն էլ բերել էին իրենց բերքի տե-
տեսակներից:

Բաց լինչ-համեմատություն անհատականների և կոլտնտեսա-
կանների բերքի միջև:

Կոլտնտեսականների բերքը թե լավն էր և թե շատ:

Կոլտնտեսականներն այս ու այն կողմում խումբ-խումբ կան-
գնած ուրախ-ուրախ զրույց էին անում մոտիկ գյուղերից յեկած
գյուղացիներին հետ:

— Հիմի ի՞նչ եք ասում, այ մեր աչքի լույս հարեաններ, հիմի կոլանտեսութունն ե լավ, թե անհատականը, — հարցրեց նախագահ — նախկին կարմիր բանակային — Առաքելը:

— Առաքել ջան ինչպիսի գարնանն ապել ես, բոլորն ել ճիշտ ե հիմի մենք ել պիտի գնանք գրվենք ու կոլխոզը մեծացնենք, պատասխանեց հաղևան միջակ գյուղացի Քոստրովը:

Այդ ուր մեր գյուղից տասնաւորս միջակ ու չքավոր անտեսութուններ կոլանտեսության մեջ մտան:

III Թ Ե Մ Ա

ՄԵՐ ԳՅՈՒՂԻ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՊՐՈՅԵԿՏՆԵՐ

1. Ծանոթանանք մեր գյուղի շինանյութերին և նրանց ոգտագործման ձևերին:
2. Ի՞նչ շինանյութեր կան մեր շրջանում:
3. Ինչպե՞ս են մեր գյուղում շենքեր կառուցում:

22. Գրանիտ

— Տղերք, — ասաց լեռկաթուղու կայարանի ավագ բանվորը, — այս վագոնը բաց արեք և դատարկեցեք:

Վագոնի դուռը բաց արին:

Մոխրագույն, ծանր քարի քառակուսի կտորներ վագոնում դարսված:

— Բոլորն ել մի տեսակ են, ծիծաղալով ասաց մի բանվոր:

— Դրանցով փողոցներն են սալհատակում: Գրանիտը շատ դիմացկուն ե: Յե՛վ վորովհետև ամեն լերկիր եդ քարից չունի այդ պատճառով մեր գրանիտից նույնիսկ Ամերիկա լե՛ր են տանում:

23. Դաճի գործարանում

Յերբ քաղաք մտանք, լերկաց գա՛լի գործարանը:

Նրա ծխնելույզից քուլա-քուլա ծուխ եր բարձրանում:

Մոտեցանք, ներս մտանք:

Գործարանի մասերին ծանոթանալուց հետո, մի բանվոր բացատրեց.

— Հում 'նյութը՝ քարը կամ հողը ստանում ենք մոտիկ սարերից: Հողը շաղախում ենք, ցեխից գնդեր շինում և արևի տակ չորացնում: Չորացնելուց հետո քարերն ու գնդերը լցնում ենք վա-

առանքը և այլուս: Քարերն ու գնդերն այրվում, մոխիր են դառնում և մենք այդպիսով ստանում ենք գաճ: Գաճը գործ են ածում պատերը սվաղելու համար: Պատրաստի պատը նախ սվաղում են գաճով, ապա նոր՝ կրով կամ կավիճով սպիտակացնում:

24. Կիր

Կիրն անհրաժեշտ շինանյութ է, վորը գործ է ածվում ավազի հետ շաղախված կառուցումների ժամանակ հիմքի և պատերի շարվածքներում վորպես միացնող նյութ:

Այդպիսի շաղախով դրված հիմքն ու շարված պատն ամուր են լինում:

Կիրը պատրաստում են սպիտակ քարից, վոր կոչվում է կրաքար:

Նրաքարը լցնում են հատուկ վառարանների մեջ ու այրում:

Այրվելուց հետո ստացվում է չհանգցրած կիր:

Գործածելուց առաջ կրի վրա ջուր են ածում: Այդ ժամանակ կրից գոլորշի է բարձրանում, լեռ է գալիս ու թշշում:

25. Անի-պեմզայի հանքում

1

Առնիկն ու Ջաֆարը վորոշեցին մտնել պեմզայի հանքերը և տեսնել, թե պեմզայի հանքը ինչպես են փորում:

Նրանք իրենց հետ վերցրին նաև Մուկուչին ու Վրուլին, մտան հանքերը:

Տունելը լուսավորված էր ելեկտրական պայծառ լույսով, դրա համար էլ յերեսները անվախ ներս մտան: Բայց յերբ հասան այն տեղը, վորտեղից ճանապարհը բաժանվում էր, կանգ առան:

— Վեր ճանապարհով գնանք, — վախեցած հարցրեց փոքրիկ Մուկուչը:

— Յետ դառնանք, — ավելացրեց Վրուլը:

— Դո՛ւ՛ս... — լավեց դրսի կողմից մի ուժեղ ձայն, և յերեսները վտրեի տակ ուլուսերը դժժացին:

— Ձիու սայլակն էր, լեկավ պեմզան դուրս տանելու: Ձիապանը տեսավ պատի տակ կուչ լեկած յերեսներին, սայլակը կանգնեցրեց ու հարցրեց:

— Ինչո՞ւ լեք տյառեղ կանգնել:

— Մենք ուզում ենք հանքը տեսնել, բայց ճանապարհը չգիտենք, — պատասխանեց Առնիկը սիրտ առնելով:

Սալապանը ժպտաց և ասաց:

— Դե, լեկեք տանեմ:

2

Նա յերեսներին նստեցրեց սայլակի մեջ և սայլակը սլացավ:

— Այ, տեսնում եք, սա պեմզայի հանքն է, — սկսեց սալապանը, — ա՛յ, այսպես փորում են, մեջը դինամիտ են լցնում և պայթեցնում: Վագոնետեղաները գալիս են, պեմզան լցնում են մեջը ու դուրս տանում, թափում մաքրող գործարանը: Պեմզան մաքրում են, ուղղում, հղկում, բարակ թղթի մեջ փաթաթում, դրսում արկղների մեջ և վագոններով ուղարկում են Մոսկվա:

Իսկ մանր պեմզան ու հողը, ուղարկում են Յերևան, Լենինական և ուրիշ քաղաքներ, շենքեր շինելու համար:

26. Ուշ աշուն

Տերևները քամու հետ

Պար են բռնել առաջ, լեռ,

խշխշում են ու յերգում

մեր զարդարված պուրակում:

— Գալդ բարի, ալ աշուն:

Ինչ սիրուն ես, ինչ նախշուն:

Գետակը գիժ ու պղտոր

շտապում է դեպի ձոր,

քչքչում է ձորակում,

փրփուր հանում ու յերգում:

— Յես գնում եմ, ջան աշուն:

Ինչ սիրուն ես, ինչ նախշուն:

27. Պատրաստվում եմ ձմռան համար

Անձրևոտ աշուն է: Շուտով կգա ցուրտ ձմեռը: Վալրի կենդանիները, թռչունները և միջատները զգալով այդ, մեծ իրարանցման մեջ են, նրանք դիմավորելու համար պատրաստութուն են տեսնում: Հսկա արջն իր սուր ճանկերով փոս է փորում, ճյուղեր փռում մտնում և մեջն ու ձմռան քուն մտնում մինչև գարուն:

Վոգնին նույնպէս փոս եւ փորում, չոր տերեւներ եւ փռում,
կտրւում ու քուն եւ մտնում:

Սկսում փշակում իրա համար բուն եւ շինում, կաղին, բնկույզ
եւ հավաքում, սունկ եւ չորացնում ձմռան համար: Կքնի, կքնի, վեր
կէենա կուտի, ելի կքնի:

Խորամանկ աղվեսը ձմռանը քուն չի մտնում. ցերեկը ննջում
եւ իր քնում, գիշերը վորսի դուրս գալիս:

Վախկոտ նապաստակն ել չի քնում. վազվզում եւ ալգիներում
ու բանջարանոցներում, բանջարեղենի մնացորդներ գտնում, ու-
տում եւ կրծում խնձորենիների կեղեր:

Շատ թռչուններ թռչում են դեպի տաք յերկրներ:

Միջատները մտնում են մամուռների մեջ, ծառերի կեղևի տակ
եւ ամբողջ ձմեռը քնում:

IV ԹԵՄԱ

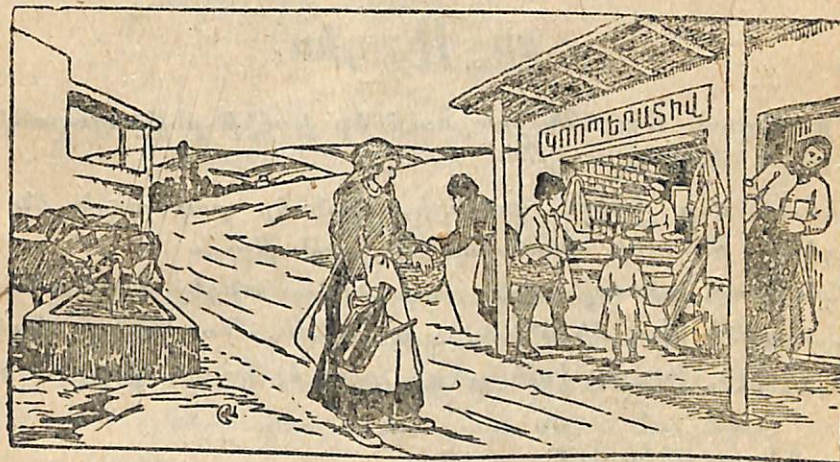
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ

ՊՐՈՅԵԿՏՆԵՐ

1. Ծանոթանալ Հոկտեմբերյան հեղափոխության նվաճումներին եւ
մասնակցները առաջիկա տոնակատարությանը:

2. Ոգնենք բարձր խմբերին—աշակերտական ցուցահանդես կազմակեր-
պելու աշխատանքներում:

3. Ստուգենք սոցմրցման պայմանագիրը եւ հարվածալին կարգով վե-
րացնենք մեր թերությունները:

28. Մեր գյուղի կոոպերատիվը

Ահա մեր գյուղի կոոպերատիվը:

Մտնող ու լեյնող հաճախորդների թիվը մեծ եւ Խանութի գոր-
ծակատարը մի լերիտասարդ տղա լե:

— Մի կիլո շաքար, — ձախ եւ տալիս մեկը:

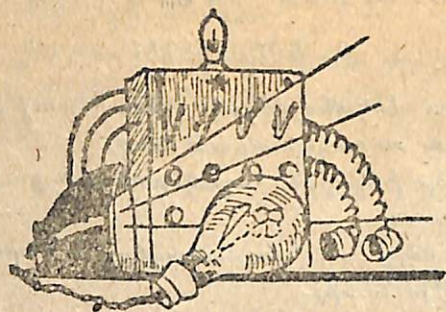
— Վանո ջան, լերկու կիլո բլինձ կշռի, — դիմում եւ մի ու-
րիշ:

— Մի կտոր սապոն... մի կոճի թել... մի մատիտ, — լսվում եւ
այս ու ախ կողմից:

Վանոն արագաշարժ եւ Սպիտակ գոգնոցը առաջը կապած, աչքերը մեկ այս կողմ ուղղելով. մեկ այն կողմ դարձնելով, պտըտվում ե խանութի մեջ, վերցնում, դնում, կշռում, հանձնում:

Կոոպերատիվի դռան մոտ փախալով չարախոսում եր չարչի Մակարը կուլակ Համբուլի հետ:

Նրանք մեր թշնամիներն են, վոր դարան մտած կովում են մեր դեմ:

29. Ռադիո

Մի անգամ Սուրենն անցնում եր խրճիթ-ընթերցարանի մոտով:

Տեսավ, վոր լերկու կոմյերիտականներ բարձրացել են ծառը և ճյուղերին ինչ վոր պղնձալար են փաթաթում:

Մոտեցավ, տեսավ, վոր լարի ծայրը անցել ե պատուհանով, ներսը, սեղանի վրա մի սև արկղ ե դրված, իսկ արկղի վրա՝ խողովակ: Արկղի խուփը կոթ ունի, վրան ել կոյոր, փալլուն բաներ կան:

Տղաներից մեկը կոթը շարժեց:

Հանկարծ կարծես մեկն սկսեց խոսել:

— Սա ինչ բան ե, — հարցրեց զարմացած Սուրենը:

Տղաները ծիծաղեցին:

— Քաղաքից են խոսում:

Իսկ խողովակի միջից խոսում են. — Լսեցեք, լսեցեք, խոսում ե ազդի կալանը:

Հետո սկսեցին լերդել, խոսել՝ թուրքերեն, հայերեն, ռուսերեն: Ապա սկսվեց նվազը:

Շատ ուշ Սուրենը վերադարձավ տուն:

— Ո՛ւր եիք, — հարցրեց մայրը:

— Մայրիկ, ենպես լավ եր վոր. քաղաքից լերդում, խոսում

ու նվազում ելին, իսկ մենք խրճիթ-ընթերցարանում լսում ելինք: Պատմելով չես հասկանա. վաղը քեզ կտանեն ենտեղ՝ կսես:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Ձեր գյուղում ապրիտ կն:

2. Դու լսել ես ապրիտ:

30. Հոկտեմբերը

Հէյ, ջան, Հոկտեմբեր,

մեր ազատարար:

ցրիւր կայծերդ

առատ ու վարար:

Փոխը թևերդ,

տուր ազատութիւն

ամբողջ աշխարհի

բանվոր, գյուղացուն:

31. Հոկտեմբերյան հեղափոխության տարեդարձը

Մեր դպրոցի դահլիճն այնպես եր զարդարված, վոր անձանաւի յեր դարձել: Պատերը վառվում ելին կարմիր գույնով:

Հեղափոխության առաջնորդների՝ Լենինի, Ստալինի, Շահումյանի պատկերները զարդարված ելին ծառի ճյուղերով: Շատ պլակատներ կային:

Մեկ մեկու յետևից, կարգով ներս մտան մեր ծնոդները:

Հանդեսը բացվեց:

Մեր խումբը լերդեց «Ինտերնացիոնալ»-ը:

Բեմ դուրս յեկավ բարձր խմբի աշակերտուհիներից մեկը և բացատրեց Հոկտեմբերյան հեղափոխության նշանակութիւնը:

Նա խոսում եր ազատ, առանց շփոթվելու, վազկորված: Ամբողջ դահլիճը լուռ ու հետաքրքրությամբ լսում եր:

Նրանից հետո մեր դպրոցի վարչը խոսեց, թե ինչ նշանակութիւն ունի կրթութիւնը և ուսումը բանվորների և գյուղացիների համար:

Արտասանվեցին միքանի վոտանավորներ և հեղափոխական լերգեր լերգվեցին:

Ամենքս ել գոհ և ուրախ հեռացանք:

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

1. Պատմեցեք, թե ի՞նչ ինչպե՞ս կատարեցիք Հոկտեմբերյան հեղափոխության տոներ:

32. Ցարի տապալումը

Ցարի տապալման օրը դարձրեցում ժողով կար:

Շատ գյուղացիներ ելին հավաքվել:

— Ընկերներ,— խոսեց ուսուցիչը— առաջ մեր լերկիրը ցարն էր կառավարում— հարուստների հետ միասին: Բանվորներն ու գյուղացիներն աշխատում էլին: Ցարն ու հարուստներն ուտում էլին ու լավ ապրում: Ցարն ու հարուստները— գործարանների ու հողի տերերը ճնշում ու շահագործում էլին բանվորներին և գյուղացիներին:

Բանվորներն ու գյուղացիները հավաքվեցին և...

— Ցարին տապալեցին,— գոչեց Դավիթը:

Բոլորը զարմացած նայեցին նրան:

Ուսուցիչը շարունակեց:

— Ցարին, ճիշտ է, տապալեցին, բայց հիմի յեւ հարուստներն սկսեցին լերկիրը կառավարել: Դրանք եւ սկսեցին աշխատավոր ժողովրդին ճնշել: Բայց բանվորի և գյուղացու աչքերը բացվել էլին: Նրանք կովեցին ընկեր Լենինի հետ... և...

— Հարուստներին տապալեցին,— ավելի բաժըր ձայնով գոչեց Դավիթը:

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

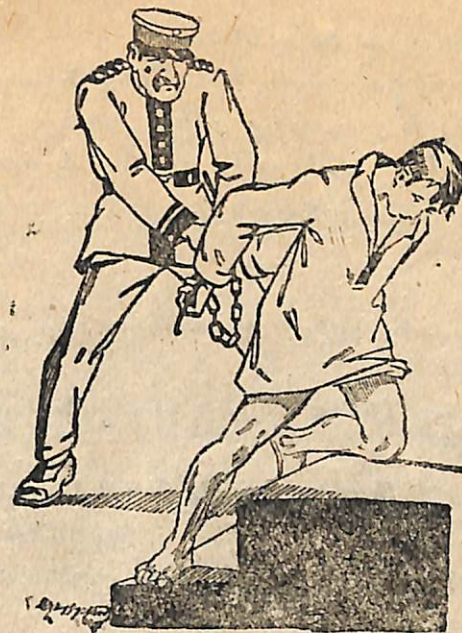
1. Դուք եւ խնդրեցեք ձեր ուսուցչին, Վոր ավելի մանրամասն պատմի այս նյութի մասին:

33. Բանվորների դրուքյունը ցարի ժառանգակ

Մեր դարոցի տեխնիկական աշխատավոր Բարեղամը, Վոր հին բանվոր էր, մի անգամ պատմեց մեզ, թե ինչպե՞ս էլին ապրում բանվորները ցարի ժամանակ:

— Այն ժամանակ լես աշխատում էլի քաղաքի գործարաններ:

քից մեկում: Լույսը չբացված գործարան էլինք գնում, մթնով տուն դառնում: Աշխատավարձը չնշին էր. շատ դժվար էլինք ապրում: Խնչ կարող էլիր անել: Յեթե պատահում էլին բանվորներ, Վորոնք

խնդրում էլին իրենց դրուկյունը լավացնել, նրանց իսկույն գործարանից դուրս էլին անում:

Կալին գիտակից բանվորներ, Վորոնք բողոքում էլին 14—16 ժամվա աշխատանքի դեմ, բայց պետուկյունը նրանց ճնշում էր: Դյուղացիների դրուկյունն էլ բանվորների դրուկյունից լավ չեր. նրանց հողը քիչ էր, ծանր հարկեր էլին տալիս, դարձրեցներ չունեցին:

Հիմա լե, Վոր բանվորն ամեն ինչ ունի,— վերջացրեց իր պատմությունը ընկ. Բարեղամը:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Այժմ բանվորները քանի՞ ժամ են աշխատում:

2. Ու՞մն է պատկանում հողը:

34. Մարգսի հորքը

1

Կոլխոզնիկ Մինասն առաջ լերկար տարիներ ծառայել էր խոջա Թաթոսի տանը տարեկան 10—20 մանեթ աշխատավարձով:

Տարիներ շարունակ բերանից, շորից կտրել էր, մի հորթ գնել:

Հորթը մեծացել էր, կով դարձել, ծնել:
Ու հիմի Մինասը, կինը՝ Շողիկը և մանավանդ փաթրիկ Սարգիսըն ուրախ էլին, վոր բացի ցամաք հացից, կաթն ու մածուն ել էլին ուտում:

Բայց Մինասը պարտք ել ուներ:
Սարգիսը ծանր հիվանդացել էր: Մինասն աղա Ղևոնդից տա-
ր մանեթ ե վերցրել և քաղաքից բժիշկ բերել:
Այս տասը մանեթը տոկոսով դարձել ե տասնույոթ մանեթ,
վոր աղան տմեն որ ուզում եր:

2

Մի որ առավոտյան գզիրն ու տանուտերը ցցվեցին Մինասի շեմքին:

— Աղա, Մինաս, Ղևոնդ աղայի սլարտքն ինչո՞ւ չես տալիս,—
գոռաց տանուտերը:

— Կտամ, աղա Ավետիս, կտամ, հո չեմ ուրանում,— աղաչեց
Մինասը:

— Տալ-մալ չգիտեմ, յես հիմի կովը տանում եմ Ղևոնդ աղին
տամ:

— Վհնց թե,—հարցրեց Մինասը:

— Ենպես, յես տանեմ, դու ասա վհնց թե:

Գզիրն ու տանուտերը դուրս լեկան, նրանց լեռնից ել Մի-
նասը, Շողիկն ու Սարգիսը:

Գզիրն արդեն կոմի արձակել՝ տանում եր:

— Տանուտեր... Աղա Ավետիս...

— Իմ հորթին մի տարեք...

Ճիսթամանակ ձախ տվին Մինասը, Շողիկը և Սարգիսը:

Բայց կովը տարան:

3

Այժմ Մինասը կոլխոզի անդամ ե և հարվածային աշխատող:
Նա ապրում ե լավ. վոչ մի բանի կարիքը չի գզում: Աշխա-
տում ե լավ, ստանում ե շատ:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Ինչո՞ւ Մինասն առաջ վատ եր ապրում, իսկ հիմա լավ:

V ԹԵՄՍ

ՋԱՆԱԶԱՆ ԱԶԳՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ՊՐՈՅԵԿՏՆԵՐ

1. Ծանոթանանք մեր շրջանի և մեր լեզվի ժողովուրդների կյանքին,
սովորություններին ու աշխատանքներին:

2. Ծանոթանանք այլ ժողովուրդների պատանխության հեղափոխա-
կան լիւլթներին:

3. Ոգնենք բարձր խմբերի աշակերտներին Փարիզյան Կոմունայի որո-
շանկացնելու աշխատանքներին:

35. Աբասը

Աբասի հայրը գյուղխորհրդի նախագահ եր:

Աբասն ամեն որ վազում եր գյուղխորհուրդ, նստում եր հոր
կողքին, սեղանի մոտ և լուրջ դեմքով հետևում, թե ինչ ե անում
հայրը, ինչ ես խոսում գյուղացիք:

Հայրն ընկերների հետ խոսում, պատմում եր թե վորքան
կամպանիաներ պետք ե անցկացնեն հիմա և գարնանը:

— Մսի մթերում:

— Բրդի մթերում:

— Գարնանացանի կամպանիա:

— Կոլտնտեսության ուժեղացում:

— Հայրիկ, ասաց նա—բա ինչո՞ւ դպրոցի մասին չխոսեցիր:—

Մեզ համար նոր դպրոցական շինք շինեցեք, բոլոր լեռնաբերին
ոգնեցեք, վոր դպրոց մանեն, չքավորներին շոր ու գիրք տվեք...—
անգրագիտությունը վերացրեք, գյուղխորհուրդն այդ բոլորը պետք
ե անի:

Գրասենյակում բոլորը ուշադրությամբ լսում էին և նայում
փոքրիկ Աբասին:

— Կեցցեն, կեցցեն:

— Տեսնո՞ւմ եմ, տեսնո՞ւմ, — ասաց ծերունի Հասանը, — նոր ժամանակներ են յեկել, նոր մարդիկ են մեծանում... Լենինի կրակը վառվում է փոքրիկ սրտերում:

36. Պիոներ Թանդուն

1

Քաղաքում Իվանեն իր վորդուն թողեց իր հին բարեկամ Սըրապրուն Կեթիլաձեյի մոտ:

— Տոներին կգամ, քեզ գլուղ կտանեմ, չտխրես, բալաս, չաբուխուն չանես, դասերդ լավ սովորես, — հեռանալիս իր վորդուն խրատեց Իվանեն:

Գլուղի անառիկ ու ձորերին, դաշտերին ու այգիներին սովոր Թանդուն, սկզբում իրան քաղաքում ոտար եր գգում, բայց կարճ ժամանակից հետո վարժվեց ու սիրեց քաղաքի մեծ-մեծ տր-ներն ու խուլ աղմուկը:

Կարճ ժամանակից հետո Թանդուն սկսեց առավոտները շուտ վեր կենալ, դպրոցից դուրս գալուց ու ճաշելուց հետո ինչ վոր տեղեր հաճախել, զանազան թերթեր տուն բերել — կարդալու համար: Հաճախ կանգնում եր Լենինի պատկերի առաջ և բաղջր ու զի ձայնով լերգում «Դու գոհ գնացիր»...

Նուր օրեր հագին մի ուր ել Թանդուն տուն յեկավ. — կարճ, կապույտ շալվար և սպիտակ բլուզ եր հագել և կարմիր վզկապ կապել:

— Ո՞վ ավեց քեզ այդ հագուստը, — հարցրեց Սըրապրունը:

— Յես պիոներ եմ, — պիոներական կազմակերպությունն է տվել, — պատասխանեց Թանդուն:

2

Մայիսի վերջին, ամառային արձակուրդներին. Թանդուն գլուղ վերադարձավ:

Մի ուր գլուղիսրհրդի գրասենյակում մի խումբ հավաքված մարդիկ իրար հետ խոսում էին. Թանդուն ուշադրությամբ լսում եր նրանց:

— Յեթե մինչև մի շաբաթ ել անձրև չգա, մի բուռն յեգիպտացորեն չեմ կարող տուն տանել, — ասաց ծերունի Պավլեն:

— Պավլե, ինչու առու չես անցկացնում — հարցրեց գլուղացիներից մեկը:

— Վոնց անեմ, ասելն հեշտ է, բայց անելը դժվար ահագին աշխատանք է պետք, յես ծեր տեղովս մենակ վոնց անեմ, — պատասխանեց Պավլեն:

— Մենք կանենք, — գոչեց Թանդուն և մոտեցավ Պավլենին:

Գլուղացիները դարձացած իրար նայեցին:

— Դու միայն աշխատանքի համար անհրաժեշտ գործիքները գտիր, մենք ամեն ինչ կանենք, ավելացրեց Թանդուն:

Յերկրորդ օրը պավլեյի արտում լսվում եր պիոներների աշխատանքի լերգը. լերգում էլին ու աշխատում, աշխատում էլին ու յերգում...

ՀԱՐՑ

1. Ինչպիսի՞ պիոներ եր Թանդուն:

ԱՌԱՋԱՊՈՒԹՅՈՒՆ

2. Հողվածի մասերից ամեն մեկին վերնագիր դրե՞ք:

37. Կուսմուն յեյ Թեթեն

Կուսմուն ու Թեթեն պապուա յերեխաներ էլին:

Պապուաաները կիսավայրենի ժողովուրդ են և ապրում են մեզանից շատ, շատ հեռու — Նոր Գվինեյա կոչված կղզու վրա:

Այնտեղ այնքան տաք է, վոր Կուսմուն և Թեթեն բոլորովին մերկ էլին ման գալիս: Նրանց գույնը սև եր, մազերը՝ գանգուր:

Առաջ պապուաաները կերակրվում էին միայն պտուղներով և ձկնով, խսկ այժմ, սպիտակ մարդիկ — անգլիացիք նրանց սովորեցրել են՝ ցորեն, վարունկ, կարտոֆիլ ցանել և վոչխար, այժ ու խոզ պահել:

Դրա փոխարեն անգլիացիք շատ եժան ձեռք են բերում և այդ յերկրներից արտահանում վոսկի և թանգագին քարեր:

38. Տարուն ու Տակեյը

1

Տարուն ու Տակեյը յապոնացի յերեխաներ էլին — քուլը ու յեղբայր:

Նրանք առաջին անգամ դպրոց պիտի գնալին:

Առավոտյան վաղ վեր կացան, լողացան. նոր շորեր հագան, նախաճաշեցին և պատրաստվեցին դպրոց գնալ:

Մայրը նրանց տվեց մի-մի մետաքսե քսակ, մեջը — նրանց ճաշը՝ փոքրիկ ամանով բրինձ. ապա մի-մի գրքույկ, տետրակ ու համրիչ և ասաց.

— Դե, հիմի գնացեք:

Տարոն ու Տակեյը հպարտ-հպարտ ճանապարհ ընկան դեպի դպրոց:

2

Դպրոցում շատ աշակերտներ կային:

Յերբ ուսուցիչը ներս մտավ, աշակերտները գլուխ տվին ու գոչեցին:

— «Ուլայո», համեցեք, հարգելի ուսուցիչ:

Ապա աշակերտները նստեցին հատակին դրված իրենց բարձերի վրա:

Տարոն ու Տակեյը չիմացան, թե ի՞նչ անեն:

Ուսուցիչը նրանց նույնպես մի-մի բարձր տվեց և նրանք ել նստեցին:

Ուսուցիչն ել նստեց հատակին — իր բարձի վրա:

— Հիմա կսկսեմ տառերի անունները տալ, իսկ դուք ձեր փայտիկներով ցույց տվեք:

Հետո սկսեցին համրիչի վրա հաշվել, ապա գրեցին սովորած տառերը, հետո նկարեցին և դուրս յեկան բակը նախաձաշելու:

Յերեկոյան դեմ Տարոն ու Տակեյն ուրախ-ուրախ, վազելով տուն դարձան:

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

1. Համեմատեցեք լապտապոցի դպրոցը մեր դպրոցի հետ:
2. Հոգվածի 2 մասերին վերնագիր դրեք:

39. Տիրը

1

Տիբ-ի մոտ գնալն այնքան ել հեշտ չէ:

Պետք է շոգենավով գնալ հեռու, հեռու:

Շոգենավը կանցնի շատ ծովեր ու կհասնի մի մեծ քաղաքի:

Հարուստ ու սիրուն է այդ քաղաքը:

Այնտեղ լեռներ ձմեռ չի լինում: Ամբողջ տարին կանաչում են լեռկար ծառեր, փետրաման տերևներով:

Հալն փողոցներով վազվզում են ավտոմոբիլներ:

Այ, հենց այդ հարուստ քաղաքում է ապրում Տիրը:

Տիրը փոչինչ չունի և յերբեք ել չի ունեցել:

Տիրը քնելու տեղ ել չունի, քնում է վորտեղ պատահի՝ փողոցում, ծառի տակ, արկղի մեջ:

2

Շոգենավը մոտեցավ նավահանգստին:

Նավից ցած գցեցին կերակրի մնացորդները: Մեկն արագ-արագ, լողալով մոտեցավ այդ մնացորդներին ու հենց ջրի մեջ կերավ:

— Ո՛վ եր նա:

— Տիրը:

Յերբ քաղաքը շոգենավ է գալիս, Տիրն այդպես է ճաշում, իսկ լեթե նավ չի գալիս, Տիրն իսկի չի ել ճաշում:

Բայց ինչպե՞ս է, վոր այդ հարուստ քաղաքում, այդպես աղքատ է Տիրը:

Ինչո՞ւ:

Տիրի լեռկրի ամբողջ հարստությունն անգլիական հարուստներն իրենց ձեռքն են առել: Նրանք հրացաններով, թնդանոթներով յեկան Տիրի լեռկիրն ու գրավեցին այգիները, դաշտերը, անտառները, գետերը, ամենը, ամենը:

Դեռ այդտեղ ապրողներին ել ստիպեցին, վոր իրենց համար աշխատեն:

3

Մի անգամ նավահանգստում արկղներ բարձող Ռամին ասաց Տիրին:

— Դու կաթիլի չափ փոքր ես: Յեթե կաթիլը լեռեկոյան փողոցներով վազի, նրան կնկատեն:

— Վոչ վոք չի նկատի, — պատասխանեց Տիրը:

— Դե, կաթիլի նման վազիր գործարան և սա փակցրու պատից:

Ռամին Տիրին տվեց մի մեծ թերթ: Թերթի վրա շատ սև-սև նշաններ կային:

Առավոտյան մարդիկ շրջապատեցին գործարանի դռան մոտի սյունը:

Բարձրահասակ Ամանը նայում եր սև նշաններին ու բարձր գոռում:

— Մենք քաղցած ենք: Հերիք է համբերել, թող կորչեն հարուստները:

Հանկարծ ատրճանակներով ու փայտերով զինված քեռիները փողոցի անկյունից վազեցին: Փայտերով ծեծեցին մարդկանց, իսկ բարձրահասակ Ամանին խցկեցին ավտոմոբիլն ու տարան:

Յերեկոյան Տիրը գտավ Ռամուն.

— Եղ ըո նշաններն ասացին Ամանին, վոր հերիք ե համբերել:
Ռամին գլխով արավ:

— Ռամի,—ասաց Տիրը,—սովորեցրու ինձ ել այդպիսի նշան-
ներ անել: Յես ամեն գիշեր կփակցնեմ դռանց պատերին. թող նը-
րանք ամենքին սովորեցնեն գոռալ:

— Հերիք ե համբերել, թող կորչեն հարուստները:

ԳՐԱՎՈՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Գրավոր պատասխանեցեք հետևյալ հարցերին

1. Վորտեղ ե ապրում Տիրը:

2. Ինչով ե նա կերակրվում:

3. Վորտեղ ե ընում:

4. Ինչու յեր Տիրը աղքատ:

40. Հերոսուհին

Կոմունայի վերջին որն եր:

Վերջին կոմունարները, կարմիր ժապավեններով զարդարված,
կանգնած եյին վերջին բարիկադների վրա:

Այդ ժամանակ վազելով մոտեցավ նրանց մի փոքրիկ աղջիկ:

Յես յեկել եմ ձեզ ոգնելու,—ասաց նա:

— Գնա, սա ամենավտանգավոր դիրքն ե,—պատասխանեցին
աղջկան.

— Վոչ, յես յեկել եմ ձեզ ոգնելու և պիտի ոգնեմ...

Վերջին բռպեններն եյին:

Հավեց մի վորոտ և ամեն ինչ լռեց:

Կոմունան ընկավ...

Բայց դեռ յերկար տարիներ հիշվում եյին են կարմիր բարի-
կադր և են հերոսուհի աղջիկը, վոր յեկել եր կոմունարներին ոգնելու...

41. Փարիզի կոմունարներին

Կարմիր դրոշ առած յեւաք

անհավասար պայքարի,

սերմ ցանեցիք տանջված սրտում

գլուղացու և բանվորի:

Ընկաք փառքով: Անցան տարիք,
անցան սև ու մութ որեր
և ձեր ցանած կարմիր սերմից
բսավ կարմիր Հոկտեմբեր:

42. Հեղափոխական մարտիկներին ոգևոլ միջազգային կազմակերպություն

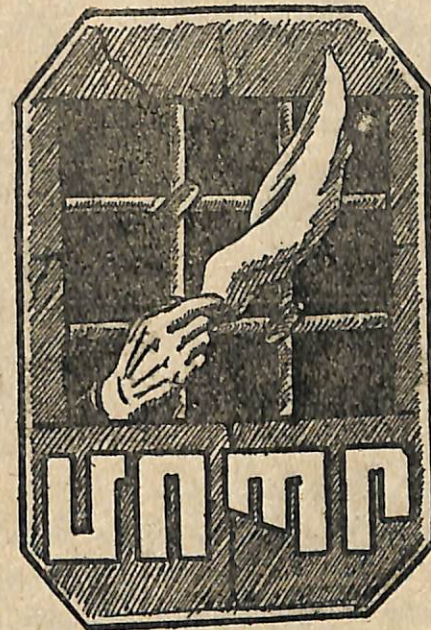
(ՄՈՊՐ)

ՄՈՊՐ-ի որվա առթիվ մեր գլուղի կոլերիտ դպրոցի դահլիճում
ցերեկույթ կար:

Որվա մասին խոսեց դպրոցի ՄՈՊՐ-ի բՆԻՆ բարատուղարը:

Նա ասաց.

— Ընկերներ, այն յերկրներում, ուր բանվորները գտնվում են
բուրժուաների իշխանության տակ, շարունակ պայքարում են 8

Ժամկա բանվորական որ և տանելի աշխատավարձ ստանալու հա-
մար: Պայքարը տեղի ունի բոլոր բուրժուական յերկրներում. Պալ-
քարող բանվորների դեմ բուրժուաները դորք ու թնդանոթներ են
ուղարկում, կոտորում, ձերբակալում ու բանտ են նստեցնում: Ահա
այդ ձերբակալված բանվորներին ոգնելու համար ե, վոր աշխարհի
բոլոր մասերում կազմակերպված ե ՄՈՊՐ-ը:

Մեզ մոտ այդ կազմակերպությունը նոր է հիմնվել, անդամներ քիչ ունի: Իսկ միջազգային հեղափոխությանն ոգնելու գործը թանկ պիտի լինի ամեն մի խորհրդային քաղաքացու համար: Հարկավոր է, վոր ամեն մի աշակերտ, ինքն անդամ լինելուց զատ, ներգրավի իր ծնողներին և ընկերներին:

ՄՈՊՐ-ի բջիջի քարտուղարի խոսքից հետո լեղան բեմադրություններ և խմբական լերգեր:

Հետևյալ որը մեր դպրոցում ել ՄՈՊՐ-ի բջիջ կազմակերպվեց:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Ձեր դպրոցում ՄՈՊՐ-ի բջիջ կա:
2. Քանի՞ անդամ ես ներգրավել:

VI ԹԵՄԱ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅՆԱՑՈՒՄԸ

ՊՐՈՅԵԿՏՆԵՐ

1. Բանվորների, գյուղացիների և մանուկների վիճակը Նոյեմբերյան հեղափոխությունից առաջ և հետո:
2. Մասնակցենք Նոյեմբերյան հեղափոխության տարեդարձի տոնակատարությանը:

43. Մի նստուշ եմ սեւոյ որերից

Դաշնակների որով եր:

Մի որ, մեծ լեղբորս մտրակի բե-
րանն առած՝ զոռով զինվոր տարան:

Են ժամանակներն ավելի լավ եր մարդ գայլի բերան ընկներ,
քան թե զինվոր զնար:

Միքանի որից լեղբայրս «ղեղերտիր» ընկած տունն վերադարձավ:

Ցերկու կով ունեկինք, այդ որերին հակառակի պես լերկուսն ել
սատկել ելին:

Մենք ել այդ կովերը յուղից ճիշտ 16 կիլո սապոն ելինք
պատրաստել:

Վորաեղից վորտեղ՝ գյուղի գղիը Կծան Ոսեփը իմացել եր
լեղբորս փախուստի մասին, լեկավ ու տան մեջ բռնեց:

Աղաչանք-պաղատանք արինք բան դուրս չեկավ:

Վերջը հինգ կտոր սապոն տվինք, ձեռք քաշեց:
Անցավ 10 որ կրկին լեկավ, նորից հինգ կտոր սապոն առավ
ու գնաց:
Յեւ ախպես անվերջ:
Վերջապես Կծան Ոսեփը ամբողջ 16 կիլո սապոնը տարավ,
ելի չպրծանք:
Վերջին անգամ յերբ լեկավ, այլևս սապոն չկար:
Այս անգամ սատկած կովերի կաշիները տարավ:
Դեռ լավ եր, վոր կովերը սատկել ելին:

44. Խմբապետ Յապոնը

1. ՀԱՄԲՈՆ

Դարալագլուզն եղ գժբախտ տարիներին շատ նեղութուն տես-
ավ:
Դաշնակների խմբապետ Յապոնն իր խմբով, վորսի ման-
յեկող շան պես, շրջում եր իր խմբով քանդում, թալանում եր, թե
թուրքի և թե հայի գյուղերը:
Մի որ Համբոն, իշին ցախ բարձած. սարի կածանով դանդաղ
իջնում եր:
Մին ել ելը սայթաքեց, վեր ընկավ:
Համբոն ինչքան գոռաց, բզեց, դադանակով խփեց, բայց ելը
չկարողացավ բարձրանալ:
Ստիպված ցախը շալակով տուն տարավ, ապա լեկավ իշին ել
մի կերպ տուն հասցրեց:

2. ԳՁԻՐ ԴԱՆԻԵԼԸ

Դեռ նոր եր Համբոն ելը գոմն արել, լվացվել ու հացի նստել,
երբ հանկարծ տան շեմքին լերեաց գզիր Դանելը:
Համբո, շուտ արա, պրծիր. ելը պիտի տանես արդ:
— Ինչի,— խեղդված ձայնով հարցրեց Համբոն:
— Յապոնի հրամանն ա, հաց ու պատրոն պիտի տանես:
— Դանել ջան, ախր եղս սատկում ա:
— Իմ գործը չի. հրամայել են՝ պիտի գնաս:
Ասաց գզիրն ու հեռացավ:
Համբոն խորը ախ քաշեց, նայեց կնոջն ու լուռ մնաց:

3. ՅԱՊՈՆԻ ՁԻՆՎՈՐՆԵՐԸ

Հանկարծ բակում աղմուկ լսվեց և ներս խուժեցին լերկու-
զինվորներ փափախներով ու մաուզերներով:
— Շուն շան վորդի. դուն հվես, վոր Յապոնի հրամանը չես
կատարում,— գոռաց զինվորներից մեկը և մտրակն իջեցրեց Համ-
բոյի թիկունքին:
— Խի՞ յեք ծեծում. եղս ձորումն ընկավ, հիմի սատկում ե,—
մրմնջաց Համբոն:
— Դու լել սատկես, ելդ ել: Աբող չես ուզում գնալ, մահա-
նա ես անում, հա...
Ա. ո քեզ սատկել:
Վորոտաց զինվորը և մի մտրակ ել իջեցրեց Համբոյի թի-
կունքին:
Համբոյին ու ելին տարան:

4. ՀԱՄԲՈՅԻ ՄԱՀԸ

Միջանի որից հետո Համբոն իշի կաշին շալակած, տխուր—
աղտում տուն մտավ և լուռ նստեց սյունի տակին:
Իշի կաշին տեսնելով Համբոյի կինը մին գլխին խփեց, մին
ծնկներին... ու լեկավ, մարդու կողքին կուչ լեկավ:
Այդ գիշեր Համբոն յերկար ժամանակ լուռ պարկած, եր ու
չեր քնում:
Լուսաբացին քիչ քնեց, բայց առավոտյան ել վեր կենալ չկա-
րողացավ:
Գանգատվում եր, վոր մեջքն ու կողքերը ցավում են:
Միջանի որից Համբոն մեռավ:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Ո՞վ եր Համբոն:
2. Ո՞վ եր նրա մահվան պատճառը:

45. Մեր գյուղն ինչպես խորհրդային դարձավ

Այն ժամանակ յես դեռ 7 տարեկան ելի և դեռ շատ բան չե-
լի հասկանում:
Իմ մեծ լաղբայր Սարգիսը, հորեղբորս վորդի Արամը և գյու-
ղի միջանի ուրիշ լերիտասարդներ, շարունակ հավաքվում ելին
մեր գոմում ու խոսում:

Նրանք՝ ուրիշ մարդ չեղին թողնում, վոր ներս գա, բայց չես միշտ ներս ելի ծլկվում, նստում եյի Շիմալ գոմշի մսուրում և նրանց ասածները լսում:

Ասածները չեյի հասկանում, բայց շարունակ լսում եյի ինչ վոր Ստեփանյանի մասին. խոսելիս ամենքն ել Ստեփանյանի ա- նունն եյին տալիս:

Յերեք որից հետո մի մարդ լեկավ, տղերոնց հավաքեց, բոլորը դրան «ընկեր» ելին ասում:

Յերկար խոսում եյին: Յես միայն ախ հասկացա, վոր Ստե- փանյանն ասել եր «եզուց գիշեր» և մեկ ել «գեներ շատ կա»: Մյուս ուր Սարգսի բոլոր ընկերները գինված հավաքվեցին ու գնացին:

Նրանց գնալուց հետո՝ մի որ չանցած, գլուղում լուր տարած- վեց, վոր «բայլշիկը գալիս ե»:

Յես չեյի հասկանում, թե բայլշիկն ինչ բան ե. կարծում ե- յի, վոր բայլշիկը հենց են Ստեփանյանն ե:

Առավոտ մի քանի ձիավորներ ու ուս զինվորներ լեկան. Ամ- քող գլուղը հավաքվեց ու եդ լեկած մարդիկ բարձր-բարձր խոսե- ցին. յես իմացա, վոր հիմա մեր գլուղը «բայլշիկ» ե:

Հիմա յես արդեն հասկանում եմ, թե ինչ եր կատարվում 20 թվին մեր գլուղում և ինչպես նա խորհրդային դարձավ:

46. Նոյեմբերի տասնութնեկամյակը

Տասը տարիդ

լրացավ

Այ ու կարմիր

Նոյեմբեր,

լույս և ուսում

տարածվեց

ու խտացան

մեր շարքեր,

Յեկեք գոչենք,

ընկերներ,

բարձր ձայնով

համարձակ.

«Կեցցե, կեցցե

ալ կարմիր

Նոյեմբերի

տասնութնեկամյակ»:

47. Տասն ու մեկ տարի

Մեր յերկիրը — Խորհրդային Հայաստանը — այժմ տասն ու մեկ տարեկան ե:

Տասն ու մեկ տարի յե անցել այն ժամանակից, յերբ Հայաս-

տանի բանվորները ու աշխատավոր գաղացիները, Կարմիր բանա- կի հետ միասին, Հայաստանից դուրս քշեցին բուրժուականներին ու- նրանց ծառայող մատակերպող դաշնակներին և իրենց իշխանու- թյունը հաստատեցին մեր յերկրում:

Եդ դաշնակների ժամանակ մեր յերկիրը քանդվում, ավերակ եր դառնում, վոչ լեղած դպրոցներն եյին կարդին, վոչ մանկա- պարտեզ կար. վոչ մանկական հրապարակ: Մով եր ու թալան: Հա- զարավոր փոքրիկ յերեխաներ սոված, տկլոր վազվզում եյին փո- դոցներում, շներից վոսկորներ խլում, ուտում, իրար հետ կռվում և անկարգություններ անում:

Բայց ես տասն ու մեկ տարվա մեջ, յերբ Խորհուրդներն են կառավարում մեր յերկիրը, յերբ բանվորներից ու աշխատավոր գյուղացիներից ընտրված մարդիկ են տեր ու տնօրեն, բանվորն ու գյուղացին տեր են իրենց աշխատանքին:

Այդ ամենը ձեռք բերավ մեր բանվորն ու գյուղացին Լենինի կուսակցության աշխատանքով:

Հիմի մեր գլուղում կոլեկտիվ տնտեսություն կա: Կուլակները կռվում են կոլեկտիվի դեմ: Կոլեկտիվը կռվում ե կուլակների դեմ:

Կոլեկտիվ տնտեսությունը գրավում ե իր ձեռք բերած հա- ջողություններով դեռ դուրսը մնացած չքավոր և միջակ գյուղա- ցիներին: Ինչքան ուժեղանում ե կոլեկտիվը, այնքան կուլակի մահը մոտենում ե: Մեր գլուղը դառնում ե համատարած: — Վերա- նում ե կուլակությունը:

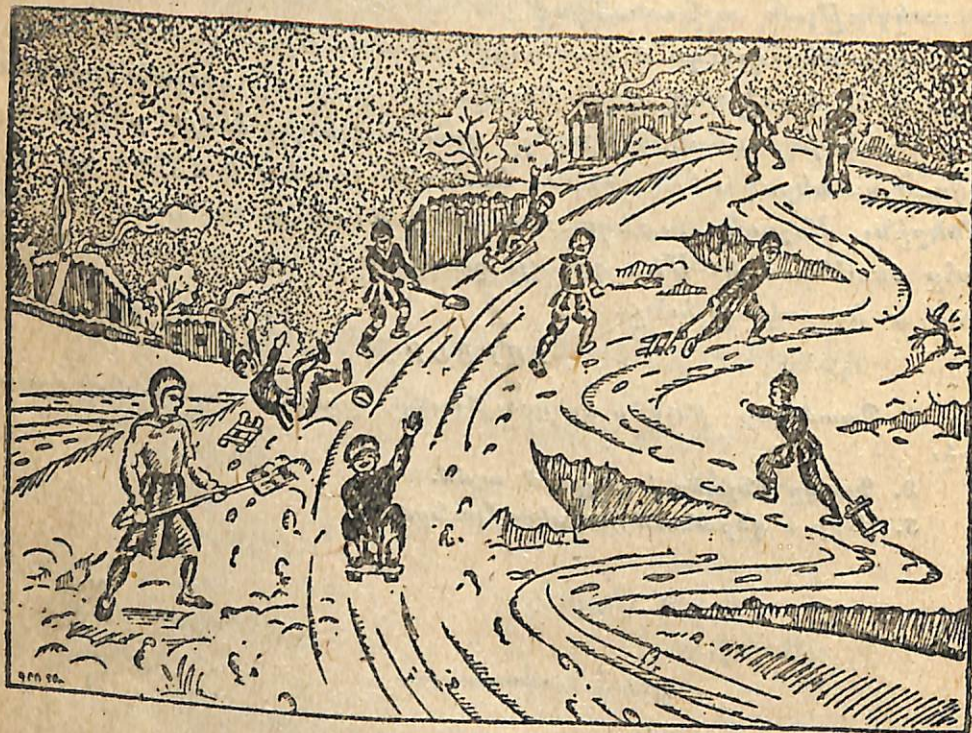
ՀԱՐՑԵՐ

1. Պատմեցեք ինչպես եր դրությունը գլուղում դաշնակների ժամա- նակ:
2. Դիտողը ինչպես ե ապրում այժմ:
3. Յերբ ե վերանում կուլակությունը:

VII ԹԵՄԱ
ՍՈՎՈՐԵՆՔ ՅԵՎ ՊԱՅՔԱՐԵՆՔ ԱՌՈՂՋ ԿՅԱՆՔԻ
ՀԱՄԱՐ

ՊՐՈՅԵԿՏՆԵՐ

1. Կազմակերպենք սննդի գործը դպրոցում:
2. Ի՞նչ կերակուրներ ենք գործածում և ի՞նչես են պատրաստում կերակուրները:
3. Հող տանենք հագուստի, դպրոցի ու բնակարանի սանիտարական վիճակը բարելավելու համար:

48. Զևեռ

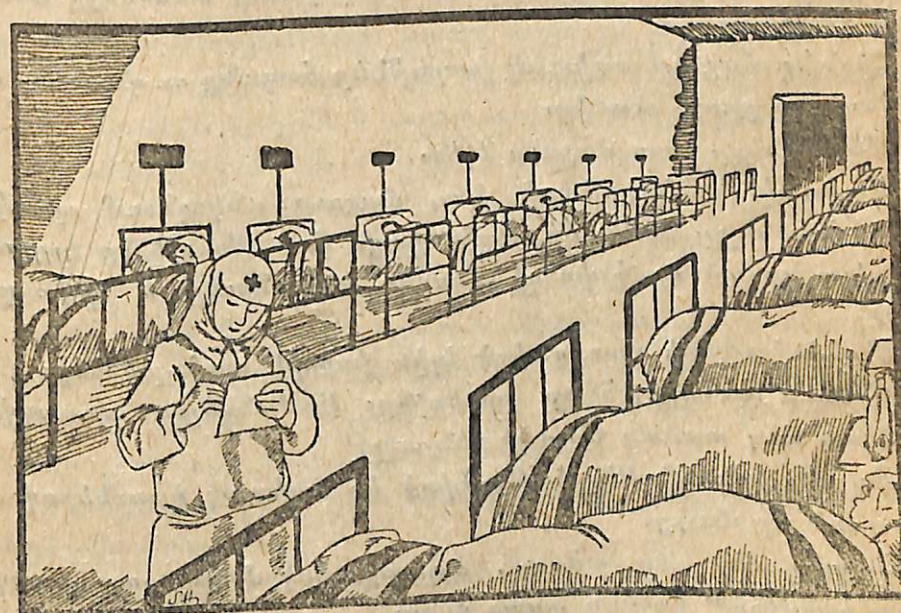
Աշտան վերջին քամին յեկավ
սրբեց դաշտեր, ձոր ու լեռ
և ամենքին համբավ բերավ,
թե գալիս է ցուրտ ձմեռ:

Ու մռայլեց լերկինք, գետին,
մեզը պատեց դաշտ ու սար,
ցուրտը յեկավ տիրեց լերկինք,
ճերմակ հագավ մեր աշխարհ:

ԱՄԵՆ ՈՐ ԼՎԱՅՆՔ ՎՈՋ ՄԻԱՅՆ ՁԵՌՔԵՐՆ ՈՒ ՅԵՐԵՍԸ
ԱՅԼ ՅԵՎ ԱՄԲՈՂՋ ՄԱՐՄԻՆԸ

ՄԵՐ ԲԺՇԿԻ ՊԱՏՎԵՐՆԵՐԸ

- Հիվանդի շրթերն առանց ախտահանելու չհագնեք:
- Մի ողավեք հիվանդի իրերից:
- Ախտահանեցե՛ք հիվանդի սենյակը:
- Յեթե ձեր տանը հիվանդ կա, առանց բժշկի թուղթավորժյան դըպրոց չգնեք:
- Այժմ յերբ տնեւում վարակիչ հիվանդներ են լինում, ի՞նչ է անում Առաքինը, բժիշկը:

49. Հիվանդանոց

I

Ամբողջ գյուղն իրար եր անցել:
Հացթուխ Լուսովի տղա Յուլակը և իմ քեռի Մուկուչն
անտառում ծառ կտրելիս են լեղել:
Հսկայական ծառն ընկել է, նրանց տակովն արել: Իմ քեռու

միայն մեջքն ե շարդվել, իսկ Յուլիան, ինչպես ասում են, աղցան
ե դառել, ուշքը կորցրել, մեռածի նման մեկնվել:

Մեր գլուղը շրջանի կենտրոնն ե ու լավ հիվանդանոց ունի,
շարդվածներին իսկույն տարան հիվանդանոց: Պառավելներն սկսեցին
փնթփնթալ:

— Ի՞նչ եք հիվանդանոց տանում, սնդիկ կանչեցե՞ք՝ դրստի
հիվանդանոցում վտար կկտրեն, կսպանեն:

Կուլակ Միխայիլ ել գեղամիջում սրա, նրա ականջին փափը-
տում եր.

— Ափսոս տղերք, ել յետ չեն դա:

Իմ քեռու վերքը փոքր եր յեղել, իսկույն կապել ելին, պառ-
կեցրել ընդհանուր սենյակում: Յուլիան դրուժյունը շատ լուրջ եր:

Նրան տեղավորել ելին առանձին սենյակում, և գիշեր-ցերեկ
հերթապահ քուլրերը հսկում ելին:

II

Մի շաբաթից հետո թույլ տվին, վոր գնանք տեսնենք: Յես ու
մայրս գնացինք:

Հիվանդանոցում սպիտակ խալաթներ հագանք ու գնացինք մեզ
առաջնորդող բրոջ յետևից:

Սենյակները շատ մաքուր ելին:

Սպիտակ մահճակալների վրա, մաքուր անկողնում պառկած
եյին հիվանդները: Ամեն մի մահճակալի վրա թուղթ եր կպցրած,
վորի վրա գրված եր հիվանդի անունը, աղգանունը և հիվանդու-
թյունը:

Մահճակալների մոտ դրված եյին փոքրիկ պահարաններ:

Քեռուս տեսանք, հետը խոսեցինք: Բաժանվելիս արտասովեց:

Հետո մեզ տարան Յուլիանի սենյակը:

Յուլիան ամբողջովին փաթաթված եր սպիտակ կտորներով. մո-
տը նստած եր մայրը:

Յուլիան մեզ վոր տեսավ, ժպտաց, իսկ մայրը լաց յեղավ և
գլուխը շարժելով կամաց ասաց մորս:

— Մահից ազատվեց վորդիս, քուլրիկ ջան, մահից:

Տուն վերադառնալով ամեն ինչ պատմեցինք հորս:

— Հիվանդանոցը լավ բան ե,— ասաց նա.— վոր դա չլիներ,
սնդիկներն ու տատմները մեր գլուղի մարդկանց կեսը կսպանելին:

ԱՌԱՋԱՆԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

1. Եթեկուրսիս կատարեցեք դեպի ձեր գլուղի կամ շրջանի հիվան-
դանոցը:

50. Պետիկի դեղատոմսը

Լուսիկն արդեն առողջացել եր: Նա ուզում եր անկողնից վեր
կենալ, բայց բժիշկը թույլ չեր տալիս: Սյուրը վերջին անգամ սպա-
սում ելին բժշկին: Նրա գալու ժամանակն եր:

Մեկ ել թըխկ թըխկ... մեկը դուռը ծեծեց:

— Համեցեք, ընկեր բժիշկ,— ձայն տվեց Լուսիկի մայրը, և ըս-
կաց հիվանդի վերմակն ուղղել:

Տան դուռը բացվեց ու ներս մտավ Լուսիկի յեղբայրը— փոք-
րիկ Պետիկը:

Նա հագել եր հոր վերաբլուզ, ձեռքն առել նրա ձեռնափայտն
ու աչքին դրել պապիկի մոմով կարկատած ակնոցները:

Բոլորը փոթկացին, բայց Պետիկը չշփոթվեց: Բժշկի նման գը-
լուխ տվեց և ժպտալով ասաց.

— Բարե ձեզ. հիվանդս ի՞նչպես ե:

Փոքրիկ բժիշկն աթոռը քաշեց մահճակալի մոտ, յերկու ան-
գամ հազաց ու նստեց: Նա ժամացույցի տեղ գրպանից
հանեց տատիկի բռնութամանը, բռնեց հիվանդի յերակը, գրպանից
հանեց իր յերկար գրչամանը, վորի մի ծայրը դրեց իր ականջին,
իսկ մյուսը Լուսիկի կրծքին և ուշի-ուշով հիվանդին քննեց:

— Լուսիկս ի՞նչպես ե,— հարցրեց մայրը ժպտալով:

— Վոչինչ, միայն չմըսեցներ,— պատասխանեց փոքրիկ բժիշ-
կը, անցավ սեղանի մոտ, և սկսեց գեղատոմս գրել:

— Տեսե՞ք, յերկու տեսակ դեղ եմ գրել. մեկը՝ տանը յեփած
քաղցրավենի, վորը կընդունի որակաւ յերկու անգամ՝ առավոտյան
և յերեկոյան թեյից առաջ— յերեքական թեյի գդալ յուրաքանչյուր
անգամին իսկ մյուսը՝ մոմպատի կլոր հաբեր են, վորը յերկու
ժամը մեկ— չորս-չորս հատ բերանն ե զցելու:

— Մոմպատի հաբերը շատ յեղան, ընկեր բժիշկ,— ծիծաղը հա-
ղիվ գսպելով, ասաց մայրը:

Պետիկ բժիշկը թեև նեղն ընկավ, բայց պատասխանն իսկույն
դառնելով պատասխանեց:

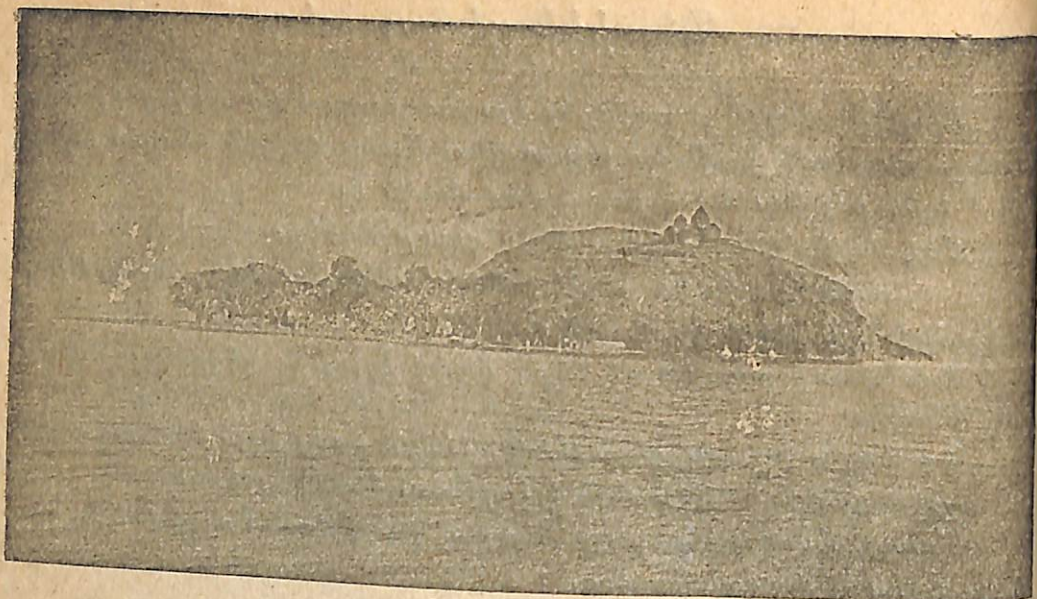
— Ո՛, մոմպատի հաբերը շատ ոգտակար են, յեթե Լուսիկը բո-
լորն ընդունել չկարողանա, կեսը թող իր յեղբորը՝ Պետիկին տա:

Մի անասելի ծիծաղ բարձրացավ:

Հանկարծ դուռը թխկաց ու ներս մտավ բժիշկը:

Մեր Պետիկն իր դեղատոմսն առավ ու հայդե...

ՄԱՔՐՈՒԹՅՈՒՆՆ՝ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅՈՒՆ Ե

51. Հանգստյան տուն

Սմռան մի գեղեցիկ առավոտ էր:

Արևի ճառագայթները դեռ նոր ելին սկսել խաղալ Սևանա լճի չարածճի ալիքների հետ, չերբ «Ծիծեռնակ» նավը սուլեց և ավից հեռացավ:

Գնում ելինք Սևանա կղզու հանգստյան տունը:

Ինձ հետ գնում ելին և տպարանի յերկու բանվորներ:

Մենք կատակում ելինք և յերգեր յերգում:

Առաջ եղ կղզում սևագլուխ վարդապետներ ելին ապրում, ուտում, տրաքում, փորները հաստացնում, առավոտից իրիկուն յեկեղեցիներում մրթմրթում, ժողովրդին խաբում, թալանում... Հիմի են անուշ ոգում, են զով ստվերում, բանվորն ու գյուղացին են հանգստանում:

Նավակը թեթև տարուբերվելով, մոտենում էր ավին:

Ափում հավաքված մի խումբ մարդիկ իրենց թաշկինակներն ու գլխարկները ոգում թափահարելով մեզ բարի գալուստ ասին:

Իջանք:

Ափում դիմավորողները ուրախ դեմքով շրջապատեցին մեզ և ուղեկցեցին դեպի հանրակացարանը:

ՋՈՒՐԸ, ՈՂԸ ՅԵՎ ԱՐԵՎԸ ՄԵՐ ԱՄԵՆԱԼԱՎ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՆ ԵՆ

52. Կեցցե մաքրությունը

Կեցցե, կեցցե
հոռով սապոն,
կեցցե փափուկ
յերեսաբերչ,
դու առամի
փոշի մանր
և դու, գլխի
սիրուն սանր:

Յեկեք լողանք
վազող ջրում:
տաք բաղնիսում
ու միշտ սիրենք
հատակ ջուրը,
նա յե մաքրում
կեղտն ու մուրը:

VIII ԹԵՄԱ
ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏՔ Ե ՄԱՍՆԱԿՑԵՆՔ ԳՅՈՒՂԱՈՐՀՐԴԻ
ՅԵՎ ԿՈՒՍՈՋԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻՆ

ՊՐՈՑԵԿՏՆԵՐ

1. Ծանոթանալու գյուղատնտեսական և կոլտնտեսական աշխատանքի պլանին,
2. Ծրագրերը մեր անելիքները գյուղատնտեսական և կոլտնտեսական:
3. Պայքարները կրոնի և սնտոխապաշտության դեմ:

53. Կոլխոզի հետ պայման եկք կնքում

1. Դպրոցականները պարտավորվում են.
Հետևել, վոր կոլտնտեսության մեքենաները անձրևի տակ չմնան, աշխատանքից հետո կեղտոտ չթողնվեն:
Հանձն ենք առնում բաժանել կոլտնտեսականների նամակներն ու թերթերը:
Հանձն ենք առնում հայտնել ում հարկն և կոլտնտեսական բրիգադների հանձնարարությունները:
Դաշտում, կոլտնտեսականների աշխատանքի ժամանակ մեր մի բրիգադը հերթապահություն և անելու, նա ունենալու չե սանիտարական պայուսակ:
Բանջարանոցը քաղհանելիս և ջրելիս կոզները:
Ճագրեր և հավեր կբազմացնենք:
Թույլ չենք տա, վոր անտառում և շինությունների մոտ խաբուկներ վառեն:
Մանկերապարակների նախադպրոցականների հին խաղալիքները կնորոգենք և նոր խաղալիքներ կշինենք:

Սոսրագրություններ

.....
.....

2. Կոլտնտեսականները պարտավորվում են

- Յերեսաներին կպատմենք մեքենաների աշխատանքի մասին:
Յերեսաներին գործիքներ կտանք բանջարանոցում և այգում աշխատելու համար:
Յերեսաների համար եքսկուրսիաներ կկազմակերպենք:
Կոզները խաղի հրապարակը պատրաստելիս:
Մուլերի համար սենյակ կտրամադրենք:
Դպրոցում աշխատանքի սենյակ կկառուցենք:
Կնոգանք յերեսաների գրքերի, հագուստեղենի, վոտնամանների մասին:
Յուրաքանչյուր կոլտնտեսական ամառը թերթ կտանա:
Յերեսաների ցուցմունքով դեղեր կստանանք նրանց դեղատան համար:

Սոսրագրություններ

.....
.....

54. Նակագր

1

- Մի բան եմ մտածել, Հակոբ, —ասաց Աշոտն ընկերոջը:
— Ի՞նչ — հարցրեց Հակոբը:
— Այ թե ինչ, — սկսեց Աշոտը, — արև մի նամակ գրենք մեր ծանոթ պիոներ Բյարիմին և խորհուրդ տանք, վոր նրանք ել իրենց նակագրում մտցնեն այն կետերը, ինչ կետեր, վոր մենք ունենք մեր նակագրի մեջ:

2

- Յերեքով նակագրը շուտ-մուտ տալուց հետո, վերջապես Հակոբն ասաց,
— Աշխեն ջան, դու գեղեցիկ գիր ունիս, լես նամակը թելադրեմ, իսկ դու գրիր: Դե, գրիր:
«Մերելի ընկեր Բյարիմ:
Կարոտալի պիոներական բարեփոխ ինձնից, Աշոտից, Աշխենից և մեր կոլեկտիվի բոլոր պիոներներից քեզ, Մանուգին, Ռաուլին...
— Յեվ Բյուրբային, վրա բերեց Աշխենը:
— ...Բյուրբային և ձեր կոլեկտիվի բոլոր պիոներներին:
Բյարիմ ջան»

Մենք մեր պահանջներն ու առաջարկները գրավոր կերպով ներկայացնելու լինք մեր նորընտիր գյուղխորհրդին և պահանջելու լինք, վոր գոնե այս տարի գյուղխորհուրդը կատարե մեր պահանջները:

Դուք ել գրեցեք ձեր պահանջներն ու առաջարկները և ներկայացրեք ձեր գյուղխորհրդին. չմոռանաք ավելացնել նաև այս կետերը:

1. Դպրոցի շենքը ժամանակին վերանորոգել և դասերը ժամանակին սկսել:

2. Բոլոր դպրոցահասակ բառարկներին, գաղնարածներին ու հոտաղներին ազատել և դպրոց ուղարկել հենց տարվա սկզբից և վոչ թե 1-2 ամիս հետո:

3. Գարնանը վարձել հասարակական գաղնարածներ ու հովիվներ, գաղններն ու մալը նրանց հանձնել, իսկ լերեխաներին թողնել դպրոցում, մինչև պարապմունքների վերջը:

4. Ջրավոր աշակերտներին տալ ձրի դասագրքեր ու պիտույքներ և կազմակերպել նախաճաշ:

— Մի կետ ել լեւ մտցնեմ, առաջարկեց Աշխենը:
5. «Յերևանից պահանջել թուրք վարժուհի և բոլոր դպրոցահասակ աղջիկներին պարտադիր կերպով ուղարկել դպրոց»:

— Այ, կեցցես, Աշխեն—բացականչեցին Հակոբը ու Աշոտը,—քո կետը ամենից կարևորն է:

— Կարծում եմ, ել կետ չկա,—ասաց Հակոբը—կարելի լե նամակը վերջացնել: Դե գրել, Աշխեն ջան:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Դուք ձեր գյուղխորհրդին նախադ ուղարկել եք:
2. Ի՞նչ պահանջներ ունեք գյուղխորհրդից:

ԳՐԱՎՈՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Գրեցեք ձեր գյուղխորհրդին ներկայացրած նախադը:

55. Գյուղխորհրդի ընտրությունը

Քանի որ ե մեր գյուղում իրարանցում ե Գյուղխորհրդի ընտրութուն պետք ե լինի:

Տերտերը, տիրացուն և կուլակները գործի լեն անցել, քեֆ, գոռնա, ուրախութուն:

Թեև իրենք ձայնադուրկ են և ընտրութուններին չեն մասնակցելու, բայց չքավորներին պատիվ են տալիս, վոր «իրենց մարդկանց» ձայն տան:

Գյուղի չքավորական խմբին ել քնած չեք. նա լեւ եղ աշխատում:

Հասավ ընտրութուններ որը:

Ձայնադուրկների աշխատանքը չուրն ընկավ. «ներանց մարդկանցից» վոչ մեկը չընտրվեց:

Ընտրված 27 հոգուց 19-ը կալթաղնիկ գյուղացի ելին, 6-ը չքավոր և միջակ անհատ գյուղացի և 2-ը՝ ծառայող: Սրանցից 8-ը կին եր:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Ձեր գյուղխորհուրդն ի՞նչպիսի կազմ ունի:
2. Քանի կին կա այդ կազմի մեջ:

56. Զյունը

Բյուր փաթիլներով
սիրուն ու նախշուն
մաղում ե ձյունը
սարում ու դաշտում:

Թեթև թևերով
պարում ին ոդում,
թիթեռների պես
համը ու լուռ իջնում:

Քնել են ձյան տակ
ծիլեր անհամար,
պայծառ գարնանը
ծաղկելու համար:

57. Մեր խմբի կոլտնտեսությունը

— Յեկեք կոլտնտեսութուն կազմենք,—ասաց Համիկն իր ընկերներին:

— Ինչպե՞ս. չե՞ վոր մենք դեռ փոքրիկ ենք. մեզ հող չեն տա: Բացի դրանից չենք ել կարող տրակտոր բանեցնել, պատասխանեց Շողիկը:

— Դե լեկեք ժողով անենք ու վճենք.—պնդեց Համիկը:
— Դե լեկեք ժողով անենք ու վճենք, իսկ Համիկը, նախագահը, Շողիկը, Նունիկն ու Ալիկը նստեցին, իսկ Համիկը, նախագահը, մնաց կանգնած:

Համիկի Թովմանն ել յեկավ, պաղեց նրա կողքին:

— Լավ, Թովման ջան, դու յել մասնակցի՞ր ժողովին. բայց տես, ձայն չհանես, թե չե ժողովից դուրս կանենք:

— Ընկերներ, — սկսեց նախագահ Համիկը, — յեթե մեր գործածելիք գրեթե անհաշիվ պիտույքներն ընդհանրացնենք, մեր ծախսը կը կրճատվի: Որինակ, ի՞նչ կարիք կա չորս թանաքամանի, քանի վաճառք կը հոգու մեկն ել բավական ե: Մեկը ջրաներկ կըրի, մեկը՝ գունավոր մատիտ... Դե, հիմի ասեք. ո՞վ ե ուզում գրվել:

— Յես, յես, — գոչեցին ժողովականները և մատ բարձրացրին:

— Ով ի՞նչ կըրի, — հարցրեց նախագահը:

— Յես ջրաներկ կըրեմ, — ասաց Նունիկը:

— Յես ել թանաք ու թանաքաման, — վրա բերեց Շողիկը:

— Յես ել յերկու գրչակոթ, — վրա տվավ Ալին:

— Ընկերներ, — շարունակեց նախագահը, — յեկեք մեր նախաձայն ել միացնենք:

— Միացնենք, միացնենք, — գոչեցին Ալին ու Շողիկը: Նունիկը գլուխը քաշ գցեց. նա հազիվ եր կարողանում տանը մի կտոր հաշ ուտել ու յերբեք նախաձայն չեր բերում դպրոց:

— Ընկերներ, — շարունակեց նախագահը, — յես առաջարկում եմ, վոր մեր կուտնտեսութունը, մինչև հունձը, նախաձայն տա Նունիկին: Ո՞վ ե համաձայն:

— Յես, յես, — գոչեցին Ալին ու Շողիկը:

— Ուռռա, կեցցե մեր կուտնտեսութունը, — ձայն տվեց նախագահը:

— Ուռռա, — գոչեցին բոլորը միասին, բայց այնպես բարձր, վոր Թովմանը տեղից վեր թռավ ու անհանգիստ նայեց նախագահ Համիկին:

— Ի՞նչ ե, Թովման, դու յե՞լ ես ուզում գրվել: Կընդունենք. դու յել մեր կուտնտեսութան պահապանը կլինես:

Բոլորը ծիծաղեցին և ծափահարելով ցրվեցին:

ԱՌԱՋԱՅԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

— Դուք ել ժողով արեք և վորոշեցեք նախաձայն միացնելու հարցը:

58. Աներեսը

— Ախպեր, ես տերտերից չպրծա, — գանգատվում եր Սահակ ամին Նիկոլ բիձին. — ասել եմ՝ ա տերտեր, եսքան տարի խաբել ես, հերիք ե, ել չեմ ուզում. ել տունս վոտ չգնես: Նիկ չեղավ:

Մին ել տեսնեմ, ելի են շիլ Մաթոյին քամակը գցած՝ տուն մտավ: Ել չհամբերեցի — մի լավ անպատկեցի և տանից դուրս արեցի:

— Ասում ես ու թողում. իսկապես շատ աներեսն ե: Մնում ե՞ տուր, հիվանդանում ե՞ տուր, մեռնում ե՞ տուր: Դրուստ ես ասում՝ ինչքան վոր խաբել են — հերիք ե:

— Վոր լավ հաշվես, ամեն մի տնտեսութուն տարեկան 10 մանեթից ավելի անտեղի փող ե տալիս տերտերին: Եդ փողով գյուղը հանգիստ մի տրակտոր կամ հնձող մեքենա կառնի:

— Ճիշտ ե: Ես անգամ տուն թողի, մին ել վոր գա՝ քեզ պես տնիցս դուրս եմ անելու, — ասավ Նիկոլ բիձան ու չիբուխը վառեց:

59. Գրքաց Մագրադը

Մագթադ Բաշին փալ բաց անող եր: Յերբ կորչում եր կամ գողանում ելին մեկի ձին, կովը, հավը, կամ յեթե մեկը հիվանդանում եր, գալիս ելին Մագթադ բաշու մոտ և գիր ելին անել տալիս: Գյուղացիք հավատում ելին նրան և առատ վարձատրում: Մագթադ բաշին այդպիսով հարստացել եր և ուներ՝ յեզ, կով, գոմեշ, վոչխարներ:

Մի գիշեր գողերը յեկան նրա յեզը գողացան:

Անցավ մի քանի ամիս, բայց գրքացի կովերը չգտնվեցին:

— Եդ վո՞նց ե, Մագթադ բաշի, դու մեղանից փող ես առնում:

— Վոր մեր կորուստը գտնես, իսկ քո յեզը գտնել չկարողացար:

— Բա յես կարող եմ իմ կորուստը գտնել, ինձ համար գիր անել: Ձի կարելի: Իսկ ուրիշի համար կարող եմ:

Այդ դեպքից հետո նրան վոչ վոք չեր հավատում և նրա ոգնությանը չելին դիմում:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Ձեր գյուղում գրքաց կա:
2. Բացատրել ես, վոր փալ բաց անելը սուտ ե:

IX ԹԵՄԱ ԼԵՆԻՆՅԱՆ ՈՐԵՐ

ՊՐՈՅԵԿՏՆԵՐ

1. Պատրաստվե՛ք լենինյան ուրերն անցկացնելու:
2. Ստուգե՛ք սոցմրցման պայմանագիրը և հարվածային կերպով վե՛րացնե՛ք թերութիւնները

1

60. Հացի հարկար

— Այսօր տանից դուրս չգնաք, յես շուտ կվերադառնամ,—
ասաց հայրիկն առավոտյան:

Նա վերգրեց ցարի պատկերը, բոլորին ել համբուրեց և դուրս
գնաց:

Մայրիկն ել փաթաթվեց ու գնաց շուկա. պետք եր մի բան
ծախել ուտելիք գնելու համար: Այլևս սպրեւ չէր լինում: Գործա-

բանում աշխատավարձը որեցոր պակասեցնում էին, իսկ մթերք-
ները գներն արագ բարձրանում էին:

2

— Դե, հազնվեր, Նինա ջան, մենք ել գնանք,— ասաց Իվանը,
յերբ նրանք յերկուսով միայնակ տանը մնացին:

Նինան հագավ իր ամառային կոշիկները, մայրիկի կոֆտան
եւ փաթաթեց գլուխը. Գրիգորն ել հագավ իր մաշված կոշիկները,
ու դուրս գնացին:

Փողոցը ծածկված եր ձյան շերտով և Նինայի կոշիկները սոթ
էին տալիս: Իվանն ամուր բռնել եր նրա ձեռքից:

Փողոցով մեծ բազմութիւն եր անցնում. գնում էին ցարի
մոտ. հացի համար:

Հասան ամբոխին և առաջ անցան:

— Նինա ջան, տեսնո՞ւմ ես այն մեծ տունը. ցարի պալատն
է... Շուտով կհասնենք...

— Շուտ կհասնենք:

— Սրդեն մոտեցել ենք:

— Չինվորները... — ուղում եր նորից բացականչել Նինան,
յերբ հրացանները մեկնն ճարձատեցին:

Ժողովուրդը կանգ առավ, իրար անցավ և գետին թափվեց:

Իսկ ցարի զինվորները նորից «տրաք... տրաք... տրաք...» կրակեցին:

Բոլորը ծխի մեջ կորան: Մոտիկ նրբանցքից դուրս պրծավ կո-
շակների մի ձիավոր շոկատ, և ժողովուրդը փախուստի դիմեց:

Իվանն ել փախավ... Նինան փետացած թաթիկներով պինդ
կպել եր նրա փեշերից և չէր թողնում:

Հանկարծ Նինան թեքվեց և ընկավ ձյան մեջ. յերեսն արյու-
նոտվել եր. շրթունքները ծածկվել էին արնախառն փրփուրով իսկ
բռունցքը ամուր սեղմել եր:

— Նինա... — գոչեց, Իվանն ազատվելով քրոջ վտիտ ձեռնե-
րից, ու փախավ:

3

Հայրը վերադարձավ ուշ գիշերին, Նինային գրկած բերեց ու
դրեց մահճակալի վրա:

Նրա գլուխը փաթաթված եր, պառկել եր ու չէր կարողանում
շարժվել:

— Նինա ջան, ցավում ե, հմ, շատ ե ցավում, — ասում եր
մայրիկը և համբուրում նրա սառած ձեռները:

67

— Չգիտեմ, մայրիկ, ի՞նչ հայրիկը հաց բերեց... Մի կտոր հաց տան...—հագիվ շնչաց նինան։
Նրա ձայնը նվաղեց, փոքրիկ բերանը չէր կարողանում բաց անել... ցավում էր։

ՀԱՐՑԵՐ

1. Ի՞նչ էր պատահել նինային։
2. Ի՞նչպես էին ապրում բանվորները մինչև հեղափոխությունը։
3. Ի՞նչու չէր ժողովուրդը գնում ցարի մոտ հաց խնդրելու։
4. Ի՞նչպես դիմավորեց ցարը բանվորներին, վորոնք գնացել էին հաց խնդրելու։

61. Լենին

Լենին պապին էլ մանուկ է չեղել մեզ նման պսակ, ժիր ու սիրունիկ, բռնել է թիթեռ, սիրել ծաղիկներ, սահնակով օդալ, լերգել ու խաղալ։
Բայց խաղ ու պարից, սահնակ, թիթեռից, ծաղկից առավել ուսումնա է սիրել։

անվերջ աշխատել, առաջնորդ դարձել ամբողջ աշխարհի բաարակ, բանվորի։
Պապի խորհուրդով բանվոր, գյուղացի ալ դուռ առած, լեւան, միացան, և չերկիրը մեր ցարից խլեցին ու մեր աշխարհում Խորհուրդ հիմնեցին։

62. Վալոդյան դպրոցում

Մի բանվոր պատմում էր.
«Յես ու Վալոդյան հասակակիցներ էլինք. Վալոդյան գիմնա-դպրոցում էր սովորում, իսկ յես՝ ժողովրդական դպրոցում։

Մենք շուտով մտերմացանք։
Յես լավ գիտեի՝ վորտեղ կարելի չէ լողանալ կամ ձուկ վոր-սուլ։ Վալոդյայի հետ գնում էլինք թռչուններ վորսալու, սառցի բլուրներ էլինք շինում, սահնակ խաղում։

Վալոդյան չարածձի, բայց շատ ընդունակ էր։
Նա սիրում էր քույրերին ու յեղբայրներին խանգարել. այդ-պիսի դեպքերում հայրը կանչում էր.

— Ինչո՞ւ դասերդ չես սովորում։

— Յես դասերս գիտեմ։

Հայրն սկսում էր հարցուփորձ անել, Վալոդյան հրաշալի պա-տասխանում էր։

Հայրն սկսում էր հին դասերից հարցնել, վոր մի քիչ յերկար պահի իր մոտ։

Վալոդյան հին դասերն էլ էր պատմում։

Գիմնազիայի տեսուչը նրա մասին գրել էր.

«Շատ ընդունակ, աշխատասեր ու ճշտապահ տղա յե. բոլոր դասարաններում նա յեղել է առաջին աշակերտը»։

ՄԻՇՏ ՀԻՇԻՐ ԼԵՆԻՆԻ ՊԱՏԳԱՄՆԵՐԸ

63. Մեր լենինյան անկյունը

1

Ընկեր Լենինի թաղման դարձարձի հախորդ որը մեր խմբի աշակերտուհի Թումանյան Մանուշը մի բանի նկարներ բերեց դա-սարան, վորոնք վաղիմիք Իլիչի թաղումն էլին ներկայացնում։
Մենք շրջապատեցինք Մանուշին և սկսեցինք նայել նրա նկարները։
— Մանուշ, ես նկարները վորտեղից ես ձեռք բերել, — հար-ցրեց Սիրուշը։

— «Պիոներ կանչ»-ից, «Խորհրդային Հայաստան»-ից, «Մաճ-կալ»-ից և ուրիշ թերթերից եմ կտրել։

— Իսկ յես, ընկերներ, ունեմ մանուկ Լենինի նկարը։ Ենքան լավ, սպիտակ բլուզով...

- Վաչիկ, ցուց տա՛ս, ուր է:
- Տանն է. վաղը կբերեմ:
- Իսկ մենք տանը կավից քանդակված Լենին ունենա՞նք:
- Գիտե՞ք ինչ, ընկերներ, — ասաց Լիկը, — Մանուշն ունի Լենինի թաղման պատկերներ, Վաչիկը՝ մանուկ Լենինի նկարը, իսկ ել փոստանավորներ ունեն Լենինի մասին, ինքս եմ գրել: Յեկեր վաղը բոլորը բերենք և լենինյան ցուցահանդես կազմակերպենք....
- Բոլորը համաձայնեցին: Լիկը մտածածը բոլորին դուր յեկավ:
- Յեկեք, յեկեք:
- Բերենք ամեն բան, ինչ վոր Լենինի մասին կլինի:

2

Հետևյալ որն առաջին դասից հետո բերած բաները կարգով շարեցին նստարանների վրա:

Գրատախտակի վրա հայկուշը խոշոր տառերով գրեց՝ «ԼԵՆԻՆ-յան ցուցահանդես»:

— Լիկ, — ասաց Հերսիկը, — գիտե՞ս ինչ: Յեկեք ցուցահանդեսը չհավաքենք: Գրատախտակի կողքին մի յերկար սեղան դնենք և մեր իրերը տեղավորենք նրա վրա: Նկարները կնույկաներով կպցնենք պատին: Կարելի չէ լողունգներ ել գրել և կպցնել: Կարծում եմ, վոր դասարանը կհամաձայնվի:

Բոլորն ել, իհարկե, համաձայնվեցին:

Մի քանի օրից հետո մենք լենինյան անկյուն ունեւինք:

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դուք ել ձեր դասարանում լենինյան անկյուն կազմեցեք:

X ԹԵՄԱ

ՄԵՋ ՇԱՏ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐ ԵՆ ՉԱՐԿԱՎՈՐ

ՊՐՈԵԿՏՆԵՐ

1. Ոգնենք բարձր խմբերի աշակերտության ուսիլ-հումուլթ հավաքելիս:
2. Ոժանդակենք պարտատոմսերի տարածմանը:
3. Ձեռք բերենք խնայողական դրամարկդի զբքուկներ:
4. Դպրոցի աշխատանքային անկյուններում դործնական աշխատանքներ կազմակերպենք:

64. Փոքրիկ վարպետը

Փոքրիկ Աշոտը սղոցը ձեռին
Հպարտ կանգնած է դազգյահի առաջ,
Մատիտը ցցած ախանջի տակին՝
Շարժում է սղոցը մեկ յետ, մեկ առաջ:
Հյուսնություն անել նա շատ է սիրում,
Առանց հանգստի անվերջ աշխատում,
Փայտից, յերկաթից դործիք է շինում,
Կոտրած իրերն ել ինքը նորոգում:

65. Փոքրիկ մեխանիկը

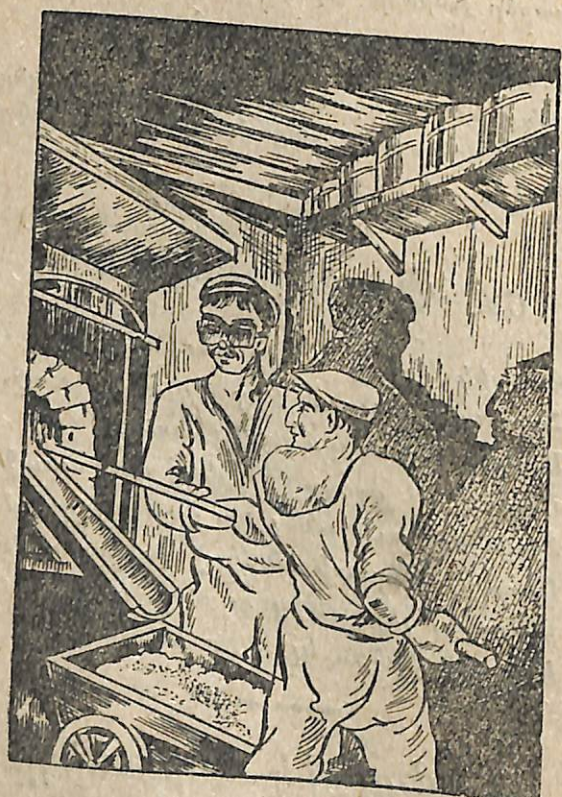
Հրաչը շատ եր ուզում իմանալ թե ինչպե՞ս է շինված կողպեքը, և ինչո՞ւ նա առանց բանալու չի բացվում:
Նա սեղանի վրաից վերցրեց կողպեքը և սկսեց դիտել: Վրաից վոչինչ չէր նկատվում, իսկ յերբ կողպեքը թափ եր տալիս, միջից ինչ վոր ձախեր ելին լսվում:
Յերբ մալըրը դուրս գնաց, նրա հետաքրքրությունն ավելի շատացավ և սկսեց մտածել. «Փորձեմ քանդել. յերբ մասերի հետ ծանոթանամ, նորից կշինեմ»:

Վերջընց իր փոքրիկ մուրճը և սկսեց կողպեքը ծեծել։ Ու
յերբ քանդվեց, նա սկսեց ծանոթանալ առանձին մասերին։

Լավ ծանոթանալուց հետո նա ուզեց «վերանորոգել» կողպեքը,
բայց ել չկարողացավ։ Սկսեց լաց լինել։
Այդ միջոցին ներս մտավ մայրը և ասաց.

— Ի՞նչ հեռաքրքրեր լեռելսա յես. ուզում ես անալոյման ամեն
բան իմանալ։ Յեթե տղայես ե, յերբ մեծանաս, յես քեզ կուղար-
կեմ գործարան, փոր ամեն ինչ սովորես։

— Հա, հա, մայրիկ ջան, — ուրախացած գոչեց Հրաչը և փար-
վեց մոր վզովը։

66. Գործարան

Գիթը ցցած փնչում ե նա
և արձակում ծուխ ու կրակ,
հոշոտում են կարծես իրար
հազար առյուծ եզ հարկի տակ։
Դղրդում ե ջենքն իր ուժից,
բայց այդ հրի, մրի միջից
գուրս ե գալիս խոփ ու կացին,
սուր գերանդի, վարող գուլթան,
փոր նրանցով մեր գյուղացին
իր գործն անի՝ իր վարն ու ցան։

67. Դարբնոցում

Սալեր, փուքսեր	խփում, տփում,
կալծ ու բոց,	աղմկում,
կռանների	կարմիր-կարմիր
թխթխոց,	պողպատից
հա զարկում են	մուրճ ու մանգաղ
ու զարկում,	են կոփում

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

1. Գրեցեք դարբնոցում յեղած իրերի և գործիքների անունները։

ՀԱՐՑԵՐ

1. Դիտեցեք հնոցը, փուքսը, սալը, մուրճը, ունելիքը։
2. Ի՞նչպես են պայտ կամ մեխ պատրաստում։
3. Նկարագրեցեք դարբնի աշխատանքը։
4. Նկարագրեցեք կամ կովից կաղապարեցեք մուրճ, ունելիք, պայտ։

68. Հյուսնոցում

— Ընկեր վարպետ,	սղոց չունենք,	տեսե՛ք՝ դուք ել
տախտակ ե պետք	պետք ե շինենք	սովորեք։
մեզ հինգ կտոր	սավառնակ։	Վարպետը ծեր
հարթ, բարակ,	— Լավ, յերեխեք,	խսկույն առավ
տախտակ չունենք,	դե մոտ յեկեք,	իր դազգյահից

մի սղոց, ու դեն դրեց ջան լերեխեր,
առաջ ու յետ, իր սղոց, հինգ լավ տախտակ
առաջ ու յետ, առաջ ու յետ, հարթ, բարակ,
խճճ, խճճ, խճճ, առաջ ու յետ, առաջ ու յետ, առաջ ու յետ,
խախտոց: խճճ, խճճ, խճճ, խճճ, խճճ, առաջ ու յետ,
Վարպետը ծեր, խճճ, խճճ, խճճ, խճճ, առաջ ու յետ,
առաջ ու յետ, — Հիմի առեք, մի լավ, սիրուն
սավառնակ:

ԱՌՍԱՋԱՒՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ծանոթացեք հյուանդանին և նրա աշխատանքներին:

69. Հանքում

1

Պետիկը, Վաչիկն ու Մուկուշը ձեռք-ձեռքի տված գնում ելին հանքահորով:

Չորս կողմը մուխն էր:

Վաչիկը մեծ էր. ելի լեր լեղել հանքում: Նրա ձեռքի փոքրիկ լապտերի թույլ լույսը յետ եր թեքվում և դողդողում, ասես թե փախչում եր մութից:

Ճանապարհ — հանքը նեղ էր. մեջտեղում ձգվում ելին ռելսեր, վորոնց վրայով վագոնետիկաներ ելին սահում: Պատերը, առաստաղը փայտից ելին: Առաստաղի փայտերի արանքից շուր եր կաթիլ-թում:

Մուկուշը, վոր բոլորից փոքրն էր, Վաչիկի թևը բաց չեւ թողնում և շուտ-շուտ հարցնում էր.

— Վաչիկ, շուտ կհասնենք:

— Շուտով, Մուկուշ ջան, շուտով:

Հեռվից լսվեց մի խուլ ձայն և աղոտ լույս լերեաց:

— Վագոնետիկա լե, պղնձահանք ե բերում, — բացատրեց Վաչիկը:

Տեղ հասան:

Բանվորները, քրտնքի մեջ քանդում ելին հողը: Յերկու լապտեր թույլ լույս ելին տալիս:

— Յես ել վոր մեծանամ, ձեզ պես հանքում պիտի աշխատեմ, — ասաց Մուկուշը:

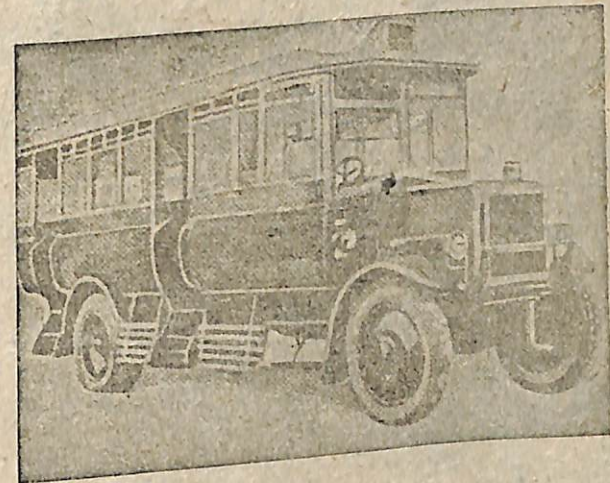
Պետիկն ու Վաչիկը մի քանի հարցեր տվին հանքավորներին և վերադարձան:

Բավականին քայլելուց հետո լերեաց կապտագույն լերկինքը:

— Ինչ լավ ե հանքը, — թռչկոտելով ասաց Մուկուշը, — լես ելի պետք ե զամ:

ԱՌՍԱՋԱՒՐՈՒԹՅՈՒՆ

1. Երակուրսիս կազմակերպեցեք դեպի մոտիկ հանքը:

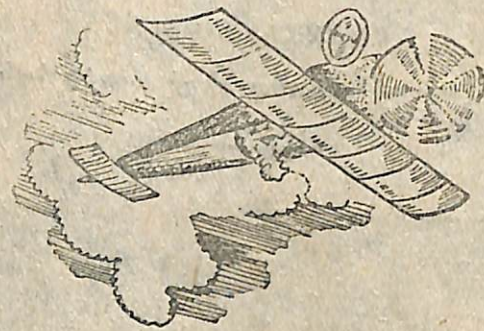

70. Շոֆեր

Ձեռնոցը ձեռքիս,
ակնոցը աչքիս
շոֆեր եմ լես
սրատես:

Ղեկը ձեռքիս շարունակ
սլանում եմ համարձակ:
Փռչն թռչում,
քամին ճչում,

փողը հնչում,
 փնչում,
 թնչում
 մեքենան,
 կտրում ճամբան անսահման:
 Ահա անտառ,
 հովիտ ու սար,
 ձորեր ու դաշտ
 մի ակնթարթ
 լերում են
 ու կորչում:
 Իսկ լերը դեմից
 սալ է գալիս՝
 — Տու-տու, տու-տու,
 ինձ ճամբա տու, —

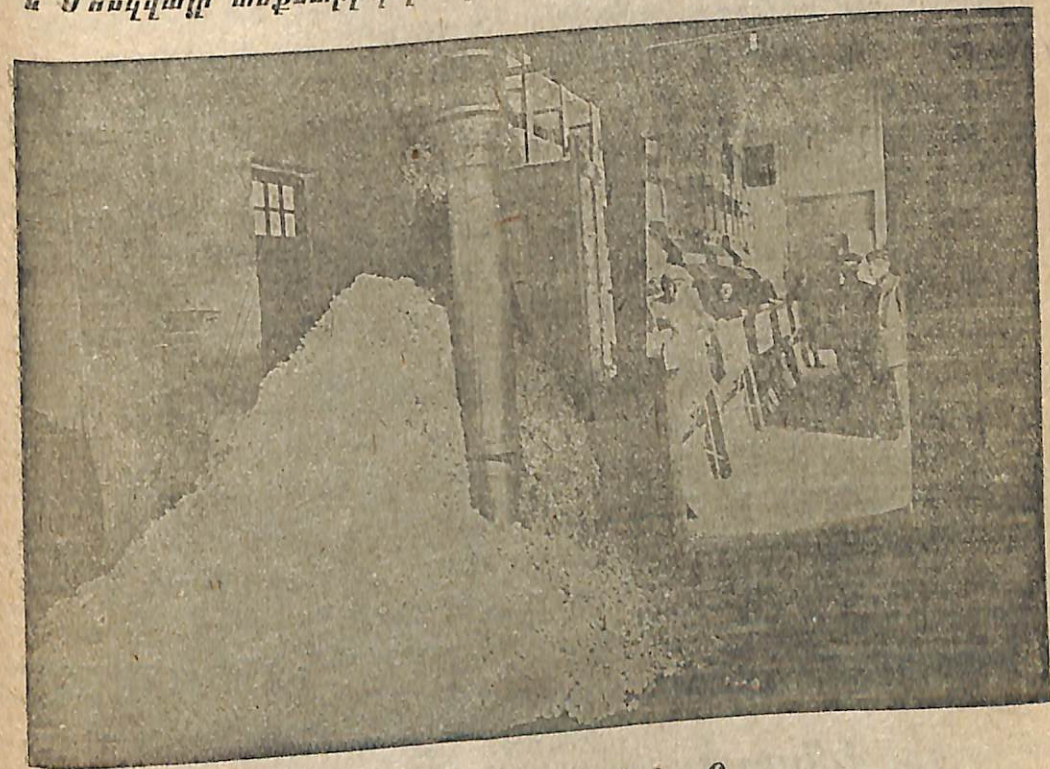
71. Սալառնակը

Ռառո՛՛...
 Ջախ է գալիս...
 Ահա, ահա վերի կողմից
 թևերը լախ
 բացած, պարզած,
 սալառնակն է սահում ողով,
 հսկա, հպարտ ու անվրդով...
 Թռչունները նրա ահից
 լեզապատառ ցած են գալիս,
 իսկ նա հպարտ ու անվրդով
 սալառնակ է կապույտ ողով...

զիլ և ուժգին
 փողն է հնչում,
 ու մեքենան
 թռչում կրկին,
 սալին թողնում
 ճամբի կողքին:
 Սլանում է մեքենան,
 կտրում ճամբան անսահման,
 թռչում,
 անցնում
 սար ու դաշտեր,
 հովիտ,
 ձորեր
 անհամար:

72. Բաւրակագոյի գործարանում

Մեր խումբը գնաց բամբակագոյի գործարանը դիտելու:
 Գործարանը զանազան է կաթարանից են կողմը:
 Գործարանի բակում կանգնել լեռն էր. մի կողմում թեփ
 փչին կրում, մյուս կողմում՝ քուսպ:
 Ներս մտանք:
 Ջին մեքենաներն աղմկում էին:
 Մենք տեսանք, թե ինչպես բամբակը լցվում էր ջին մեքե-
 նայի մեջ, բարձրանում, հնդից մաքրվում և զաված՝ գնում մամ-
 լաբաժինը:
 Այստեղ յերկու բանվոր թիկերով մաքուր բամբակը լցնում էին
 մամլող մեքենայի մեջ, ապա մամուլը ճնշում էր և դուրս էին հա-
 նում 10—12 փթանոց հակեր:
 Այդ մամբակն ուղարկում են Լենինականի, Գյանջալի, Բազմի
 և Մոսկվայի տեքստիլ գործարանները:

73. Ջին մեքենան

Ջին, ջին, ջին, ջին,
 ես քանի ջին...
 ես սառն միջին
 մի մեքենա,

մի աժդահա՝
 դուռնը ծռած,
 բերանը բաց:

Կլանում ե իր բերանով
են բամբակը հնդով, կեղտով,
կլանում ե, վերև տանում,
հունդ ու կեղտից մաքրում, գտում:

Ու մաքրում ե բամբակն արագ,
վոր թել մանեն հաստ ու բարակ,
թելեր մանեն չթի համար,
հնդից շինեն քուսպ ու ոճառ:

74. Ոճառի գործարանում

Գործարանը հինգ բաժանմունք ունի:

Սենյակներից մեկում տեղավորված եր շոգեկաթսան, վորից
գոլորշին խողովակներով անցնում, հասնում ե լերկրող բաժան-
մունքը, ուր մեծ-մեծ կաթսաներ են դրված:

Ոճառը հենց այս կաթսայի մեջ են լեռացնում: Կաթսաների
մոտից, լայն խողովակների միջով, հեղուկ ոճառը, անցնում լցվում
ե իրար կողքի դարսած կաղապարների մեջ: Հետո բանվորները
կաղապարների միջից ոճառը հանում, տանում են չորրորդ բա-
ժանմունքը, վորտեղ պատրաստի ոճառի վրա գործարանի կնիքն
են լախում, ապա շարում արկղների մեջ:

Վարպետ Գևորգը մեզ ծանոթացրեց գործարանի սարքա-
վորման:

— Վարպետ, ուրիշ յուղերից չի՞ կարելի ոճառ պատրաստել, —
հարցրեց Գուրգենը, — որինսով՝ կարագից, ուտելու յուղից:

— Իհարկե կարելի չե, — պատասխանեց վարպետը, — վոչ միայն
կարագից, ուտելու յուղից, դմակից, այլ և ամեն տեսակի բու-
սական և կենդանական յուղերից. միայն թե, շատ թանկ կնստի:
Բարձր գին ունեցող յուղերից, որինսով — ինչպես՝ դմակն ե, պատ-
րաստում են գլիցերին, անուշահոտ սապոններ, վորոնք անհամե-
մատ թանկ են:

75. Ինդուստրիալական փոխառությունը

— Չանազան մեքենաներ պատրաստելու համար հարկավոր ե
փող և մետաղ. — ասաց մեր ուսուցիչը: Պետութունն ուզում ե,
վոր ամեն մի քաղաքացի մասնակցի լերկրի ինդուստրիալիզմի գոր-
ծին: Դրա համար ել բաց ե թողել պարտատոմսեր: Գյուղն ուղար-

կած պարտատոմսերից մեր խմբին բաժին ե ընկել լերկու հառ
հինգ ուրբիանոց պարտատոմս: Յեթե ամեն մեկը 35 կոպեկ վճարի,
այս լերկու պարտատոմսերը կդառնան մեր խմբին և դրանով ա-
ջա կալցած կլինենք պետութուն: Բացի փողից, գործարանների հա-
մար հարկավոր են նաև նյութեր: Ամեն մի ընտանիք ամեն որ
դեն ե զցում զանազան անպետք իրեր — հնացած վառարան, ծալ-
քերը կտրտված մեխեր, ձիու և յեղան նալեր, թուղթ, շորի կը-
տորներ և այլն: Մյլ բոլոր բաներն ել գործարանին հարկավոր են:
Պետք ե ուրեմն կազմակերպել պարտատոմսերի գնման և ուտիլի-
տիզացիայի հավաքելու գործը: Առաջարկում եմ ժողով անել և այդ
մասին վորշում կայացնել:

Յերբորդ որը խմբական ժողով արինք և վորոշեցինք՝

1) Խմբով գնել լերկու հառ հինգ ուրբիանոց պարտատոմս

2) Խոսել մեր ծնողների հետ պարտատոմսերի գնման առ-

հրաժեշտության մասին:

3) Պարբերաբար հավաքել անպետք իրերը և հանձնել հա-
մապատասխան մարմիններին:

ՀԱՐՅԵՐ

1. Ձեր խումբը պարտատոմս ունի:
2. Հումուլթ հավաքում եք:

76. Խնայողական դրամարկղ

Մի որ հայրս քաղաքից լետ լեկավ մի գրքուկ ձեռքին:
— Առ, Արամ ջան, — ասաց նա, — խնայողական դրամարկղին

քո անունով քսան ուրբի հանձնեցի:

Գրքուկը ձեռքս առած՝ նայում եյի ու բան չեյի հասկանում:

— Ի՞նչ արկղ, ի՞նչ փող, — հարցրի զարմացած՝ գրքուկը
թերթելով:

— Աշխատավոր գյուղացիները, — ասաց հայրս, — բանվորներն

ու ծառայողները — իրենց աշխատած դրամի մի մասը պահում են

իրենց մոտ անհրաժեշտ ծախսերի համար, իսկ մնացածը խնայողա-

կան դրամարկղին են հանձնում:

— Իսկ հետո, վոր փողի կարիք կզգան, ի՞նչպես պետք ե անեն:

— Կարող են գնալ և լետ վերցնել այնքան, վորքան իրենց
հարկավոր ե:

— Իսկ գանձարկղն ուրիշի փողը պահելուց ի՞նչ ոգուտ ունի:

— Խնայողական գանձարկողում մեծ գումարներ են հավաքվում: Մեր պետությունն ոգտվում է՝ այդ գումարները գործարանների, յերկաթուղիների, դպրոցների, հանքերի և ուրիշ շատ բաների վրա ծախսելով: Այդպիսով մեր յերկիրը զարգանում և առաջ է գնում:

77. Հնգամյակի յերրորդ տարին

Ո՞վ չի լսել հնգամյակի մասին:

Հնգամյակը պլան է:

Հնգամյա պլանով ԽՍՀՄ բանվորները շինում են զավոդներ, գործարաններ և ելեկտրական կայաններ:

Հնգամյա պլանով շինում են տրակտորներ, շոգեշարժներ, ավտոներ, քանդում են քարածուխ, դեմնի տակից նավթ են հանում, ցանում են խորհրդային և կոլեկտիվ անասնաբուծյունների դաշտերը: սովորեցնում են յերեխաներին և անդրադետ մեծահասակներին:

Ես գիրքը հերիք չեմ անի, յեթե գրեյինք թե ինչ պետք է անեն բանվորները հնգամյա պլանով:

5—2=2

Դուք այսպես չեք հաշվում:

Բայց բանվորներն այսպես են հաշվում:

Հինգ տարուց յերկու տարի բանեցին և ասացին.

— Մենք ուզում ենք շուտ շինել մեքենաները, կառուցել զավոդները և կայանները նրա համար, վոր մեր կանայք և յերեխաները վոչինչի կարիք չունենան: Ելի մենք ուզում ենք ցույց տալ աշխարհում ապրող բոլորին, թե ինչպես բանվորները, առանց «տեր» — կապիտալիստների, կարող են լավ ապրել և աշխատել: Թող նայեն և ասեն. հարկավոր է արդյոք բանվորներին հարուստների իշխանությունը:

Այդ պատճառով ել, ինչվոր հարկավոր եր անել հինգ տարում մենք կանենք չորս տարում:

Այդպես ել դուրս յեկամ 5—2=2, վորովհետև հնգամյակը պիտի կատարվի չորս տարում:

Իսկ յերրորդ տարում:

Հունվարի 1-ին սկսվեց հնգամյակի յերրորդ՝ ելեկտրականության և մեծադի տարին:

Այս տարի հսկա ելեկտրոկայաններ գործարանի դադգյահներին կտան հնգամյակի յերրորդ տարվանից մեկ ու կես անգամ ավել:

Ածուխի յեռները կտրիպեն մեր շոգեմեքենաներին ավելի ուժեղ շնչել վորովհետև մեկ ու կես անգամ ավելի ածուխ կատացվի: Ցերկաթի հանքի սարերը ռելսեր, ավտոմոբիլներ և գյուղ գործիչներ կդառնան: Մնցյալ տարվանից յերկու անգամ ավելի տրակտորներ կապարաստվեն: Նոր 518 գործարաններ և հազար քառասուն մեքենատրակտորային կայաններ (ՄՏԿ) կունենանք:

Ութ ժամվա փոխարեն բանվորները պիտի աշխատեն միայն յոթ ժամ: Բոլոր գյուղացիների կեսից ավելի կաշխատեն կոլխոզի դաշտերում:

Բայց հիվ է այս բոլորն անելու:

Այս բոլորն անելու յե բանվոր դասակարգը կոլխոզնիկի հետ և իրենց կոմունիստական կուսակցությունը նրա համար, վոր սոցիալիզմ կառուցեն:

Իսկ միթե դուք հնգամյակին չեք ոգնելու:

Իհարկե ոգնելու յեք:

Դուք պետք է ոգնեք, վորովհետև բոլոր յերեխաները պիտիները, հոկտեմբերիկները և դպրոցականները բանվորների հետ միասին, հնգամյակի կատարման համար պատասխանատու յեն:

XI ԹԵՄԱ

ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԸ

ՊՐՈՅԵԿՏՆԵՐ

1. Պատրաստվենք անցկացնելու Կարմիր բանակի որբը:
2. Կապ հաստատենք մեզ մոտիկ գտնվող զինվորական մասի հետ:

ԸՆԿ. ՎՈՐՈՇԻՆՈՎ

Ս.Ս.Մալոսեյի Կարմիր բանակի ճեռու-առաջնորդը:

78. Բանակը Կարմիր

Բանակը Կարմիր
արթուն ու զգաստ
կանգնած է պատրաստ:
Թող վողջ աշխարհի
բուրժուա ու ցարեր
հորինեն մեր դեմ
կռիվ ու դավեր
Բանակը Կարմիր
արթուն ու զգաստ
կանգնած է պատրաստ:
Մենք պատերազմել
լերբեք չենք ուզել,
բայց լեթե լեյնեն
Խորհուրդների դեմ
Բանակը Կարմիր
արթուն ու զգաստ
կանգնած է պատրաստ:
Կեցցե՛ք, կեցցե՛ք մեր
քաջ ու անվեհեր
Բանակը Կարմիր,
վոր արթուն, զգաստ
կանգնած է պատրաստ:

79. Կապը

Մեր պիոներական կոլեկտիվը կապ էր հաստատել Կարմիր
բանակի մի վաշտի հետ:
Գնում էլինք նշան բռնել և հրացան արձակել սովորելու:
Առաջին անգամ, լերք հրացանը ձեռքս առա և նշան բռնեցի,
խփեցի ուղիղ Չան-Կայ-Շիի խրամիլյակի թիկն:
Պիոներներն ու Կարմիր-բանակայինները ծիծաղեցին:
Թվում էր, թե պատից կախված պատկերների միջից քեռի
Ստալինն ու Բուդյոնին ել նայում էյին ինձ ու ժպտում:
Դրանից հետո անունս դրին «Մ.Վ.Յի»:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Ձեր ողակը Կարմիր բանակի հետ կապ ունի:
2. Նշան բռնել և հրացան արձակել սովորում եք:

80. Յերածիլտ Ալիոն

Փետրվարի վերջերն եր:
Փաթիլ-փաթիլ ձյուն էր գալիս:
Մի փոքրիկ յերեխա, բոբիկ, պատուոված շորերով, ցրտից կուչ
լեկած, մոտեցավ շորանոցին:
— Քեռի, մի քիչ հաց աուր, — խնդրեց նա մի Կարմիր-բանա-
կայինի:
— Դուն ով ես, — հարցրեց Կարմիր-բանակայինը:
— Վորք եմ, քեռի:
— Անունդ ինչ է:
— Ալիոն:
Կարմիր-բանակայինը նրան տարավ վաշտապետի մոտ:

Յեվ աչն որից նա մնաց վաշտում:
 — Այի՛, դու ի՞նչ ես ուզում սովորել, ի՞նչ ես ուզում դառ-
 նալ, — հարցրեց մի որ վաշտապետը:
 Ուզում եմ լերաժշտ դառնալ, — պատասխանեց Ալիոն:
 Ալիոլին հանձնեց վաշտի լերաժշտախմբի ղեկավար Դոլինին:

2

Անցել եր հինգ տարի:
 Վրաստանը տոնում եր խորհրդախնայման տարեդարձը:

Այդ որը Դոլինը հանկարծակի հիվանդացավ. և վաշտապետին հայտնեց, թե լերաժշտախումբը ղեկավարել չի կարող:
 — Ինչպե՞ս, բա ո՞վ կգեկավարի:
 — Մի անհանգստացե՛ք ընկ, վաշտապետ. ինձ փոխարինող կա:
 — Ո՞վ, — հարցրեց վաշտապետը:
 Կարնետիստ Ալիոն. նա այդ գործում արդեն վարժվել ե:
 Այդ ժամանակ պատվավոր պահակներով դուրս բերին վաշտի դրոշակը:
 Ալիոլի ղեկավարութեամբ հնչեց ինտերնացիոնալը:
 Վաշտը շարժվեց:
 Վրաստանը տոնում ե իր խորհրդախնայման տարեդարձը:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Ինչո՞ւ չե՞ր Ալիոն ամենից ուրախ:
2. Ի՞նչ կլինե՞ր Ալիոն, լեթե վաշտը նրան չխնամե՞ր:

XII ԹԵՄԱ

ՄԵՐ ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԳԱՐՆԱՆԱՅԱՆԻՆ

ՊՐՈՅԵԿՏՆԵՐ

1. Ոգնենք բարձր խմբերի աշակերտության բանջարանոցի և ծաղկա-
 նոցի համար սածիլներ աճեցնելու գործում:
2. Ծանոթանանք կոլտնտեսության գյուղատնտեսական գործիքներին
 և նրանց վերանորոգման աշխատանքներին:
3. Կոլտնտեսության գյուղատնտեսական գործիքների և մեքենաների
 հաշվառում կատարենք:

ԴԻՏՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

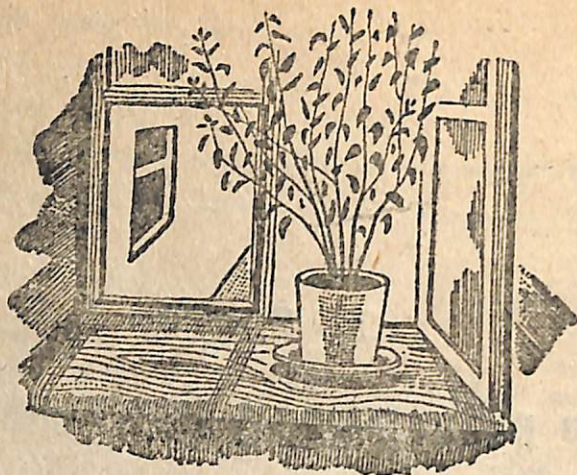
Մարտի 1-ից դիտել և գրի առնել.

- 1) Ամենից առաջ ի՞նչպիսի տեղերի ձյունը հալվեց.
- 2) Յե՞րբ վերջացավ ձյունը.
- 3) Յե՞րբ սկսվեց թռչունների վերադարձը.
- 4) Յե՞րբ բսավ ձնծաղիկը, մանուշակը.
- 5) Յե՞րբ պտկեցին ծառերը.
- 6) Յե՞րբ լերեացին ծառերի տերևները.
- 7) Յե՞րբ լերեացին միջատները.
- 8) Յե՞րբ սկսվեց գարնանացանը.
- 9) Անասունները լե՞րբ դուրս յեկան արոտ:

81. Շուտով կգա

Շուտով կգա
 Կանաչ գարուն,
 սար ու ձորեր
 կծաղկեն,

լեռ կդառնան
 նախշուն հավքեր,
 գարնան գովքը
 կլերգեն:

Բուն կշիռն
դաշտում, այգում,
ձվեր կածեն
բներում,

ձագ կհանեն
նախշուն, սիրուն
իրենց փափուկ
բներում:

82. Զերմոց

Մեր դպրոցի ջերմոցի համար տեղ վորոշեցին, հողը չափեցին, անկյուններում ձողեր տնկեցին և ձողերին ել տախտակ մեխեցին: Այդպիսով ստացվեց մի արկղ, վորի կողերը դեպի հարավ ելին թեքված:

Այդ արկղը ձիու թարմ աղբով լցրին: Աղբը չեւին ամրացնում, ընդհակառակն, աշխատում ելին փուխը դարձնել:

— Զերմոցն արդեն պատրաստ ե, — ասաց գյուղատնտեսը և վերից ծածկեց շրջանակներով:

Յեղանակը տաք եր. ջերմոցն արագ տաքացավ: Նույն ժամանակ նրա մեջ աղբի վրա հող լցրին և հետո սկսեցին սերմեր ցանել:

— Ինչո՞ւ այս սերմերը, որինակ կաղամբը, ջերմոցումն են ցանում, — հարցրի յես:

— Հապա վորտեղ ցանենք. չե՞ վոր բանջարանոցում ցուրտ ե:

— Այդ դեպքում կսպասենք, յերբ յեղանակը տաքանա նոր կըցանենք:

— Կաղամբը շատ դանդաղ աճող բույս ե. յեթե ուշ ցանենք, աշնանը դուրսները հասած չեն լինի: Մյուս սերմերը նույնպես:

— Բա ինչո՞ւ ուրիշները ջերմոցներ չեն պատրաստում:
— Շատ վատ են անում: Այ, դու ինքդ կտեսնես, թե ինչպես մի ամիս հետո նրանք կգան մեզինց սածիլներ խնդրելու:

83. Մարտր

Այն, եսպես ել գիժ ամիս.
մարդու հանգիստ չի տալիս:
Եսոր ուրախ որ կանի,
վաղն անձրև ու քամի.
առավոտը պայծառ ող,
կեսոթին մութ և ամպոտ:

Մին հագնում ե սպիտակ,
մին կանաչին ե տալիս.
մի որ ցուրտ ե, մի որ տաք,
մին խնդում ե, մին լալիս...
Այն, եսպես ել գիժ ամիս:

84. Մեր աշխատանքը

Ա. ՀՈՂ ԵՆՔ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ

Այսոր դասարանում մեծ իրարանցում ե. լուսամուտներում հողով լի արկղներ ենք դնում. մի տեղ յերկար, մի տեղ փոքր, բայց խոր արկղներ. կան նաև փոքրիկ արկղներ:

Յերկար արկղներում բանջարեղեն ենք տնկելու, փոքրերում՝ ծաղիկներ, իսկ ամենափոքր արկղներում՝ խոտեր:

Ամեն կողմից խոտում են ու աղմկում:

— Հողը փափկացրո՞ւ:

— Ո՞ր են սերմերը:

— Ցանեցի, որա նշանները տվեք. տես՝ անուններն իրար չըխառնվեն:

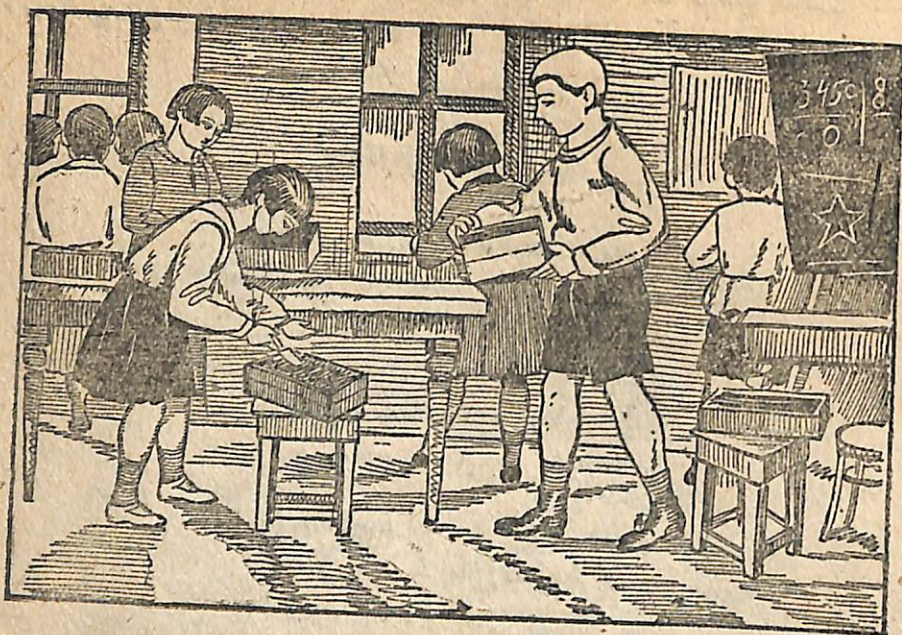
Բ. ՍԵՐՄԵՐՆ ԵՆՔ ՏՆԿՈՒՄ

— Քանի՞ որ ե, վոր լոբին ու վոսպը թաց շորում են:

— Յերեք:

— Ուրեմն արդեն կարելի՞ յե սերմը հողը դրել:

— Այն, կարելի լե՛. բայց պետք է իրարից հեռու-հեռու տնկել:
— Իսկ ի՞նչպէս պետք է ցանել կակաչը:

Յերեխաները վերցնում ելին սերմերը, զգուշութեամբ դնում հողի մեջ ու ծածկում. ապա փոքրիկ ձողերի վրա կապնում ելին բույսերի անուններն ու անկում, հետո շրում:

Որպէրում գրեցին, վոր ցանել են մարտի 2-ին:

Գ. ՀԵՏԵՎՈՒՄ ԵՆՔ ՈՒ ՀՍԿՈՒՄ

Հետեյալ որը, հենց վոր դպրոց լեկանք, վազեցինք արկղների մօտ, վոր տեսներ՝ չե՞ն ծել սերմերը:

Ուսուցչուհին նկատեց ու ասաց.

— Սպասեցե՛ք մի 4-5 օր ել ու կտեսներ: Հիմա սերմերը հողում ուռչում են, փափկանում:

Ճիշտ վոր, 5 օր հետո մենք նկատեցինք փոքրիկ կանաչ ծիւլերը. յերեխաները նշանակում ելին, թե բույսը յերբ ծլեց. 2եր անցել 10 օր—բոլոր արկղները ծածկվել ելին կանաչով:

Մարտի 12-ն եր. սխեռը տվել եր հինգ սանաթմետր լերկաբութեամբ արմատ, վտաղն ու լոբին ճեղքել ելին հողն ու կես գլխիկները դուրս հանել:

Գարին ցած եր թողել իր փնջածն արմատները, իսկ հողից վերե բարձրացել ելին նրա կանաչ տերեխները:

Դ. ՎԵՐՁԱՊԵՍ ԾԱՂԿԵՅ

Մարտի 17-ն եր. Գարին բարձրացել է 10 սմ., սխեռը՝ 9 սմ., իսկ լոբին գեռ գետնի տակն եր իջնում:

Մուխտար մաքրեցինք: Հերթապահները հետևում ելին, շրում:
Անցան շաբաթներ. բույսերի տակ ցցեր ելին տնկել, վորոնց շուրջը հյուսվել ելին լոբին ու պատուտակը:

Նունուֆարն արդեն ծաղկել եր:

Միկիչը ճիշտ նկատեց.

— Առաջ չոր սերմեր ելին. հիմա ծաղկել են իսկ ի՞նչ կլինի հետո:

— Հետո... ինքներդ կտեսներ, — ասաց ուսուցչուհին:

85. Մարչակի տունը

Մարչակները
մեր հերվան
ես ուր վոր է
պիտի գան,
բայց տնակը
հնացած
պետք չի գալու
ել նրանց:
Կարեն, արի
միասին
նոր տուն շինենք
սարչակին,
թե չե՛ տեսնի
տուն չկա,

ել մեր բակին
մօտ չի գա:
Վորդ ու թրթուռ
զանազան,
յես ի՞նչ գիտեմ
ել ի՞նչ բան
ներս կմտնեն
մեր ալղին,
վնաս կտան
անաղին:
Դե վեր, գնա
մութք բեր,
յես ել՝ տախտակ
ու մեխեր:

ԱՌԱՋԱՊԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

1. Մարչակների համար բուն շինեցե՛ք:

86. Բանվորական քրիզադան

1

Կեսորվա մօտ եր, յերբ մի ավտոմոբիլ փոշու ամպ բարձրացնելով գլուղ մտավ:

Միջից բանվորներ դուրս լեկան ձեռքներին զանազան գործիքներ բռնած:

Նրանք բաժանվեցին յերկու մասի. մի մասը գնաց դեպի կուտնտեսութիւնը, իսկ մյուս մասն անցավ գյուղի հրապարակը:

Յերեսաները և գյուղացիները շրջապատեցին նրանց:

— Ընկերներ, — ասաց բանվորներից մեկը, — մենք յեկել ենք ձեր գործիքները նորոգելու: Գնացեք, ով ինչ փչացած գործիք ունի, թող բերի:

Արտաշը գլխապատառ վազեց տուն:

— Հայրիկ, քաղաքից մարդիկ են յեկել գյուղացիների գործիքները նորոգելու: Մեր գութանն ել տանենք:

— Ի՞նչ ես ասում, այ տղա, — զարմացած հարցրեց հայրը, — դու չես հասկացել, յերեկ կոտնտեսութեան համար են յեկել:

— Ձե՛, հայրիկ, կեսը գնաց կոտնտեսութիւնը, կեսը մնաց հրապարակում,

Արտաշի հայր Յեղիշը գութանը վերցրեց և դիմեց դեպի հրապարակ:

Այստեղ արդեն գյուղացիները հերթի ելին կանգնել:

2

Մի քանի ժամվա ընթացքում նորոգվեցին շատ գութաններ, քամհարներ, փոցխեր, կարի մեքենաներ և ուրիշ գործիքներ:

Բրիգադան գլուղում մնաց յերկու որ:

Յերբորդ որը կեսօրին բրիգադան պատրաստվեց քաղաք մեկնելու:

— Դե՛, ընկերներ, մեր անելիքը վերջացավ. հիմա հերթը ձերն է: Աշխատեցե՛ք բանվորների և գյուղացիների իշխանութեան համար: Մնա՛ք բարով: Հաջողութիւն:

Ավտոմոբիլը ճանապարհ ընկավ:

Գյուղացիները դեռ յերկար նայում ելին նրա յետևից:

— Ի՞նչ ասեմ, — յերկար նայելուց հետո ասաց ծերունի Մինասը, — հաստատ մնա խորհրդային իշխանութիւնը:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Ինչո՞ւ ելին բանվորները նորոգում գյուղացիների գործիքները:

2. Ձեր գլուղը բրիգադա յեկել է, ի՞նչ աշխատանքներ է տարել:

87. Չնծադիկ

Ես ի՞նչ սիրուն
ծաղիկ եմ.
Նա փակում է
իր աչքեր
և բռն մտնում
վողջ գիշեր:

Երբ գալիս է
իրիկուն
Յերբ գալիս է
առավոտ,
բաց է անում
իր քնկոտ

ու յեղանակը
ցրտում,
աչիկները
ու կրկին
նայում պայծառ
յերկնքին:

XIII Թ Ե Մ Ը

ՄԱՐՏԻ 8-Ը ԿԱՆԱՆՑ—ՏՈՆԸ

ՊՐՈՅԵԿՏ

Ձ. Մասնակցները մարտի ութի տոնի կազմակերպելու աշխատանքներին:

88. Տատիկն ու թոռնիկը

— Բաղցրիկ տատի,
հլա պատմի,
դու յե՛լ ինձպես
վոր ժպտերես
պստիկ-մստիկ
հոկտեմբերիկ
աղջիկ եյիբ,
գնում եյիբ
դպրոց, յերգի
ու մարզանքի:
— Ի՛հ, բալա ջան,
ինչ խաղ, ի՞նչ բան
աղջիկների
ուսում չկար,
վոչ ել մարզանք,
գիր ու նկար:
Հնումը մենք
բացի մեր տան,
հանդի գործից,
ել չունելինք

ուրիշ վոչինչ:
— Բա վհնց յեղավ,
իմ լավ տատի,
հլա պատմի,
ինչո՞ւ հիմի
աղջիկ ու կին
պինդ կպել են
գիր, ուսմունքի,
կոմսոմոլ են
ու պիտներ,
գնում դպրոց
ու ժողովներ:
— Բալլընիկը
աբավ, բալես
մութ աշխարհից
մեզ դուրս բերեց,
նրա յեկած
ճամպին, տետնեմ,
շուշան, մեխակ,
վարդեր բոնեն

89. Առաջին անգամ

Մարտի 8-ի առթիվ այսօր դպրոցում կանանց ժողով է նշանակված:

— Բոլորդ ձեր մայրիկներին կասեք, վոր յերեկոյան ժողովի գան, պատվիրեց ուսուցչուհի Մանյան:

— Դու այսօր պիտի ժողով գնաս, մամա, — տուն դառնալով ասաց Թագուշը, — լես քեզ կտանեմ:

Յերեկոյան մայրը միջանի պատվերներ տվեց յերեխային ու Թագուշի ուղեկցությամբ, գնաց ժողով:

— Բա Թագուշն ինչո՞ւ յե գալիս, բողոքեց Բաբկենը, — լես տանը մենակ վո՞նց մնամ:

— Մամային, տանեմ դպրոց ու յետ կգամ, ախպեր ջան, — ասաց Թագուշը:

Յերբ ներս մտան դպրոցի դահլիճը, ժողովն արդեն սկսվել էր: Թագուշը մօր ձեռքից բռնած տարավ ուղիղ ընկ. Մանյայի մոտ, վոր նախագահում էր ժողովին:

Բոլորը զարմացան Թագուշի մօրը տեսնելով:

— Ընկեր Մանյա, — ասաց Թագուշ դողդոջ ձայնով, — մամա առաջին անգամն է ինչ ժողովի յե գալիս, լես եմ բերել: Մամայիս նվիրում եմ կանանց տոնին:

Դահլիճը թնդաց ծափահարություններից, իսկ Թագուշը վազեց տուն՝ յեղբոր մոտ:

90. Մտոր յեվ մանկապարտեզ

Չաբել մորաքույրը հին բանվորուհի լե: Նա շատ է աշխատել գործարանում, հիմա յել աշխատում է կոլտնտեսության մեջ:

Հիմա նա գոհ է ու յերջանիկ:

Առավոտը վեր է կենում, թեյ է դնում, կշտացնում յերեխաներին ու գործի գնում:

Նինելին տանում է մանկական մսուր, հանձնում բժշկուհուն իսկ Վաչիկն արդեն մեծացել է, ինքն է մանկապարտեզ գնում:

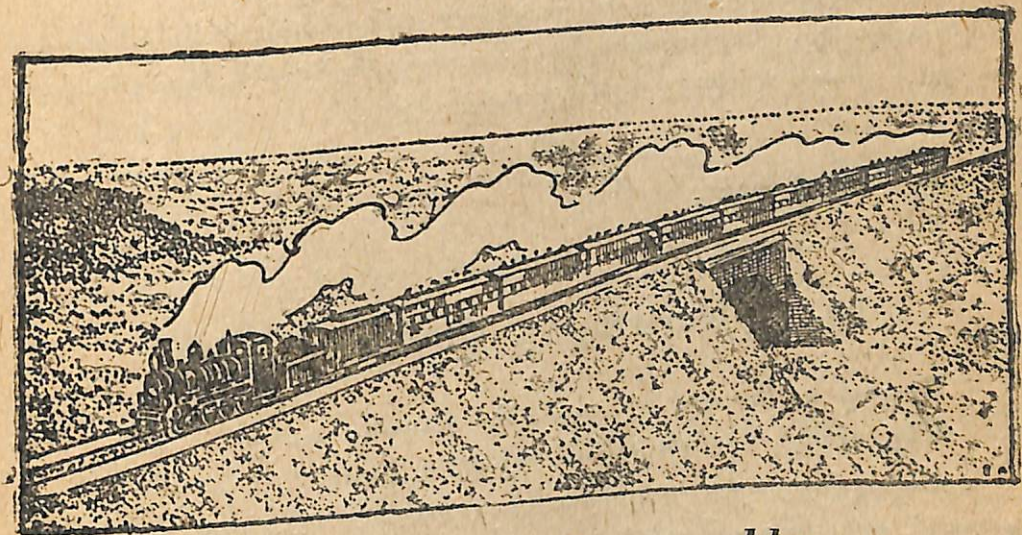
Յերբ Չաբել մորաքույրը գործը շուտ է վերջացնում, գնում է, վերցնում Վաչիկին և յերեւոսը միասին մսուր են գնում, Նինելին տուն տանելու:

Նինելը հենց վոր տեսնում է մայրիկին, վրա յե վազում, փաթաթվում է նրան:

Յերեխաները գոհ են, ուրախ ու կուշտ տանը խաղում են

միասին. Վաչիկը յերգում է իր սովորած յերգերը, Նինելի համար՝ նկարում է ու տնակ շինում:

90. Գնացքը փրկող աղջիկը

1

Ոլյայի հայրը յերկաթգծի պահապան էր:

Նա փոքրուց սովոր էր յերկաթուղու սուրճին ու դրդողին:

Հայրը որական միջանի անգամ դուրս էր գալիս ճանապարհը նայելու և գնացքին դիմավորելու:

Յերբ Ոլյան մեծացավ, սկսեց հորն ոգնել և յերբեմն էլ նրա փոխարեն դիմավորել գնացքներին:

Ձմռանը Ուլախի հայրը դուրս չեկավ գնացքին հանդիպելու, մրսեց և շատ չանցած մեռավ:

Մայրը խնդրեց լերկաթուղու վարչության, վաթ հոր փոխարեն Ուլիան պահեն:

Մի անգամ գիշերը, փոթորիկի ժամանակ, մի սարսափելի զր-
զրդուն լավեց:

Ուլան դուրս չեկավ ճանապարհի վրա և տեսավ, վաթ լերկա-
թուղալին կամուրջը փլվել է:

Իսկ տասը ընկերացի հետո աշտեղով պիտի անցնեք մարդատար
գնացքը:

Ի՞նչ անել մտածեց նա:

Պետք էր գնացքը կանգնեցնել:

Լավեց շոգեմեքենայի սուլոցը: Գնացքը մոտենում էր:

Նա կանգնեց քանդված կամրջի մոտ և բաբձրացրեց կարմիր
լապտերը:

Մեքենավարը նկատեց և գնացքը կանգնեցրեց:

Ճանապարհորդները դուրս չեկան վազոններից և իմանալով
լեղելութունը, շնորհակալութուն հայտնեցին փոքրիկ Ուլային, վաթը
հարկուրավոր մարդկանց կյանքը ազատեց:

ՀԱՐՑ

1. Ինչպիսի աղջիկ էր Ուլան:

92. Աշխատավոր կանանց տունը

Մարտի ութն էր. աշխատավոր կանանց տունը:

Մեր գյուղի հրապարակում միտինգ կար:

Հավաքվել էին բոլորը—պիտենները, կոմյունիստականները
գաղութի աշակերտութունը և շատ գյուղացիներ ու գեղջկուհիներ:
Խոսեց քաղաքից լեկած մի կին:

— Ընկերներ, —ասաց նա,—ցարի ժամանակ կինը գրչծ ունեւր
միայն խոհանոցում և մանկանոցում, աշխինջն լերեկաններ պետք է
մեծացներ և տան համար կերպուր պատրաստեր: Նրան ուսում
չխառութուն տալու մասին մտածող չկար: Նա ժողովներին մատ-
նակցելու իրավունք չուներ:

Յեկավ Կարմիր Հոկտեմբերը:

Նա իր կարմիր շողերով լուսավորեց աշխարհը և մի հարվածով

վերջ տվեց կնոջ գերութւան: Կինը ազամարդուն հավատար իրա-
վունք ստացավ:

Այժմ կանայք ընտանիքից դուրս ազամարդկանց հետ միասին
աշխատում են պետական հիմնարկներում:

«Ամեն մի խոհարարուհի պետք է սովորի լերկիր կառավա-
րել,—ասել է մեր մեծ առաջնորդ Լենինը:

Յեվ խեղապես ի՞նչ կլինեք, լեթե մարդկության կես չմասնակ-
ցեր լերկրի շինարարության գործին:

Մեռւմ է, վոր կանայք հասկանան իրենց ազատության նշա-
նակութունը, դուրս գան խոհանոցից և մանկանոցից և պետու-
թյանը ողնեն նոր կյանք, նոր աշխարհ կառուցելու:

Կեցցե՛ք, մարտի 8-ը:

Կեցցե՛ք կանանց ազատագրումը:

ՀԱՐՑ

1. Ձեր գյուղում ինչպե՞ս կատարեցին մարտի 8-ի տոնը:

XIV ԹԵՄԱ ԱՆԱՍՆԱՊԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

ՊՐՈՅԵԿՏՆԵՐ

1. Սովորենք և կերակրենք կոլտնտեսութեան թռչուններին:
2. Ոգնենք բարձր խմբերի աշակերտներին ճագարներ խնամելու գործում:

93. «Անգործ գյուղատնտեսը»

1

Փեղունց Ոսեփը, վոր գալիս եր Աղղամի բազարից, մահակը կռնատակին, խուրճինն ուսին կանգնեց գյուղի հրապարակում:

— Բարով ձեզ, — դարձավ Ոսեփը գյուղացիներին, փափախով սրբելով ճակատի քրտինքը:

— Այ բարով յեկար, Ոսեփ. ասա տեսնենք բազարում ի՞նչ նոր խաբար կա:

— Այ տղերք, մի բան եմ տեսելու, ամա վախում եմ ծիծաղեք:

— Ի՞նչ, ի՞նչ, — հետաքրքրվեցին գյուղացիք:

— Գյուղատնտես Ասլանովին ճանաչո՞ւմ եք:

— Վոնց չե, վոնց չե, ճանաչում ենք. ասա:

— Աղղամի բազարն ընկած ժողովրդին ճառ ե կարդում, թե վոչխարի, այծի աղիք հավաքեցեք, ծախեցեք:

— Եդ ինչ անգործ մարդ ե, տո՛, — ձայն տվեց մեկը:

Շատերը փռվեցին:

— Հա, — շարունակեց Ոսեփը, — գյուղատնտեսն ասաց, վոր շուտով ագենտը գալու չե գյուղե-գյուղ ման գա, ժողովրդին աղիք հավաքելը սովորեցնի:

— Բա չհարցրի՞ր, թե եդ աղիքն ինչու համար ե հավաքում:

— Բա չհարցրի՞, ասաց, վոր դրանից լերշիկ են շինում:

2

Յերկու շաբաթից հետո ագենտը յեկավ:

Աղիքներ հավաքելու, պահելու և նրա ոգուտների մասին խո-

սելուց հետո, բոլորի աչքի առաջ մի վոչխար մորթեց, մաշկեց և մանրամասն բացատրելով, աղիքները ծախե՞ալ հավաքեց տաշտի մեջ:

— Հիմի ընտրեք մի մարդ, վոր ձեր մորթած վոչխարների աղիքները հավաքի. կես ոգուտը իրան, կեսը վոչխարատերերին:

Ընտրեցին մագործ Չուգունի տղա Իսակին:

Գյուղատնտեսը նրան ինչ վոր հարկավոր եր սովորեցրեց ու գնաց:

3

Մի տարուց հետո գյուղատնտեսը յեկավ և ժողովրդին աղիքների հաշիվը տվավ:

Պարզվեց, վոր տարվա ընթացքում ութ հարյուր մանեթ ոգուտ ե յեղել՝ կեսը վոչխարատերերին, կեսը Չուգունի տղա Իսակին:

— Վահ, աղիքից 800 մանեթ, — զարմացան գյուղացիք:

— Հիմի ամեն մի աղիք հանձնող կարող ե իր հաշիվն ստանալ, — ավելացրեց գյուղատնտեսը:

— Ժողովուրդ, — խոսեց գյուղի ուսուցիչը, — եդ 400 մանեթից ամեն մի վոչխարատերով չնչին դումար ե հասնելու: Յեկեք եդ 400 մանեթով մեր դպրոցում մի դրադարան հիմնեք:

— Համաձայն ենք, համաձայն ենք, — ձայն տվին բոլորը:

Կարճ ժամանակից հետո դրադարանը պատրաստ եր: Իսկ «անգործ գյուղատնտեսը» մինչև այսօր ել չըջում ե գյուղերը և աղիք հավաքելու գործը կազմակերպում,

ՀԱՐՑ

1. Ինչո՞ւ գյուղացիք աղիքի գործը կազմակերպող գյուղատնտեսին ասում եյին «անգործ»:

94. Իմ հորքը

Տեսել եք դուք իմ հորթին.

կարմիր, սիրուն ե մորթին:

Տրտինգ-տրտինգ աջ ու ձախ

վոստոստում ե նա անվախ:

Մին ել տեսար պոչը ցից

թռչկոտում ե քարերից,

մին ել՝ բա՛, բա՛, բա՛, բա՛, բա՛.

թե՛ իմ մայրը լերբ կգա:

վոր մեծանա, յես նրան

մաքուր ջուր, թարմ խոտ կտամ:

Շատ եմ սիրում իմ հորթին.
կարմիր, սիրուն ե մորթին.

1. Ձեր հորթն Բնչ գուցնի յի
2. Ինչ ե ուտում:
3. Գիշերը վերանդ ե լինում

95. Անբախական խոզը

- Խոզիկ, խոզիկ, վերանդից:
- Ա՛յ, են բախից եմ գալիս:
- Այ ճղճղան ծուռպոչիկ,
- լավ լցրի՛ր բո փորիկ:
- Անտեր միա եղպես բախ.
- փողջ մաքուր ե ե խտակ,
- կարգ ու կանոն չգիտեն.
- շատ ման յեկա դես ու դեն,
- ուտելու բան չգտա.
- աղբակուլտ ել չկա:

96. Ճերմակը

1

Հալթիկս լերկու ճագար եր գնել:

Յերկուսն ել ձուկնի նման սպիտակ ելին, աչքերը կարմիր, ա-

կանջները լուշ-լուշ. մեկը բրդոտ, մյուսը կարճամազ:

Մեծ ու բրդոտին անվանեցինք «Արջ», մյուսին՝ «Ճերմակ»:

Որը լերեք անգամ կերակրում ելինք նրանց: Առավոտյան տա-

լիս ելինք ճակնդեղ կամ կաղամբ, ճաշին՝ խոտ, տերեւ կամ կանա-

չեղեն, իսկ լերեկոյան՝ սիսեռ, գարի կամ չոր հաց:

Մի օր հալթիկը Ճերմակին փոխադրեց վանդակ:

— Գիտես, Ժաննա, Ճերմակը շուտով ճագեր կունենա. նրան

փոխադրում եմ վանդակ, վոր կարողանաս դիտել, թե ինչպե՛ս ե

լինում ելու իր ճագերին:

Վանդակի մեջ լցրինք չոր խոտ ու վաշտի թեփ:

2

Մի քանի օր հետո նկատեցինք, վոր վանդակի մութ անկյու-

նում խոտից բուռն ե շինել, ներսն ել կարծես բամբակով պատել:

Հալթիկից իմացա, վոր ներսի սպիտակը՝ բուրդ ե ձերմակն ա-

ռամներով պոկել ե իր փորի վրայից ու նրանով անդաշտը հյու-

սել ճագերի համար:

Հետևյալ օրը բնի վրա ե բնի առաջ ախքան թեփ եր կուտակ-

վել, վոր այլևս վոշինչ չեր յերևում:

Հալթիկի ասելով ձերմակը ծնել եր ու ճագերին թագցրել

բնում:

Որերն անցնում ելին, բայց կարծես թեփի կուլան անշարժ եր

մնում:

— Միթե մայրը նրանց չի կերակրում, — հարցրի յես:

— Ձերմակը շատ զգուշ ե, — պատասխանեց հալթիկը, — նա

այնպիսի ժամանակ ե կերակրում ճագերին, վոր մենք չնկատենք:

Նա մեծ մասամբ գլիշերներն ե կերակրում: Թաթերով թեփը յետ

ե տալիս, դնչով յետ քաշում բուրդը ե քաղցած ճագերը կաթի

հոտն առնելով՝ սկսում են ագահաբար ծծել:

Կերակրելուց հետո մայրը մաքրում ե բունը, ճագերի վրա նո-

րից բուրդ ավելացնում ու նորից թաղում թեփի տակ:

3

Յերկու շաբաթ անցած, սովորականի նման մի օր ել գնամ

կերակրելու ե ինչ տեսնեմ...

Վանդակում ութ հատ սպիտակ սիրունիկ, թմրիկ ճագարներ

են նստած, վորոնցից յերեքը յերկարամազ, իսկ մնացածը՝ ձեր-
մակի նման:

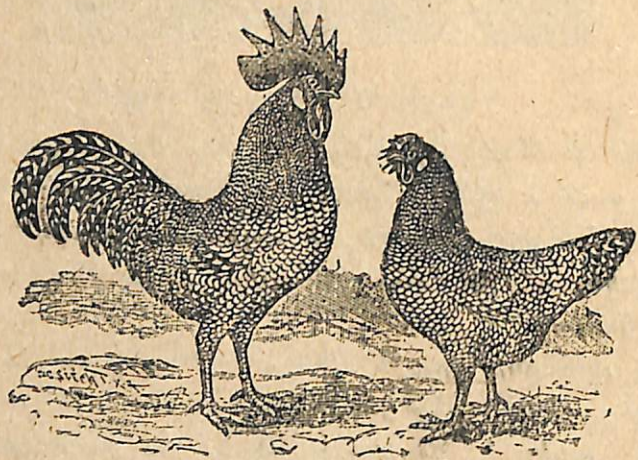
Ինձ տեսնելուն պես սկսեցին աջ ու ձախ վազվզել:

Բազուկի կտորները ներս լցրի թե չե, ձերմակն աջնալիսի ա-
խորժակով սկսեց կրծել, վոր ձագերի ախորժակն ել բացվեց, նը-
րանք ել սկսեցին կրծելու փորձեր անել:

Այդ որը յես ու հայրիկս վանդակի առաջից չեյինք ուզում հե-
ռանալ: Դիտում ելինք, դիտում ու չեյինք կշտանում:

ՀԱՐՑ

1. Ի՞նչ ոգուտ է տալիս ձագարը:

97. Մեր հավերը

Մեր պիոներ-ողակը մի խումբ հավեր ունի

Հավեր եմ ասում — ինչ հավեր, խոշոր-խոշոր, չալլիկ-չալլիկ,
մաքուր-մաքուր: Իսկ աքլորը մի ուրիշ բան է. սիրուն, մեծ, ձայնը
ղիլ:

Այդ նրանից է, վոր մենք նրանց խնամում ենք մեր ուսուցչի
ցուցմունքների համաձայն:

Հավաքունը միշտ մաքուր ենք պահում ու ձմեռն ել տաքաց-
նում. հավերին մենք կերակրում ենք կանոնավոր կերպով. տալիս
ենք հատիկներ, խաշած կարտոֆիլ, ճակնդեղ:

Կերակուրն ել լցնում ենք ամանների մեջ, վոր չկոխտեն:

Հավաքնում շարունակ ավագով լիքը մի արկղ ենք դրել:

Մեր հավերը ամառ-ձմեռ ձու յեն ածում:

— Այ քեզ բան, — զարմացած ասում ելին գյուղացիները, —
հավը ել ձմռանը ձու կածի:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Դուք ել հավեր խնամում եք:
2. Ծանոթ եք հավի կազմության. յեթե վոչ՝ ծանոթացեք:

98. Արմիկի քուխար

— Տատիկ ջան, դու չել ինձ համար թուխս դնես, — տատիկի
փեշերից կախ ընկած խնդրում եր փոքրիկ Արմիկը: — Այ, Միսակի
մայրիկը թուխս է դրել, վոր Միսակի համար չալպտուրիկ ձտեր
դուրս դան:

— Լավ, լավ, բալիկս, յերկու որից հետո մեծ հավը թուխս եմ
դնելու:

Տատիկը 15 ձու հավաքեց, սառը ջրում փորձեց, վոր փչացած
չլինեն, ներքնահարկում մի լավ տեղ ընտրեց, փափկացրեց ու ձը-
վերը շարեց:

— Տատիկ ջան, տես, այս ձվի վրա նշան դիր. սրա ձուտն
իմն է, — ասաց Արմիկը, ցույց տալով ձվերից մեկը:

— Շատ լավ, — ասաց տատիկը և ձվի վրա նշան դրեց: Հետո
հավը նստեցրեց ձվերի վրա:

— Այժմ գնանք, ամեն ինչ վերջացավ, միայն թխսկանին ձեռք
չպետք է տաս. յեթե անհանգստացնես, չարչարես — թուխսը կփախ-
չի, և ձվերը կփչանան:

— Ինչո՞ւ, — հարցրեց զարմացած Արմիկը:

— Դե ասացի, սիրելիս, վոր թուխսը պետք է ձվերի վրա
հանգիստ նստած լինի: Յեթե վեր կենա, ձվերը կհոլանան ու կփը-
չանան:

Այնուհետև տատիկը շարունակ, որակա՞ն յերեք անգամ, Ար-
միկի հետ թխսին կուտ և ջուր եր տալիս և հսկում, վոր կատուն
ձվերը չտանի:

Յերեք շաբաթից հետո փոքրիկ ձտեր դուրս յեկան:

Արմիկի նշան արած ձվից մի փոքրիկ դեղին ձուտ դուրս յե-
կավ:

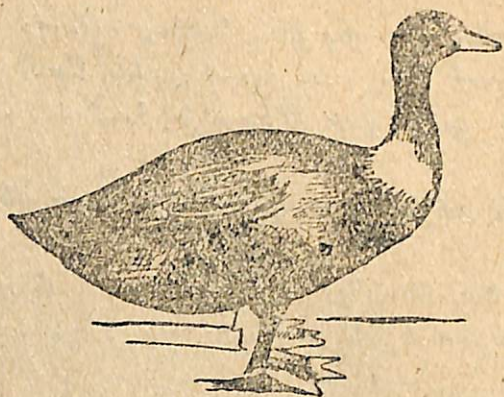
Միքանի որ ձտերին յեփած ձու կամ խմորի փոխոյ ելին տա-
լիս:

Հետք քիչ-քիչ կուտ ուտել սովորեցին:

ՅԵՂԵԿԱՆՔ

Մեղ մոտ լավ խնամած հավը տարեկան տալիս է 160—200 ձուռ
Սմբիկկան հավերը՝ 300—320 ձուռ:

Թխական հավը նստում է ձվերի վրա	21 որ.
» բաղը	29 որ.
» սաղը	29 որ.
» հնգկահավը	28 որ.

99. Բադիկ

Բադիկ, բադիկ, կամաց-կամաց,
կարմիր Թաթիկ լնգնալով
ձագերդ սուած, եղ մւր բարով:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Բադի վոտների արանքում թնչ կա:
2. Թնչ գուլնի լն նրա կտուցը:
3. Թնչակն է ման գալիս բադը:
4. Բադն ինչո՞վ է կերակրվում:
5. Թուխս նստելիս քանի՞ որ է ձվերի վրա նստում:

100. Մեղուներ

Մեղուն, փշատի ծառի վրա, յերեխաները մեղուններ նկատեցին:
Նրանք այնքան շատ ելին, վոր ճյուղը կախ եր ընկել:
Նկատելուն պես յերեխաները վազ տվին, հայտնեցին կոլարն-
տեսության նախագահին. նա լել կանչեց գյուղատնտեսին:

Յերեխաները հետաքրքրվեցին իմանալ, թե ինչու համար են
այսքան մեղու միասին հավաքվել:
Գյուղատնտեսը բացատրեց, վոր այդ մեղունների մեջ կա մեկը,
որտեղից քաղաքացիները քաղաքացիներ են:

Վոր տարբերվում է մյուսներից: Իսկ մայր մեղուն է:
Մայր մեղուն հայտնվելուն պես, նրա շուրջն են հավաքվում
մյուս, այսինքն աշխատավոր մեղունները:
Այդ մեղուններից մայր մեղուն նոր ընտանիք է կազմում և
ձեռնարկում է մեղր մթերելու գործը:
Շուտով գյուղատնտեսը փեթակ բերեց և նրանց տեղափոխեց
նրա մեջ:
Իսկ յերեխաները դիտելով գյուղատնտեսի աշխատանքը՝ աշ-
խատեցին մեղր ուտելու հույսով ուրախանում ելին:

101. Մրջյուններ

1

Մի որ Մրմենակն իրենց պատշգամբի սյունի վրա տնթիվ-տն-
համար մրջյուններ տեսավ:
Նրանցից շատերը սյունի գլխից արագ-արագ, իրար լետից
ներքև ելին շտապում, շտապում ել ներքևից վերև բարձրանում:
Նա ուշի-ուշով դիտեց և նկատեց, վոր յերկու կողմից յեկող-
ներն իրար հանդիպելիս մի փոքր կանգ ելին առնում, գլուխ-գլխի
տալիս և հետո միասին ներքև վերադառնում:
— Ես ինչ բան եմ, — մտածեց Մրմենակը, — թե վերև են գը-
նում, ել ինչու չեն վերադառնում:
Շատ մտածեց, բայց փոշին չհասկացավ. Հարցրեց հորը:

- Նրանք իրենց կամքով չեն վերադառնում, — ասաց հայրիկը: Ի՞նչպես, — հարցրեց Արմենակը:
- Դու տեսնում ես, վոր հանդիպելիս գլուխ գլխի յեն տալիս:
- Այո, տեսնում եմ և շատ եմ զարմանում: Ի՞նչու չեն այդպես անում, հայրիկ:
- Նրանք իրար բան են հասկացնում:
- Բան են հասկացնում:
- Այո, ներքևից գնացողը հարցնում վերևից իջնողին՝ վերեւում հո վտանգ չկա: Վերևից յեկողն ել պատասխանում ե՛ւ այո, կա: Այս ե պատճառը, վոր վերև գնացողները ճանապարհը չեն շարունակում, վերադառնում են:

2

Արմենակն ուզեց իմանալ, թե ի՞նչ վտանգ կա վերևում: Բարձրացավ կուռըրը, մոտեցավ այն սյունի գլխին, վորտեղից մըջուկները ներքև ելին իջնում, և ի՞նչ տեսնի. սյունի վերևում սարդը ցանց ե հյուսել, ինքն ել մի կողմում կուչ յեկել: Այնտեղից սարդը շուտ-շուտ հարձակվում ե իջնող մըջուկների վրա, բռնում և իր ցանցը քաշ տալիս, վրաներն ընկնում ու ծծում: Արմենակը սարդի ցանցը քանդեց, սարդին փախցրեց, ներքև իջավ, ելի կանգնեց սյունի առաջ ու դիտեց:

Քիչ հետո նկատեց, վոր վերև գնացող մըջուկները, թեև իջնողների հետ ելի գլուխ-գլխի ելին տալիս, բայց ել չեկին վերադառնում, այլ շարունակում ելին իրենց ճանապարհը դեպի վեր:

Արմենակը շտապով վազեց հոր մոտ, կանչելով.

— Հայրիկ, հայրիկ, ճիշտ վոր. այս փոքրիկ մըջուկները ի՞նչ խելոք են յեղել:

ՀԱՐՑ

1. Ի՞նչ փաս են տալիս մըջուկները:

102. «Գողը»

1

— Մի խոսքով տավարս կորցնեմ ելի, — ասում եր Մուկուչ ամին:

— Ինչու պիտի կորցնես. փող չեմ տալիս, ի՞նչ ե, պատասխանեց մսավաճառ Մաթոսը: Դու գիտես, մի կռակ ավելի չեմ տա: Յեթե տավարդ կոխող տանես, ալ, են ժամանակ կկորցնես: Ավելի լավ ե, ծախես, փողը զրպանդ դնես: Ա. ու, առ. խելոք գլուխըդ հավաքիր:

Այս ասելով մսավաճառը զրպանից փողը հանեց, համրեց ու տվավ Մուկուչին:

- Բա լե՛րբ մորթենք, — հարցրեց Մուկուչը:
- Այս գիշեր պետք ե վերջացնել, պատասխանեց մսավաճառը: Բայց վերտեղ:
- Մեր մարագում: Քնելու ժամանակ ֆուրգոնը բեր, միսը կդարսենք, վրան ել խոտ կլցնենք:
- Լավ, ասաց մսավաճառն ու գնաց:

2

Քիչ հետո ներս մտավ Մուկուչ ամու տղան, պիտներ Ավոն և ուրախ-ուրախ հարցրեց.

- Հայրիկ, լսել եմ կոխող ենք մանում, հա:
- Հա. մտնում ենք, բայց տավարը շատ ե. ուղում եմ մի կով թողնեմ, մնացածը մորթեմ, ծախեմ:
- Ի՞նչ, ի՞նչ ես ասում, հայրիկ, այդ ինչպես կարելի չե:
- Մուս. այդ քո գործը չի. թե մեկին բան ես ասել լեզուդ տակից կհանեմ:
- Վոչ, չի կարելի, հայրիկ, չի կարելի:
- Մի թունդ ապտակ մթնացրեց Ավոյի աչքերը:
- Ու լե՛րբ ուշքի չեկավ, հայրը տանից հեռացել եր:

3

Յերեկոյան Ավոն և իր ընկեր Յուլիկը նստած ելին գլուղխորհրդի ժողովում:

- Հանկարծ Ավոն դուրս նայեց ու տեսավ, վոր իրանց մարագի պատուհանը լուսավորված ե.
- Յուլիկ, մեր մարագը գող ե մտել, — ասաց Ավոն, — արի դնանք տեսնենք:
- Ավոն ու Յուլիկը դուրս յեկան և վազելով հասան մարագին:
- Դռան ճեղքից նայեցին ու տեսան, վոր Մուկուչն ու մսավաճառ Մաթոսը տավար են մաշկում:
- Ի՞նչ անենք, — հարցրեց Ավոն կամացուկ:
- Ի՞նչ պիտի անենք, — գնանք գլուղխորհրդի նախագահին կանչենք:

4

Կես ժամից հետո, գլուղխորհրդի նախագահը, միքանի մարդկանց և Յուլիկի ու Ավոյի հետ մարագ յեկան:

Մուկուչ ամին նրանց տեսնելով, ապշեց, գլուխը կախեց, ու պատի տակ կանգնեց:

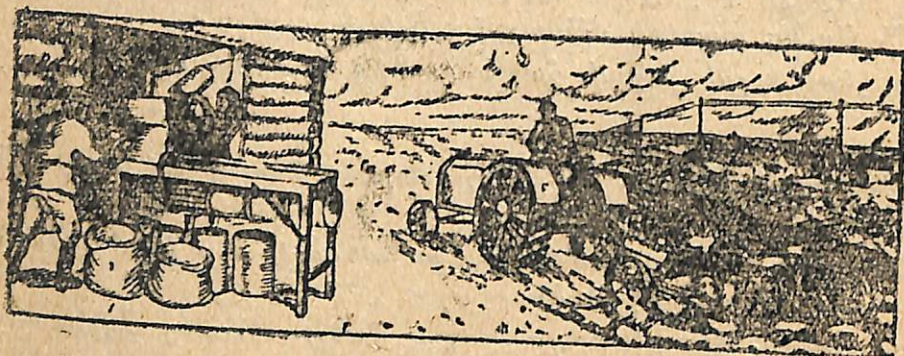
ՀԱՐՑ

1. Ինչպիսի պիտներ եր Ավոն:

XV Թ Ե Մ Ե

ԳԱՐՈՒՆ ՅԵՎ ԳԱՐՆԱՆԱՑԱՆ

1. Ծանոթանանք դարձան-բնությանը, կլիմային և աշխատանքներին:
2. Ոգնենք բարձր խմբերի աշակերտներին կոլտնտեսության բանջարանոցի և այգու աշխատանքները կատարելիս:
3. Ծանոթանանք գարնանացանի ժամանակ կոլտնտեսությանը գործածվող մեքենաներին և գործիքներին:
4. Ոգնենք բարձր խմբերի աշակերտներին կոլտնտեսության մեքենաների և գործիքների ինամելու գործում:

102. Դարուն

Ձմեռն անցավ,
լեկավ դարուն,
ձյունը հալվեց,
լցվեց առուն:	ընկեր-ընկեր,
Ծառը պտկեց,
տվեց բողբոջ,
աղբյուրն հանեց
անուշ խոխոջ:	նորից քաբին
լերդեց կաքով:
Արոտ գնաց
ծնած մաքին,
տվեց անուշ
կաթը ձագին:
Արև ծագեց
արևելքից
ծիլեր քաշեց
գետնի տակից:	Փռվեց կակաշ
սարի լանջին,
բազմեց մորին
թվի միջին:	Մուկ ու մողես,
միջատ, գեռուն
արևն լեղան,
տեսան դարուն:
Տաք հարավից
լեկան հավեր,
բուն հյուսեցին	Ծառը թավիշ
դգեստ հագավ,	

ՀԱՐՑԵՐ

1. Ինչ յեղավ ձյունը:
2. Ի՞նչ յեղավ առուն:
3. Արևը վորտեղից ծագեց:
4. Ի՞նչ արեց արևը:
5. Թռչունները վորտեղից յեկան:
6. Ծառն ի՞նչ յեղավ:
7. Կակաշը վորտեղերն է բուսնում, վորտեղ ապրածվեց:
8. Կաքովն ի՞նչ արեց:
9. Մաքին ուր գնաց:
10. Ի՞նչ տվեց ձագին:

103. Դարնանացան

Դարնան մատող
վառ արևից
մռալ ու ցուրտ
որերն անցան
և սկսվեց
հանդ ու դաշտում
Բալլեկիկան
գարնանացան:

Տրակտորները
շարքով, կարգով
ուժգին գոռում են
միաձայն,
«Կեցցե, կեցցե»
Բալլեկիկան
լերբաբդ, կարմիր
գարնանացան:

Մոխիրը հրաշալի պարարտանյութ է մանավանդ
կարտոֆիլի և հացաբույսերի համար:
Մոխիրը դեն ածել նշանակում է բերքը քչացնել:

104. Մենք ել աշխատեցինք ...

- 1
— Գիտե՞ս ինչ, Վահան, ես որ մենք պետք է գնանք դաշտ,
աշխատելու,—ասաց Վառիկն իր յեղբորը:
— Դձեք: Դուք ի՞նչ եք, վոր աշխատեք,—ծիծաղեց Վահանը:
— Ինչպես թե. մենք անպատճառ պետք է գնանք և շատ
լավ ել կաշխատենք: Այ, կտեսնես:
— Դե՞ տեսնենք:
Վառիկը վերավորվեց, նոթերը կիտեց ու հեռացավ. բայց շու-
տով հանգստացավ և գնաց դպրոց:

Դպրոցում ընկ. Սրմիկը, նրանց ուսուցչուհին, ասաց, վոր պետք է գնան դաշտ. ենտեղ, կոլտնտեսութեան հողերում վար են անում: Իրենք ել պետք է մանր քարերը հավաքեն:

2

— Շարք կանգնած և «Մենք հոկտեմբերիկներ ենք» յերգը հնչեցնելով գնացին արտը, ուր տրակտորը գոռգոռալով վար եր անում կոլտնտեսութեան արտերում:

Վառիկը մոտեցավ կոլտնտեսութեան նախագահին և ասաց.

— Մենք ել ենք յեկել աշխատելու, խնդրում ենք կարգադրեք, վոր թույլ տան մեզ ել աշխատել:

Այ շատ լավ եք արել, իմ խելքը բալիկներ, այ կեցցեք դուք. Դե, հավաքեցեք, արտում յեղած մանր քարեր, — ասաց ուրախացած նախագահը:

3

Ամբողջ յերկու ժամ մենք, յերեխաներս հավաքեցինք մանրիկ քարերը և փոքրիկ կույտեր արեցինք:

— Լավ, յերեխաներ, արդեն հոգնեցիք, գնանք, — ասաց ընկեր Սրմիկը:

Յերեխաներս մոտեցանք առվին, ձեռքերնիս լվացինք և շարք կանգնած յետ դարձանք:

Իրիկունը Վառիկը հպարտ ու պարծենալով ասաց Վահանին.

— Հը, բա ապում ելիր, դուք ինչ եք. մենք գնացինք կոլտնտեսութեան արտում աշխատեցինք:

Հ Ա Ր Ց Ե Ր

1. Դուք կոլտնտեսութեանում ինչ աշխատանքներ եք կատարել:

105. Այ, ինչ լավ քան ե...

1

Անահիտն ու Լևոնը մեծ դասամիջոցին, ինչ վոր խոսելուց հետո, մոտեցան ուսուցչուհի Գոհարիկին, վորը ղիտում եր յերեխաների խաղը:

— Գիտեմ ինչ, ընկեր Գոհար, — ասաց Անահիտը, մեծ ու սիրուն աչքերը հառելով ուսուցչուհու յերեսին:

— Ինչ, ընկեր Անահիտ, — ժպտալով գրկեց նրան Գոհարը:

— Այ, են, վոր կարտոֆիլ ցանելու ժամանակն անցնում ե,

բայց Վարդուշենք դեռ չեն ցանել, նրա հայրիկը հիվանդ պառկած ե, տանը ցանող չունեն:

— Ինչպե՞ս, — զարմացավ ուսուցչուհին, — միթե Վարդուշենք կոլեկտիվի անդամ չեն:

— Իհարկե վոչ, — տխուր խոսեց Լևոնը, — Վարդուշի հայրիկը կոլեկտիվ կազմելիս ետեղ չեր, գնացել եր ուրիշ տեղ աշխատանքի, թեչե նա անպատճառ կմտներ, հիմի յել յեկել ե, բայց խեղճը հիվանդացել ե:

— Ուրեմն ինչ անենք — ասաց ուսուցչուհին:

— Այ, թե, ինչ, յես ու Լևոնը մտածում ենք. մենք բոլորս ցանենք, — ասաց Անահիտը ձախը բարձրացնելով:

— Ընկեր Ռուբեն, — կանչեց ուսուցչուհին ուսուցչին, վոր այդ բոլորին անցնում եր բակով:

Ընկեր Ռուբենը — մոտեցավ խոսողներին: Նրան պատմեցին բանի ելությունը. նա տեղացի յեր. իսկուհն հասկացավ, թե ինչ և ինչպե՞ս պետք է անել: Լևոնից իմացավ, վոր Վարդուշենք կարտոֆիլը քսան փութ ե և ասաց վորոշակի.

— Չորրորդ դասից հետո ամբողջ աղակերպով յուրեք անք դաշտ: Դուք, ընկեր Գոհար, փոքրիկներին կբացատրեք խոտի ծելը և կբաղեցնեք նրանց, իսկ յես մեծերի հետ կցանեմ կարտոֆիլը: Մինչ այդ կխնդրեմ, վոր կոլեկտիվի ապրիլից մեկը տան՝ ֆիլը: Մինչ ասի տանելու, այլև մի քսան բահ: Դեհ, Լևոն, դու կարտոֆիլը դաշտ տանելու, այլև մի քսան բահ: Դեհ, Լևոն, դու վազիր կոլեկտիվի նախագահ ընկեր Սիմոնին բացատրիր ամեն բան, բահերն ել բեր: Դուք եր ընկեր Գոհար, զանգ տվեք:

2

Մի ժամից հետո կոլեկտիվի սալը արդեն տանում եր Վարդուշենք կարտոֆիլը, իսկ դպրոցի աղակերպով յուրեք և ուսուցչուհի թյունը զվարթ յերգով հետեւում եր սալին:

Քիչ հետո փոքրերն ընկեր Գոհարի հետ յերգում, խաղում ելին ու ծածկում կարտոֆիլը, իսկ աղջիկներն իրենց գոգնոցները կարտոֆիլ լցրած, չափով լցնում ելին փոսերը: Ընկ. Ռուբենը ինքը ցանում եր և հսկում աշխատանքին:

— Ծիւլ ե արտս,

ծիւլում ե արտս...

Լավեց փոքրերի զիւ, ուրախ յերգը: Մեծերն ել սկսեցին. Կորել ե դարդս, ջան...

Ու աշխատանքը յետում եր:

Մի ժամ հազիվ եր անցել վոր, Լևոնը բարձր ձայնով
սկսեց.

Յողաշ Հասան,

Ընկեր թեան,

Եյ, տավարիչ

Դարչո, Իվան...

ձայնակցեցին բոլորը և բաները շարժեցին ուրախ ու առույգ:

— Դե, ել մի փորեք.— ճշաց Անահիտը,— ել կարտոֆիլ չկա:

— Վա, եղպես շուտ պրծանք,— զարմացան ցանողները:

— Հապա,— առաց ընկեր Գոհարը,— կոլեկտիվ աշխատանքն
եղպես ե և հեշտ ե լինում, և արագ:

— Այ, ինչ լավ բան ե... — աղաղակեցին բոլորը միասին:

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դուք ել կոլեկտիվ կերպով ոգնեցեք ձեր ընկերներին:

ԹՈՉՈՒՆՆԵՐԸ ՄԵՐ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՆ ԵՆ. ՆՐԱՆՔ ՎՈՉՆՁԱՑ-
ՆՈՒՄ ԵՆ ԴԱՇՏԻ ՑԵՎ ԱՅԳՈՒ ՎՆԱՍԱՑՈՒՆԵՐԻՆ:
ՆՐԱՆՑ ԲՆԵՐԻՆ ՈՒ ՁՎԱՆՆԵՐԻՆ ՑԵՌՔ ՉՏԱԼ:

106. Ծառատունկ

Ամենքը շտապում ելին դեպի խրճիթ-ընթերցարան:

Ժողով կար, խոսելու լեր գլուղատնտեսը:

Պրոներական ողակն ել լեկավ:

— Ինչպես մաքուր ողը և ջուրն անհրաժեշտ ե մեզ համար,
ախպես ել անհրաժեշտ են ծառերը,— սկսեց գլուղատնտեսը:— Ամ-
ռանը, շող ու խեղդող ողին, գլուխդ չես կարող մի
սովերի տակ դնել, քամին փողի ե բարձրացնում. լցնում ե աչ-
քերդ: Իսկ ուր են կորել թռչունները:

Նրանք չեղին սիրում անծառ դաշտեր. թռել, հեռացել են: Բա
ծառերի տված փառելիքը, տախտակը... Դուք փոքրիկներ, շատ եք
սիրում ծառերից դալար ճյուղեր կտրտել: Ձե փոր դալար ճյու-
ղերից ե գոյանում անտառը: Խոսք եք տալիս, վոր ել ճյուղեր
չկտրտեք:

— Խոսք ենք տալիս, խոսք ենք տալիս,— միաբերան ձայն
ովեց պիոներական ողակը:

— Ապրեք, հավատում եմ: Բայց այդքանը բավական չե. դուք
պետք ե աշակցեք պետութայն անտառ ստեղծելու և պահպանելու
գործում: Մեր իշխանութիւնն անտառի ամենամեծ բարեկամն ե:
Ծառատունկի որը նշանակված ե Ամեն մեկը ձեզանից. թե մեծ

թե փոքր, պետք ե 5 տունկ տնկի և մի տարի խնամի: Ուրեմն
սուրբ պատրաստվեցեք լես կգնամ և տունկեր կբերեմ:

Ժողովը ցրվեց:

Այդ գիշերը պիոներների քունը չտարավ:

Նրանք լերակայում ելին, թե ինչպիսի անտառ են տնկելու:
Շատերը լերակայում լեին, վոր լողանում են անտառի սովերով
հոսող առվակում, սառը ջուր խմում, լսում թռչունների յերգն ու
ծլվոցը...

ՀԱՐՑԵՐ

1. Դուք մասնակցել եք ծառատունկին:

2. Ամեն մեկդ քանի ծառ եք տնկել և խնամել:

3. Ի՞նչ ոգուտ ե տալիս անտառը:

107. Ի՞նչ ենք ստանում...

Ի՞նչ ենք ստանում,
յերբ ծառ ենք տնկում:

Մի հսկա անտառ,

ուր կա անհամար

մողես ու բզեզ,

կաշաղակ, ազուավ,

գալլեր ու աղվես:

Ի՞նչ ենք ստանում,

յերբ ծառ ենք տնկում:

Դուռ ու պատուհան,

սեղան, նստարան,

քանոն, գրչակոթ,

սալլեր ու անիվ,

ծաղկի անուշ հոտ:

Ի՞նչ ենք ստանում,

յերբ ծառ ենք տնկում:

Մեծ ռադիո-սլուներ,

վոր բռնենք ձայներ,

գերան անհամար,

լերկաթգծերի,

կամրջի համար:

Ի՞նչ ենք ստանում,

յերբ ծառ ենք տնկում:

Տերև անհամար

կանաչ, գովարար

աղբյուրներ վարար,

սովեր, մաքուր ող

թռքերի համար:

108. Անտառ

Անտառի պես պճնասեր
ել ուրիշը կլինի:

ունի սիրուն հագուստներ
ու զարդարանք գեղանի:

Մին ել տեսար նա կանաչ
հալավ հագած զարդարուն,

հազ ու տուղով ձախ ու աջ
առտանվում ե, սլւլում:

Մին ել դեղին շոր մտած,
տեղ-տեղ կարմիր ունախշուն,
ապա տկուր, գլխաբաց
որորվում ե, հառաչում

Մերկանայուց հետո յեւ
տեսար հագաւ սիպտակ շոր,
կախեց գինգ ու մանյակներ,
կանգնեց տնշարժ ու մորոր:

Ու վողջ տարին պնասեր
մեր անտառը միշտ եսպես
փոփոխում է իր շորերը
և զարդարանքը պեսպես:

ԳՐԱՎՈՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

1. Ձեր անտառում ի՞նչ տեսակ ծառեր կան:
2. Ի՞նչ է տալիս մեզ անտառը:

109. Ինչպես մասնակցեցի՞նք գարնանացանին

1

— Յերեխաներ, յերեկոյան մեր կոլտնտեսութիւնում ժողով
կար, ասաց Կիման:

— Դու յե՛լ եյիր գնացել, — հարցրեցին հետաքրքրությամբ
յերեխաները:

— Այո, ժողովը ժամ 5-ին էր, լույս էր, մամաս ինձ էլ տարավ:
Եղ ժողովում յերկար խոսեց ընկ. Սերիկը: Մամաս ասաց, վոր նա
Յերեխանից է յեկել: Յերկար խոսելուց հետո ասաց, վոր մեր կոլ-
տնտեսութիւնում մի նոր մտուր և հրապարակ են բաց անում:

— Վոր մեր կոլտնտեսութիւն բոլոր փոքր յերեխաների հա-
վանքն այդ մտուրում, — կրկին ընդհատեց Վաղոն:

— Սաթենիկ, ասա Վաղոն չխանգարի, նեղացավ Կիման:

— Վաղո ջան, դու համբերի, թող Կիման վերջացնի, ինչ վոր
նա կմոռանա, դու կըրացնես, — զգուշացրեց Սաթենիկը:

— Հետո ընկ. Սերիկին ասաց, վոր մեր մամաները բոլորն
ազատ են լինելու տան ու յերեխաների հոգսերից և գնալու յեն
կոլտնտեսութիւն պահետը սերմեր ջոկելու, մաքրելու ու ցա-
նելու համար պատրաստելու:

2

— Բա իմ մամաս վնեց գնա դաշտ, — լացակումած ասաց Մի-
սակը: Մենք կոլխողի անդամ չենք, յես էլ յերկու փոքրիկ քուկ
ունենմ: Վորտեղ թողնի քուկրիկներին:

Բոլոր յերեխաները ուշադրությամբ լսեցին Միսակին ու մի
վայրկյան լռեցին:

— Հը, յերեխաներ, ինչու լռեցիք: յեկեք միասին մտածենք,
թե ինչով և վոնց ոգնենք Միսակի մամալին ու պապալին և կոլ-
լեկտիվից դուրս մնացած գյուղացիներին, — ասաց Սաթիկը:

— Յես ասեմ, — ոգնության յեկավ մանկապարտեզին կցված
պիոները, — յեկեք մեր մանկապարտեզի խաղասենյակում էլ հավա-
քենք գյուղի այդպիսի յերեխաներին: Մեր կոլվար Նինելին էլ
խնդրենք, վոր այդ յերեխաների հետ պարապի:

Յերեխաները համաձայնեցին և ուրախութիւնից ծափ տվին:

— Յեկեք մեր կոլտնտեսութիւն նախագահին և ընկեր Սերի-
կին էլ խնդրենք, վոր այդ գյուղացիներին էլ ընդունեն կոլեկտիվի
մեջ, — առջարկեց Վաղոն:

Առաջարկն ընդունվեց:

Այդ առաջարկն իրագործելու համար ընտրեցին Սաթենիկին,
պիոներ Գուրգենին և Վաղոյին:

110. Ծիածան

— Տղերք, ուզում եք կանաչ-կարմիր ծիածան սարքեմ, — ա-
սաց Վահանն իր ընկերին:

— Ձե՛-չե՛ մի ոլին, — գոռաց մեկը:

— Ի՞նչ, դու կարող ես հրաշք անել, — ասաց տիրացուլի տղա,
փնթի կարոն:

— Ա՛յ շա՛շ փախչոտ, դու դեռ չգիտեմ, վոր հրաշք չկա, — վրա
տվեց Գևոր, — դեռ ուսումնարան էլ չես գնում:

— Բա ընկեր Գոհարը մեզ չի բացատրել, վոր հրաշք չկա, —
վրա բերեց Կարուի գաւթնիկը Մուշեղը:

— Բա Վահանը յերկինք է, վոր կանաչ-կարմիր շինի, — պա-
տասխանեց Կարոն:

Վահանը բոլորին կանգնեցրեց արևի թեք ճառագայթների դի-
մաց, ինքը կուցավ, աղբրի ջրից բերանը լցրեց ու փչեց արևի
շողերի դիմաց:

Ջրի կաթիլների մեջ արևի շողերը ծիածանի գույն ստացան:

— Վա՛յ, վա՛յ, դրուստ վոր, գրուստ վոր կանաչ-կարմիր, —
ձչացին բոլոր յերեխաները:

ԱՐԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

1. Փորձեցեք դուք էլ ծիածան ցույց տալ:

110. Յանողները

Վորդին տեսավ, թե հայրը ինչպես ցորեն ցանեց:

Յերբ նրանք վերադառնում էին տուն, վորդին հարցրեց.

— Յորենը մարդիկ են ցանում, իսկ անտառի ծառերը և դաշտի խոտն ո՞վ է ցանում:

Այդ ժամանակ քամին թեթև, սպիտակ փետուրներ եր տա-
նում: Հայրը բռնեց մի փետրիկ, ցույց տվեց վորդուն և ասաց.

— Այ, տեսնո՞ւմ ես, այս փետրիկն ամրացված է բուսի սեր-
մին: Քամին այս փետրիկի հետ տանում է սերմը և ցանում ա-
մեն տեղ:

«Քամին ցանող է», — մտածեց տղան:

Նրանք առաջ գնացին. տեսան՝ թռչունը կեռաս է կտցում:
Հայրն ասաց վորդուն.

Պտուղների մեջ կորիզներ կան. թռչունները պտուղների հետ
սերմերը տարածում են ամեն կողմ:

«Թռչունները նույնպես ցանողներ են», — մտածեց տղան:

Ելի առաջ են գնում. տեսնում են՝ գետակի վրա թևիկներով
սերմեր են լողում և տեղ-տեղ նրանք ափ են դուրս յեկել,

«Ջուրն ել ցանող է», — մտածեց տղան:

Տղան նկատեց, վոր ինչ-վոր փշեր կպել են իր զգեստներին:
Նա սկսեց պոկել և գետին ձգել:

Այդ ժամանակ հայրն ասաց

— Ահա դու լի ալստեղ ինչ-վոր բույսերի սերմեր ես ցանում:
Նախք քո շանը, նրա մազերին ել կոծոծներ են կպել. շունը նույն-
պես սերմեր է տարածում:

«Նույնիսկ մեր շունն ել է ցանող», — մտածեց տղան:

ՀԱՐՑ

1. Ովքեր են ցանում:

111. Մատուսնը յեւ բոստանը

I

Պողավոր այծ
խըշտ-խշտիկ,
մաղավոր այծ
հուշտ-հուշտիկ,

մըկը՛կ, մըկը՛կ,
մըկ մաստան,
հւր ես յեկել
դու բոստան.

ի՞նչ ես եղտեղ
բզբզում.
սիրտդ կարածի է
ուզում:

Չե՛, հողը մենք
բանեցինք,
չե՛ վոր հողը
տափնեցինք,
հողում կարտոփ
ցանեցինք.

չե՛ վոր բուկը
տվեցինք,
ցնցուղ-ցնցուղ
ջրեցինք.
վորտե՞ղ ելիր
դու, անբան,

դու տափերը
չափչփան—
մըկը՛կ, մըկը՛կ
մըկմկան,
յերկար միրուք
ամամբան.

II

Պողավոր այծ
խըշտ-խշտիկ,
ի՞նչ ես եղտեղ
բզբզում.
տակ ուտե՞լ ես
դու ուզում.
չե՛ տակը մենք
քաղել ենք,
չե՛ վոր տակը

ջրել ենք,
չե՛ տակը դեռ
նազուկ է
չե՛ թուփը նուրբ
բազուկ է.
չմոտենաս
դու մարգին,
վնչ բազուկին
վնչ տակին:

Դու լեռ ցանել
այ անբան,
դու տափերը
չափչփան—
մըկը՛կ, մըկը՛կ
մկմկան,
յերկար միրուք
ամամբան:

III

Պողավոր այծ
խըշտ-խշտիկ,
ի՞նչ ես եղտեղ
բզբզում.
սխեռ ուտել ես
ուզում:
Հավաք-հավաք
խմբով,
բանեցրինք
բան ու թի.

սխեռն հողում
կանանչեց,
բույին տվեց
ու աճեց:
Յողունները
շիպ-շիտակ,
ծաղիկները
սիպ-սիպտակ,
փոճուկները
մի-մի մատ,

հատիկները
անուշ կաթ,
դու ես ցանել,
այ անբան,
դու տափերը
չափչփան—
մըկը՛կ, մըկը՛կ,
մկմկան,
յերկար միրուք
ամամբան

Պողովոր այժ
խըշտ-խշտիկ,
ինչ ես եղտեղ
բզբզում:
տոմատ ուտել ես
ուզում:
Վոր տոմատը
թարմ մնա,
չճորի, փշանա,
մենք տոմատի

սերմացուն
խնամեցինք
շերմոցում:
Շիթիլ արինք,
հանեցինք,
շարան-շարան
շարեցինք,
հատ-հատ հողում
տնկեցինք,
ձողիկներեց

կապեցինք:
Վորտեղ ելիր,
դու, անբան
դու տափերը
չափչփան—
մըկը՛կ, մըկը՛կ
մկմկան,
յերկար միրուք
տմամբան:

Պողովոր այժ
խըշտ-խշտիկ,
ինչ ես եղտեղ
բզբզում:
սիրտդ գազար ե
ուզում:
Մենք իրար հետ
մրցեցինք,
բահով հողը
շրջեցինք,
արևի տակ
խարկեցինք,
մաղը դրինք

մաղեցինք
քարից, կոշտից
մաքրեցինք,
ընտրած սերմը
թրջեցինք
և շաղ տվինք
շաղեցինք,
հողում բուռ-բուռ
ցանեցինք:
Բուսավ, հասավ
ինչ գազար:
կարմիր-կարմիր
լալազար:

Մարգն ուզում ես
փոր-փորել,
թուփ ու գազար
տրորել:
Դու լես ցանել
այ անբան,
դու տափերը
չափչփան
մըկը՛կ, մըկը՛կ
մկմկան,
յերկար միրուք
տմամբան:

Պողովոր այժ
խըշտ-խշտիկ,
ինչ ես եղտեղ
բզբզում:
կաղամբ ուտել ես
ուզում:
Կաղամբի սերմ
ցանեցինք,
շիթիլ-շիթիլ
տնկեցինք,
հատ-հատ, հատ-հատ

շրեցինք,
կրակ արինք
ծուխ տվինք,
թրթուռներին
շարդ տվինք:
Մով, մլակից
մաքրեցինք,
գլուխ-գլուխ
բուսցրինք
ու ես չափին
հասցրինք:

Աշխատեցինք
որ-որի,
թողնենք այժը
տրորի,
ինչո՞ւ սարում
չարածի,
բուրդ միրուքը
ման ածի
և չսպասի
ձմռանը,
յերբ կփակվի

նա տանը:
կաղամբ, գազար,
բազուկ, տակ

իր բաժինը
հո կտանք:
ֆշենք այժին,

դեն, տղերք,
մերն ե ջանքը,
մերն ե բերք:

112. Մամայ գյուղում

1. ԴԵՊԻ ՄԱՄԱՅ

Մեր դպրոցի շեֆշտաբի առաջ դրված եր մի խնդիր—Մամայ
թրքական գյուղում ինչ գնով ել լինի, բաց անել դպրոց:

Յերկու ամսվա ընթացքում կարողանում ենք գլուխ բերել
գործը, և՛ դպրոցական շենք, և՛ դպրոցի կահկարասիներ, և՛ մի յե-
րիտասարդ, բայց հմուտ ուսուցչուհի:

Շտաբը տանում է նախապատրաստական աշխատանքներ. ներ-
կայացում, պլակատներ, լոգոնգներ, դասական պիտույքներ: Կող-
մում է ծրագիր՝ գյուղում տանելիք աշխատանքների համար, հան-
դես, ներկայացում, գարնանացանի կամպանիա և այլն:

Մեր բժիշկադան ճանապարհվում է դեպի Մամայ: Ուրախ են
կուրսանտները՝ թուրք, հայ, վրացի: Յեւ ախոր թրքուհի Ջահրա-
խանում ուսուցչուհու հետ գնում ենք գլուխ կուրսուրական հեղա-
փոխության ոջախ հիմնելու:

2. ՄԻՏԻՆԳ

Մենք գյուղումն ենք: Տղաներն ըստ առաջուց կազմած ծրա-
գրի՝ բրիգադաների բաժանվեցին:

Յերեկոյան ժամի 8-ն ե. կամաց-կամաց գյուղացիները հավաք-
վում են: Ընտրվում է նախագահութուն, փորի մեջ են նաև կոլ-
տնտեսության նախագահը, բառրակ Մահմեդ-Ալին և մեր Ջահրա-
խանումը:

Նախագահը, բաց անելով ժողովը, խոսում է մեր գալու նպա-
տակի, խորհրդային իշխանության տարած աշխատանքների, լուսա-
վորության և դպրոցի մասին:

Մեծ փողևորութուն են առաջ բերում Ջահրա-խանումի և մեր
ուսանողուհի Մամեդովայի լելույթները:
Կատարյալ ինտերնացիոնալ. թուրքերենին հետևում է հայե-
րենը, հայերենին՝ ուսուցիչները, ուսուցիչներին՝ վրացերենը:

3. ԳԱՐՆԱՆԱՅԱՆԻ ԿԱՄՊԱՆԻԱ

Հետևյալ առավոտն է. Բոլորս հավաքվել ենք նորաբաց դպրո-
ցում: Գալիս են և գյուղացիները: Խոսում են գարնանացանի մասին:

Հարցը յես 2 մասի յեմ բաժանում—Կոլլեոզների համար, և
անհատ տնտեսությունների համար:

— Ի՞նչ ունեք ասելու, ընկեր Արմենակ, — զիմում եմ էլիստ-

— Մենք ունենք ծրագիր, կոնստրուկցիոն թվեր: Յերեկ այդ մասին բրիգադի ընկերների հետ յեղկար ու բարակ խոսել ենք:

Վորեն յեզրակացու թյան հանգել եք:

— Այո, — պատասխանում է Արմենակը, — կոլտիզը խոստա-

Բացի սրանից կոլխոզն իրեն հայտարարում է հարվածալին:
Կուրսանտներն ուղախուժյունից ծափահարում են:
— Կարճ լն:

— Կարող ենք այդպես արձանագրել:

— Այն, այն, կարող եք, — լինում է այն ու այն կողմից կող-
խողներին երբ պատասխանը:

— Խնդրեմ, Ձա՛հրա-խանութ, այս բոլորը մտցնե՛ք արձանագրութեան մեջ:

— Այժմ անցնենք անհատական ամստեսություններին: Իհնչ

— Այո, ունենք. կառավարութեանից ստացել ենք:
— Ի՞նչ եք մտադրում:

— Ի՞նչ եք մտադիր անելու:

— Մեզ մոտ գործը մի քիչ լավ չէ։ Այսպես, որինակ, մենք
ճեղքվածք ունենք—մսի մթերման, բրդի մթերման և բամբակի

— Ինչ էք մտածում այդ առթիվ անելու:
— Ծածկելու համար:

— Շածկել ձեղքվածքը—պատասխանում են մյուսները: Մա-
բամբալն արդեն ցանված է:

— Այս բողոքիս, — խոսում ե կոլխոզնիկ Տիգրանը, — այդ անհատական անտեսություններից շատերն ուզում են մանկ մեր կոլխոզի մեջ, բայց մենք վախենում ենք, վորովհետև նրանք իրենց ցանքը թողնում են ամառը լեռնախ վրա և անասուններն առնում ու սար բարձրանում: Մեզ հարկավոր են այնպիսի մարդիկ, վորոնք կմնան այստեղ և ամառը և կբեշարեն ցանքսերը: Այս ե պատճառը, վոր կոլխոզնիկները մի հեկտարից վերցնում են 85 փութ բամբակ, իսկ անհատական անտեսությունները՝ 35—40 փութ: Բացի բոնց մենք աճեցնում ենք շերմանոցներում: Սա կատարյալ հեղափոխում պիտի առաջ բերի բամբակաբուծության մեջ, տալով միջանկի անգամ ափելի, քան սովորական ձևով ցանածը:

4. ՄՏԵՐՄԱԿԱՆ ՋՐՈՒՅՑ

Գարնանացանի կամպանիայի պաշտոնական մասը, չեթե կարելի չե ախպես ասել, վերջացրած համարելով, ընկերներն անցնում են մտերմական զրույցի:

Են մտերմական զրուցի՝
 — Ես տունը տեսնում եմ, վրտեղ բաց եք արել դարոցը,
 մեր գլուղի ամենահայտնի կուլակներին եւ վեց յեղբայր են, վեցն
 ել մի-մի գաղան: Նրանք իբրեւ դասակարգ բաժանվել են յենթարկ-
 ված հիմա: Բայց քանի նրանք կային, վոչ մի թուրք կոլխոզի ա-
 նուն տալ չէր համարձակվում: Մեր գլուղի կուլակները կոլխոզի
 ամենատկտիվ ընկերներին իրար մեջ վիճակ ելին զցել, թե ո՞վ
 ում պետք է սպանի, բայց շաբաթը շուտ յեկավ՝ քան ուրբաթը,
 Նրանց ատամներն հիմա հանած են: Մեր կոլխոզը գնալով ավելի
 չե ուժեղանում:

— Ձեռք, շատ եւ լավ մեր կոլլիտըրը, — ասում եւ մի ուրիշը։ Ունենե՞ք համայնական փուռ։ Կոլլիտգնիկներն այլևս հացի խնդրով չեն զբաղվում։ Ամեն ուր իրենց թարմ հացը, ստանում են համայնական փուռից։ Մսուր եւ ճաշարան ենք բաց անում՝ կանանց միանգամայն ազատելու լեռեխանների և տան հոգսերից։

5. ԴԵՊԻ ՏՈՒՆ

Քաղցր մտերմական զրույցից և թելից հետո մենք ճանապարհ
քնկանք կալարան:

Մեր տրամադրութիւնը գնացեալ շատ եր բարձր: Մենք հաղ-
թութիւն դաշտից ելինք վերադառնում: Ասել, խոսել, լերգել: Ճա-
նապարհորդները գլխներէս են հավաքվել: Ի՞նչ լեզվով ասես, վոյ
չենք յերգում:

Հենք յերգովն,
 Ընդ աղղեն թիֆլիսումն ենք: Ուրիշ ծառ
 գալրոցները:

113. Հայրական հավաքը

1

Այնքան վտառներ, այնքան անիվ ալս ցամաք անապատը լերերէ
չեր կոխել:
Հողերն անբերք են յեղել: Փշել ե քամին և շիկացրել ավազի
չուշտերը: Մարդը յերկրորդով ե անցել դեպի հեռովի կավէ հյուսիսերը:
Հետո լերկաթղծերը կտրել են անջուր տափաստանը:
Տափարակը մնում եր մունջ, անմարդաբնակ մինչև այն որը,
109

յերբ կարմիր աստղը բարձրացավ Արարատյան դաշտում, յերբ ան-
քան վտարներ, անքան յերկաթե անիվներ ակոսեցին, տրորեցին տա-
փարակը:

2

Հոսանքը կանգ առավ կայարանի առաջ:
Բրիգադներն իրենց դրոշակներով, իրենց յերգերով, իսկ Փուր-
գոնները, սայլերը ծովեցին ձախ, վոր կարգով շար ընկնեն:
Գալիս են գալիս են հազարներ: Ահա մի մսուր իր սարքով,
ահա փայտաշեն մի տնակ, ճակատին գունավոր պլակատ ասն մա-
սին, վոր 33 թվին շրջանում անգրագետ մարդ չպիտի լինի:
Կենտրոնում տրակտորներն ու շարքացաններն են:
Սուլում է գնացքը, թնդում է նվագախումբը:
Գալիս է Լենինականի տեքստիլի գելեգացիան, նրանք, վորոնք
բամբակի սպիտակ քուլաները դարձնում են ծաղկավոր չիթ, հենց
այս չիթը, վոր փոփռում է աղջիկների հագին:

3

Զինվորական նվագախմբի հնչյունները հայտարարեցին միտինգի
սկիզբը:

— Ընկերներ... Այսօր Սարգարաբադի շրջանի կոլխոզնիկները
առաջորտ են տալիս բամբակի Ֆրոնտի հաղթանակի մասին: «Մենք
խոսք են տալիս կատարելու և գերակատարելու 35 հազար հեկ-
տար բամբակի պլանը: Մեր հակառակորդները՝ կուլակը, դաշնակը
փորձում են պալթեցնել մեր կոլխոզները: Նրանք անկյունից կրա-
կում են մեր ակտիվ մարտիկների վրա, նրանք հրդեհ են գցում,
բայց մենք կփշրենք նրանց...
Խոսում է յերկրորդը՝ յերրորդը: Ապա հանկարծ տիրում է
լնոր լուռություն. լսվում է, թե ինչպես են ծփում դրոշակները:
Հնչում է ինտերնացոնալը:

114. Հարվածային քրիզադա

Գիշերվա կիսին
բամբակի գաշտում
մի շարք տրակտորներ
փնչում են, թնդում:
Լապտերները վառ
դաշտի խավարում

աստղերի նման
ցրում են, փայլում:
Դա հարվածային
բրիգադ է, բրիգադ,
վոր կես գիշերին
դուրս է յեկել դաշտ.

Ճեղքվածքներ ունի
կոլխոզը ջահել—
պարապ տեղերը
պետք է շուտ վարել:

Ու կես գիշերը
դաշտի խավարում
մի շարք լույսեր են
շողշողում, փայլում:

115. «Չկնորս» Խաչուն

1

— Վեր կաց, Խաչո ջան,—կանչում եր մայրն ամեն ուր իբ
տառնուհինգ տարեկան տղային,—վեր կաց գործի ժամանակ է:

— Հլա քնից չեմ կշտացել, մայրիկ:

— Դե լավ, քնի:

Խաչուն սիրում էր ձուկ վորսալ. առավոտից իրիկուն նստում
էր գետի ափին, կարթը գցում էր հա գցում, բայց բռնել չեր կա-
րողանում:

— Չկներդ ուր են,—հարցնում ելին գյուղացիք,— Խաչոյին,
տուն վերադառնալիս:

— Փոքրիկ եյին, գցեցի գետը, վոր մեծանան գյուղում կոլ-
տնաեսություն կազմեցին, Խաչոյի մայրն ել մտավ. նա շատ ուրա-
խացավ, վոր վորդին գոնե հիմա ստիպված կլինի աշխատել:

— Խաչոյին պետք է կցել փայտ կտրող բրիգադային—կար-
գադրեց կոլտնտեսության նախագահը,—առողջ տղա չե, մի զարկով
ծառը կկտրի:

— Վեր կաց անտառ գնա, Խաչո,— կանչեց առավոտյան մայրը:

— Հլա քնից չեմ կշտացել մայրիկ:

— Վոնց թե: Վեր կաց, բալա ջան,—կոնկառիվի մյուս անգամ—

հեղը կնեղանան:

Կեսուրին մոտ Խաչուն վեր կացավ ու գնաց անտառ:

2

— Ինչո՞ւ դափ-դատարկ ես յեկել,— ասացին ընկերները,—
քեզ չելինք ասել վոր կացին ու թոկ բերես:

— Դե գնամ կացին բերեմ,—ասաց Խաչուն:

— Լավ, մեկ ել մի գնա. դու Իվանի կացինը վերցրու, իսկ
նա կտրած ծառերին թոկ գցի, կքաշի:
Խաչուն թագուն մտավ անտառը ու մի լավ տեղ պառկեց ու
քնեց:

— Պետք է խաչովին կոլեկտիվից հանել, լերեկոյան գանգատ-
վեցին նախագահին խաչովի ընկերները.— մեզ ծուլեր պետք չեն:
— Այսուհետև գոմի աղբը կարճես,— կարգադրեց նախագահը:
Անցավ մի շաբաթ, խաչուն աղբը հավաքելու մասին չեր ել
մտածում:

Տեսան վոր բան չի դուրս գալիս, նշանակեցին բոստանի պա-
հապան:

Բայց եստեղ ել խաչուն ամբողջ օրը քնում եր և ագռավներն
ու կաշաղակները սեխերն ու ձմերուկներն կտցահարում ելին ու
փչացնում:

— Բա դու ի՞նչ գործ ես սիրում հարցրեց նախագահը:

— Ձուկ վորսալ,— պատասխանեց խաչուն:

Մյուս օրն առավոտից խաչուն կարթը ձեռին նստած եր գետի
ափին:

— Ձուկ վորսացիր,— հարցրին կոլտնտեսականները, վորսից
վերադարձող խաչովին:

— Շատ փոքր ելին, գետը գցեցի, վոր մեծանան:

— Ձուկն իհարկե կմեծանա, իսկ քեզ խելքի բերել չենք կա-
րողանում:

Յերեք ամսով քեզ կոլեկտիվից կհեռացնենք, իսկ լեթե լերեք
ամսում ել չուղղվես, մի տարով կարձակենք:

— Յերանի խաչովին կարմիր բանակը տանելին,— մտածում
եր մայրը,— այնտեղ նա կուղղվեր:

116. Վնասարար

Դաշտային բրդադաշտում ամենից լավ Իսակն եր աշխատում:
Միքանի ամիս առաջ նա սեփական ջրաղաց ունեւր. թեև ջրա-
ղացը կրակ ընկավ, ալրվեց, բայց կոլտնտեսությունն ընդունելիս
շատ խոսք ու վեճ յեղավ, չեյին ուղում ընդունել:

Իսկ հիմա Իսակը հանդիմանում եր կոլտնտեսականներին:

— Ձեւիք ընդունում. Հիմա վնաց ե. առավոտյան ամենից ա-
ռաջ լես եմ աշխատանքի գալիս, բոլորից շատ եմ աշխատում և
միթնով տուն գնում:

Կոլտնտեսության հովվի վորդին, փոքրիկ Պետոն, մի անգամ
մի զարմանալի բան տեսավ:

Սերմ ցանելիս Իսակ բիձան, լերե հասնում եր արտի ծերին,
շաբաթանից ցարեն եր վերցնում, լցնում փոսի մեջ վրան հողը ցը-
նում, վոտներով կոխոտում, հետն ել փնթփնթում:

— Յանքսը կանաչեց:

Բայց զարմանալի այն եր, վոր Իսակի ցանած արտերը ցան-
ցառ ելին. տեղ-տեղ, ծալրերին, քիչ ու միչ աճել եր, իսկ մեջտե-
ղում վոչինչ չկար:

Կոլտնտեսականները լեկան, նալեցին, խելք-խելքի տվին, բան չը-
հասկացան:

Կանչեցին գյուղատնտեսին:

Նա լել վոչինչ չհասկացավ:

— Բիձա, բիձա, հանկարծ խոսեց հովվի տղան, Պետոն:

— Ի՞նչ ե, — հարցրեց Իսակը:

— Կարելի լե նրանից ե, վոր...

Պետոն ձայնը կտրեց, բայց գյուղատնտեսը շոյեց նրա գլուխն
ու տաց:

— Ինչից ե, ինչից, առա տեսնենք:

— Հիշում ես, բիձա, ես վոր ցանելիս հասնում ելիր արտի
ծերին, սերմը փոսի մեջ ելիր լցնում, վոտներով կոխոտում ու մի
բան ելիր փնթփնթում: Կարելի լե դրանից ե:

— Հիմա հասկանալի լե, — վրա բերեց գյուղատնտեսը, — թշնա-
մին մեր տունը մանելով, թշնամի լել մնացել ե:

Իսակին հեռացրին կոլտնտեսությունից և դատի տվին:

ՀԱՐՑԵՐ

- 1) Ինչո՞ւ լե Իսակը սերմը փոսերի մեջ լցնում և վոտներով կոխոտում:
- 2) Ինչո՞ւ լե գյուղատնտեսը Իսակին թշնամի անվանում:
- 3) Ինչո՞ւ Իսակին չեյին ուղում կոլեկտիվի մեջ ընդունել:

XVI ԹԵՄԱ
ՄԱՅԻՍԻ 1-Ը
ՊՐՈՑԵԿՏ

1. Մտնակցենք մայիսի 1-ի տոնակատարութեան:

117. Մայիս

Սի ու ալիսն վառ մայիս, զուռ ամենից լավ ամիս, կյանք ու արե ես տալիս: ինչ սիրուն ես, շան մայիս:	Հանդ ու ալի զարդարուն, հովն ե խաղում զաշտերում, թռչուններ են քեզ գովում. ինչ նախշուն ես, լավ մայիս:	Դու կայտառ ես մանկան պես, թուխան ու խնդերես, լի՞րբ կլինի, վոր բերես վողջ աշխարհին ալ մայիս:
--	--	--

118. Մայիսի 1-ը

1

Մայիսի 1-ին Լևոնն իր հոր հետ, հարեանի սալով, քաղաք եր
լեկել:

Սի ուր քաղաքը ուրախ աղմուկի մեջ եր: Շարքով գալիս ու
անցնում էին բանվորները, կարմիր բանակալիները, պիոներները
և աշակերտները:

Յերաժշտախմբերը նվագում էին:

Ապա սկսվեց ծաղիկներով զարդարված ավտոմոբիլների լեթքը,
վորոնց մեջ տեղավորված էին մանկապարտեզի չերիաճներ:

Վորժան գեղեցիկ էին նրանց շորերը. գլխներին դրել էին
կարմիր թղթից պատրաստած գլխարկներ, վորոնք գուլնգուլն հա-
զուսանների հետ փայլվում էին արևի տակ:

Լևոնը մայիսի վրտ կոնքնած, նայում եր այս բոլորին ու հի-
անում:

2

Մին ել տեսավ, վոր իրանց հարեվան գյուղերի լեռնաճանրն
ել ախտո նստած անցնում են:

Վաղեց, ինքն ել նստեց:

Սի միջոցին ոգում ձախ լավեց:

— Այերոպլանը, ալերոպլանը, — գոչեցին շատերը:

Կապուտակ ողի միջով, լեռնից ծուխ թողնելով, հանդարտ սա-
հում եր ալերոպլանը, վորպես մի հսկա արծիվ:

Ալերոպլանը հետգհետե ցածըացավ ու նրանից կապույտ թըղ-
թեր թափվեցին:

Լևոնն ալ թղթերից մի քանիսը վերցրեց, վոր տանի գյուղ,
իր ընկերներին ցույց տա:

Սի թղթերը կարդացին. Լևոնն խմացավ, վոր մայիսի 1-ը տո-
նում են բոլոր լեռներին բանվորները:

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դրեցեք, թե դուք ինչպես անցկացրեք մայիսի 1-ը:

119. Լույուն

Ձրանսխան խորհրդային լեռիկը չե. տխտեղ մայիսի 1-ը աղատ
կերպով առնել չի կարելի:

Բայց Լույուն և նրա ընկերները — Մուսուր և Մինալը վորո-
շեցին մայիսի 1-ը տոներ:

Նրանք խոսքը մեկ արին, վոր դպրոց չգնան, թեև գիտելին,
վոր նրանց կզատեն, նույնիսկ դպրոցից դուրս կանեն:

Լույուն, Մուսուր և Մինալը գնացին մի մեծ տուն, վորտեղ
բանվորների միտինգ կար:

Միտինգից հետո նրանք բանվորների հետ փողոց դուրս լեկան:
Կարմիր դրոշակների վրա գրված եր. «Կոչիլի բուրժուազիան»,
«Կեցցե Մայիսի 1-ը», «Պրոլետարներ բոլոր լեռներին, միացե՛ք»:
Փողոցում բանվորներին զիմավորեցին հեռակա և ձիավոր վոս-

տիկոնները:

Բանվորները պատասխանեցին քարերով:

Բայց զինված վոստիկանները հաղթեցին:

Շատերին ձերբակալեցին և բանտ տարան:

Լույունը հոր ձեռքն ել կտրեցին:

Մյուս որը Լուլուն, Մումուսը, և Մինալը գնացին գալոց:
 — Ինչու յերեկ դպրոց չեիք յեկել, — հարցրեց ուսուցիչը:
 — Գլուխս ցավում էր, — պատասխանեց Մինալը:
 — Մայրիկս հիվանդ էր, — ասաց Մումուսը:

Լուլուն չուզեց սուտ ասել:

— Յես, հայրիկիս հետ միասին Մայիսի 1-ն ելի տոնում: Ի՞նչ հայրը բանվոր է: Մայիսի 1-ը աշխարհիս բոլոր բանվորների տոնն է, — պատասխանեց Լուլուն:

Յերբ Լուլուն տուն վերադարձավ և պատմեց հորը, թե ինչ պատասխան տվեց ուսուցչին, հայրիկն ուրախացավ և համբուժեց համարձակ Լուլունին:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Ինչու վոստիկանները արգելում են Մայիսի 1-ի տոնելը:
2. Ինչու Մայիսի 1-ը բոլոր բանվորների տոնն է:

120. Մեր նառակը

Մենք շատ ելինք ուղում կապ հաստատել Անդրկովկասի մի վորեն քաղաքի դպրոցներից մեկի հետ:

— Յեկեք նամակ գրենք Թիֆլիս, — ասաց Հովիտիկը:

— Դրենք, Դրենք, — վրա տվին բոլորը:

Ասացին և գրեցին — Թիֆլիսի № 6 աշխատանքի դպրոցի չեբկ-բորդ խմբի աշակերտներին. —

«Սիրելի ընկերներ,

Ծնորհավորում ենք Մայիսի 1-ը:

Մեր գլուղում տոնը շատ շուքով կատարվեց. ամբողջ գլուղը փողոց էր դուրս յեկել: Նվագում էր պիոններական յերաժշտախումբը: Քաղաքից ալերոպլան յեկավ և թուղցիկներ թափեց:

Դպրոցում հանդես կար: Մեր խմբից 3 հոգի վոտանավոր ասացին:

Դրեցեք, թե ձեր քաղաքում ինչպե՞ս կատարեցիք Մայիսի 1-ը:

Գժաձորի առաջին աստիճանի դպրոցի յերկրորդ խմբի աշակերտները:

Մեր ուսուցիչը հասցեն գրեց և նամակն ուղարկեցինք:

ՀԱՐՑ

Դուք ել վորեն քաղաքի դպրոցի աշակերտների նամակ գրել եք, թե ի՞նչ գրեցեք:

XVII ԹԵՄԸ

ՊԱՅՔԱՐԵՆՔ ԲԵՐՔԻ ԲԱՐՉՐԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԳՐՈՅՆԿՑՆԵՐ

1. Թռչունների բարեկամների ընկերութունը կազմակերպենք
2. Բույսերի փաստաթղթերի գեմ պաշտար կազմակերպենք:
3. Պաշտարենք վնասառու միջատների դեմ:

121. Թռչունների համար

Մի որ Արամը:

Պարտեզ գնալիս՝

տեսավ Հրանտին

միք աշխատելիս:

Մեխ, փայտ ու սղոց

տռալը լցրած,

բարակ աախտակից

իբեր էր շինում:

— Այդ ի՞նչ ես շինում,

ասավ Արամը:

— Բներ եմ շինում. —

խոսեց Հրանտ: —

Ծտերի համար

բներ եմ շինում,

վոր ազատ մնան

չար բազեններից

ու մեկ ել հիմար,

վատ տղաներից.

ոգուտ եւք ստանում

մենք թռչուններից.

ծառերն են մաքրում

վորդ ու միջատից:

— Ի՞նչ կ'լինի, Հրանտ, —

խնդրեց Արամը. —

Թույլ տուր, փոր ես ել
քեզ հետ աշխատեմ
ու ծխակներին
ոգնութեան հասնեմ:
— Ահա քեզ փայտեր,
սղաց ու մեխ
մեկտեղ աշխատենք,
փայտից, թիթեղից

լավ բներ շինենք:
Ու այդ որվանից
Աքաճը փոխվեց.
Դասերից հետո
տուն եր շտապում
և Հրամաի հետ
սիրով աշխատում:

122. Արագիկն ու գորտը

Դորդ, դորդ, դորդ,
հիլութում յերկու դորտ:
Ցոփ, ցոփ, ցոփ,
յերկաբավիղ արագիլը
մեկին հոփ:
Կըտ, կացովը գցեց ծովը՝
հորը, հորը իր մեծ փորը:

123. Մարյակ

Արևը սփռեց	սարյակը յեկով
լույսը դաշտերին,	վերջ միջատներին:
Զրկորը գնաց	Ու շարան-շարան
Լուր տա արտերին:	սե-սե սարյակներ
Զուրբ բաց թողեց	կայում են, ուտում
արտին, մարգերին,	բույսի թշնամուն:

124. Մեր ոգևորությունը

Մեր գլուզում ցանքների վնասատուները շտապել ելին:
Դրանից գլուզական սնունդաթուղանները առժամ ելին:
Մեր պիտանքական կախկախվել փորձեց ոգնել գլուզացիներին:
Բայց դրա համար փող եր հարկավոր:
Մտածեցինք մի ներկայացում կազմակերպել,
Ութ ուտելի հափաքեցինք:

Այդ փողով ֆորմալին գնեցինք, բաժանեցինք գլուզացիներին
և սովորեցրինք գործածելու լեղանակը:
Այնուհետև պակասները գրեցինք և կայքերնք միջանի փողոց-
ներում:

Այդ պակասներում մենք ցույց ելինք տալիս, թե վնասատու-
ների դեմ ինչպես պիտի պայքարել:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Ի՞նչ վնասատուներ գիտեք:
2. Մասնակցել եք նրանց դեմ կազմակերպված պայքարին:

125. Ճակճը

Թշնամին և մերցեղի—
թե քաղաքի, թե գեղի:
Ազանկու՜ կեղտը վտանքին
տարածում է թույն ու մահ...

Շղճանքերն ճանճերին
կատորեցիք անխնամ:

XIII ԹԵՄԱ

ԱՄՓՈՓԵՆՔ ՄԵՐ ԿԱՏԱՐԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ ՅԵՎ ԺՐԱԳՐԵՆՔ ԱՄԱՌԱՅԻՆ ԱՆԵՒԻՔՆԵՐԸ

ՊՐՈՅԵԿՏՆԵՐ

1. Մասնակցենք տարեկան ջուլցահանդեսի աշխատանքներին:
2. Ծրագրենք մեր ամսան անելիքները:

126. Վերջին ժողովը

1

Ուսման տարին վերջանում է:

Ամբողջ տարին մենք աշխատեցինք հարվածային կարգով և չարյուր տոկոսով կատարեցինք մեր, լերբորդ խմբի հետ կապված, սոցմըցման պայմանագիրը:

Մի որ Արփիկը հայտարարեց, վոր գասերից հետո գասարանական ժողով կա:

Հավաքվեցինք:

2

— Ընկերներ, — սկսեց նախագահ Արփիկը, — որակարգի առաջին հարցը տարեկան ջուլցահանդեսի կազմակերպումն է: Ինձ թվում է, վոր հարկավոր չի լերկար կանգ առնել այդ խնդրի վրա. հարցը պարզ է: Ի՞նչ կարծիքով պետք է ընտրել մի լեռնակ-կազմակերպչական աշխատանքները տանելու համար: Ողակները այդ լեռնակին պիտի հանձնեն իրենց կատարած բոլոր աշխատանքները:

Առաջարկն անցավ:

Ընտրվեցին — Սոֆիկը, Գեղամը և Արայիկը:

— Այնուհետև ընկերներ, — շարունակեց Արփիկը, — պետք է մշակել մեր ամսական անելիքները, դպրոցի հողամասի հետ կապված աշխատանքները պիտի ծրագրենք և կազմակերպենք, վորպեսզի հողամասը ամառը անխնամ չմնա, և մեր կատարած աշխատանքները իզուր չանցնեն:

Կարծիքների փոխանակութունից հետո վորոշեցինք:

1. Դպրոցի հողամասը խնամելու համար հերթապահութուն նշանակել:

2. Հարկավոր դեպքում հավաքվել մեր հողամասում և կուրծտեսութունում աշխատանքներ կատարելու,

3. Ժամանակն անցկացնել բաց սդում:

4. Ամեն որ լողանանք:

5. Շարունակենք լեռնակների դիտողութունը:

6. Պարապենք մեր այն ընկերների հետ, վորոնք հիմանգության և այլ պատճառներով գասերից շատ են բացակայել ու լեռն են մնացել:

7. Յերկու եքսկուրսիա կազմակերպենք մեկը Յերևան՝ ծանոթանալու քաղաքի կյանքին և գործարաններին, ու հիմարկներին մյուսը՝ դեպի հարևան գյուղերը:

8. Աշակցենք մանկհրապարակի աշխատանքներին:

— Իսկ ինչ վերաբերում է սոցմըցման պայմանագրին — ապա մենք կատարել ենք հարյուր տոկոսով: Կեցցե՛ մեր հարվածային խումբը:

Դասարանը թնդաց ծափահարութուններից:

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դուք ել ժողով գումարեցեք և քննության տեսք նույն հարցերը:

127. Ինչպես ավելացան

Ամառը քաղաքից հակամերերկներ լեկան կուրծտեսութուն, համբարի:

Աշնանը քսան հակամերերկներ գնացին, բայց կուրծտեսութունում մնացին լերեսուն հակամերերկներ:

— Ինչպե՞ս թե:

— Այ, թե ինչպե՞ս:

Հակամերերկներն ապրում ելին համբարում: Պարապում ելին

Ֆիզիկոսութեամբ, աշխատում, գրում, լուսնում, և ասում կո-
տեսականներին: Բայց միայն, բայց ժամանակին:

Սկզբում գյուղի լեռները քաղաքի լեռներին հետ ու-
ղում ելին կովեր: Հետո սկսեցին գիտել նրանց խաղերը:

Հետո ընթերցարանում, գաղտնի և բանջարոնցում սկսեցին
միասին աշխատել: Հետո լեռ գյուղացիներն իրենց փոքրիկներին հետ
լեկան և քաղաքի լեռներին հետ միասին հրապարակ սարքեցին:
Հետո հանդես կազմակերպեցին և քաղաքի լեռներին գյուղական
լեկանին դրոշակ նվիրեցին:

Իսկ լեռը քաղաքի հոկտեմբերիկները գյուղից քաղաք ելին վե-
րադառնում, կոտեսական հոկտեմբերիկները նրանց ճանապարհ
գցեցին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

I. ԴԳՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԵՍԿԻԶԵՎ ՊԱՏԱՆԵԿԱԿԱՆ ՄԻՋՍԶԳԱՅԻՆ ՈՐԸ

1. Մեր առաջին ժողովը	3
2. Մեր սոցմրցման պայ- մանագրի պատճեն	4
*3. Որո՞ր—փոխ. Խնկո-Ա.	4
4. Լուս-հո—ըստ Վ. Թոթո- վիցի	5
*5. Վոդյ աշխարհի պիտներ- ներ—փոխ.	6
6. Մեր տոնը	7

II. ՍՇՈՒՆՆ ՈՒ ԲԵՐՔԱՆԱԿԱՆ ՔԸ ՄԵՐ ԳՅՈՒՂՈՒՄ

7. «Կալո»	9
*8. Աշուն	10
*9. Մեղանման—Սիմակ	11
10. Ճակնդեղ—Լուսարձակ	11
11. Կարտոֆիլ—Լուսարձակ	12
12. Կաղամբ—Լուսարձակ	12
13. Միշտ պատրաստ ենք Վ. Բաջեց	12
14. Մեր մասնակցությունն այդեկութիւն	14
*15. Միան ու ծիծեռնակը Սիմակ	15
16. Մեր ողնուժութեան բա- րակի չանաքին	15
17. Ջրաղաց — Լուսարձակ	16
*18. Ջրաղաց պանին նշարա- նը—Վ. Ազալան	17
19. Ելեկարողաց	17
*20. Մեր գետը	18
21. Բերքի տոնը	19

III. ՄԵՐ ԳՅՈՒՂԻ ՇԻՆԱՐԱ- ՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

22. Գրանիտ—Սիմակ	21
23. Գաճի դործարան—Սի- մակ	21
24. Կիր—Սիմակ	22
25. Անի պեմպիկ հանքում Բառնետ	22
26. Ուշ աշունը	23
*27. Պատրաստվում են ձըմ- աան համար—փոխ.	23

IV. ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՀԵՂԱՓՈ- ԽՈՒԹՅՈՒՆ

28. Մեր գյուղի կոտորա- տիվը	25
29. Ռադիո	26
*30. Հոկտեմբերը — Յե. Ա. վեախյան	27
31. Հոկտեմբ. հեղափ. տա- րեղարձը	27
32. Ցարի տապալումը—Հալ- րիկ Տ.-Ավագյան	28
33. Բանվորների դրություն- նը ցարի ժամանակ	28
34. Սարգսի հորթը	29

V. ՉԱՆԱՉԱՆ ԱԶԳՈՒԹՅՈՒՆ- ՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

35. Արարը—Սերիկ	31
36. Պիսեր Թանգան — Կ. Լորդկիպանիդզե	32
37. Կուսուն ու Թեթեմ— փոխ.	33
38. Տարուն ու Տակելը— փոխ.	33

39. Տիրը—փոխ. Սերիկ .	34
40. Հերոսուհին—Վ. Հյուզո .	36
*41. Փարիզի կոմունարներ— բին	36
42. Մոպր	37

**VI. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅ-
ՆԱՅՈՒՄԸ**

43. Մի նմուշ են սեղ օրե- րից—Շչակինը	39
44. Խմբապետ Յապոնը— լստ Ավանդարդի	40
45. Ինչպես մեր գլուղը խոր- հրդային դարձավ—Սիմակ .	41
*46. Նոյեմբերի տասնուամեկ- ամյակը	42
47. Տասն ու մեկ տարի— Սիմակ	42

**VII. ՍՈՎՈՐԵՆՔ ՅԵՎ ՊԱՅՔԱ-
ՐԵՆՔ ԱՌՈՂՋ ԿՅԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ**

*48. Ձմեռ	44
49. Հիվանդանոց—Լուսառ- ձակ	45
50. Պատիկի դեղատոմսը— Լ. Մեհրաբյան	47
51. Հանգստյան տուն	48
*52. Կեցքե մաքրութունը— փոխ. Խնկո-Ապր	49

**VIII. ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏՔ Ե ՄԱՍ-
ՆԱԿՑԵՆՔ ԳՅՈՒՂԽՈՐՀՐԴԻ ՅԵՎ
ԿՈՂԽՈՋԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱ-
ՏԱՆՔՆԵՐԻՆ**

53. Կոլտոլի հետ ապաման ենք կնքում—փոխ. Մերկ- յանի	50
54. Նակաղը—Սիմակ	51
55. Գյուղխորհրդի ընտրու- թյունը	52
*56. Ձյունը—Ահարոն	53
57. Մեր խմբի կոլտնտեսու- թյունը—Հմ. Մեքյան	53
58. Անեքիսը	54
59. Գրքաց Մազթաղը— փոխ.	55

IX. ԼԵՆԻՆՑԱՆ ՈՐԵՐ

60. Հացի համար—Շչակինը .	56
*61. Լենին	58
62. Վալդիան դպրոցում	59
63. Մեր լենինյան տնկյու- նը	59

**X. ՄԵՋ ՇԱՏ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐ
ԵՆ ՀԱՐԿԱՎՈՐ**

64. Փոքրիկ վարպետը— Ազատ Լոռենց	61
65. Փոքրիկ մեխանիկը— փոխ. Գ. Գաբունց	61
66. Գործարան—Գ. Միսյան	62
67. Դարբնոցում—փոխ.	63
68. Հյուանոցում—փոխ.	63
69. Հանքում—Բառնեա	64
*70. Շոֆեր—փոխ.	65
*71. Սավառնակը	66
72. Բամբակազտիչ գործա- րանում—Կոկո	67
*73. Ջին մեքենան	67
74. Ոճառի գործարանում —Շչակինը	68
75. Ինդուստրացման փո- խառությունը	68
76. Խնայողական դրամար- կղը	69
77. Հնգամյակի լեռնորդ տա- րին—փոխ.	70

XI. ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԸ

*78. Բանակը կարմիր	72
79. Կապը	73
80. Յերաթիշա Ալիոն—Եր- թածմինդի	73

**XII. ՄԵՐ ՈՂՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԳԱՐ-
ՆԱՆԱՑԱՆԻՆ**

*81. Շուտով կգա—Սեպ-Սար .	75
82. Ջերմոց—Շչակինը	76
*83. Մարտը—Հ. Թումանյան .	77
84. Մեր աշխատանքը—Շը- չակինը	77
*85. Սարյակի տունը	79
86. Բանվորական բրիգա- դան	79
*87. Ձածաղիկ	80

**XIII. ՄԱՐՏԻ Ց-Ը ԿԱՆԱՆՑ
ՏՈՆԸ**

*88. Տառիկն ու թռուիկը	81
89. Առաջին անգամ—Սիմակ .	82
90. Մուրը և մանկապար- տեղ—Շչակինը	82
91. Գնացքը փրկող աղջի- կը—փոխ.	83
92. Աշխատավոր կանանց տոնը	84

XIV. ԱՆԱՄՆԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

93. Անգործ պրոդատնտե- սը—Խ. Մատինյան	86
*94. Իմ հորթը	87
*95. Անբավական խողը	88
96. Ճերմակը—Հմ. Մեքյան	88
97. Մեր հավերը	90
98. Արմիկի թուխսը—Շչակ- ինը	91
*99. Բաղիկ	92
100. Մեղունքը—Բաբլոյան	92
101. Մրջուններ—Շչակինը	93
102. «Գողը» — Մարգարիտ .	94

**XV. ԳԱՐՈՒՆ ՅԵՎ ԳԱՐՆԱՆԱ-
ՑԱՆ**

*103. Գարուն	96
*103. Գարնանացան	97
104. Մենք ել աշխատեցինք —Սիմակ	97
105. Այ ինչ լավ բան ե... Սիմակ	98
106. Ծառատունկ	100
*107. Ի՞նչ ենք ստանում— փոխ.	101
*108. Անտառը	101
109. Ինչպե՞ս մասնակցեցինք գարնանացանին—Թամար .	102
110. Ծիածան—Սիմակ	103

110. Ճանաչներ—Դասընկեր 104

*111. Մասնաձև ու բոստանը —փոխ. Խնկո-Ապր	104
112. Մամալ գլուղում—Ս. Իսաար	107
113. Հաղթական հավաքը— Ակսել	109
*114. Հարվածային բրիգադը	110
115. «Ձկնորս» Խաչոն—փոխ .	111
116. Վնասաբարը—փոխ.	112

XVI. ՄԱՅԻՍԻ 1-Ը

*117. Մայիս	114
118. Մայիսի 1-ը—Վ. Մա- նուկյան	114
119. Լուլուն—փոխ.	115
120. Մեր համակը	116

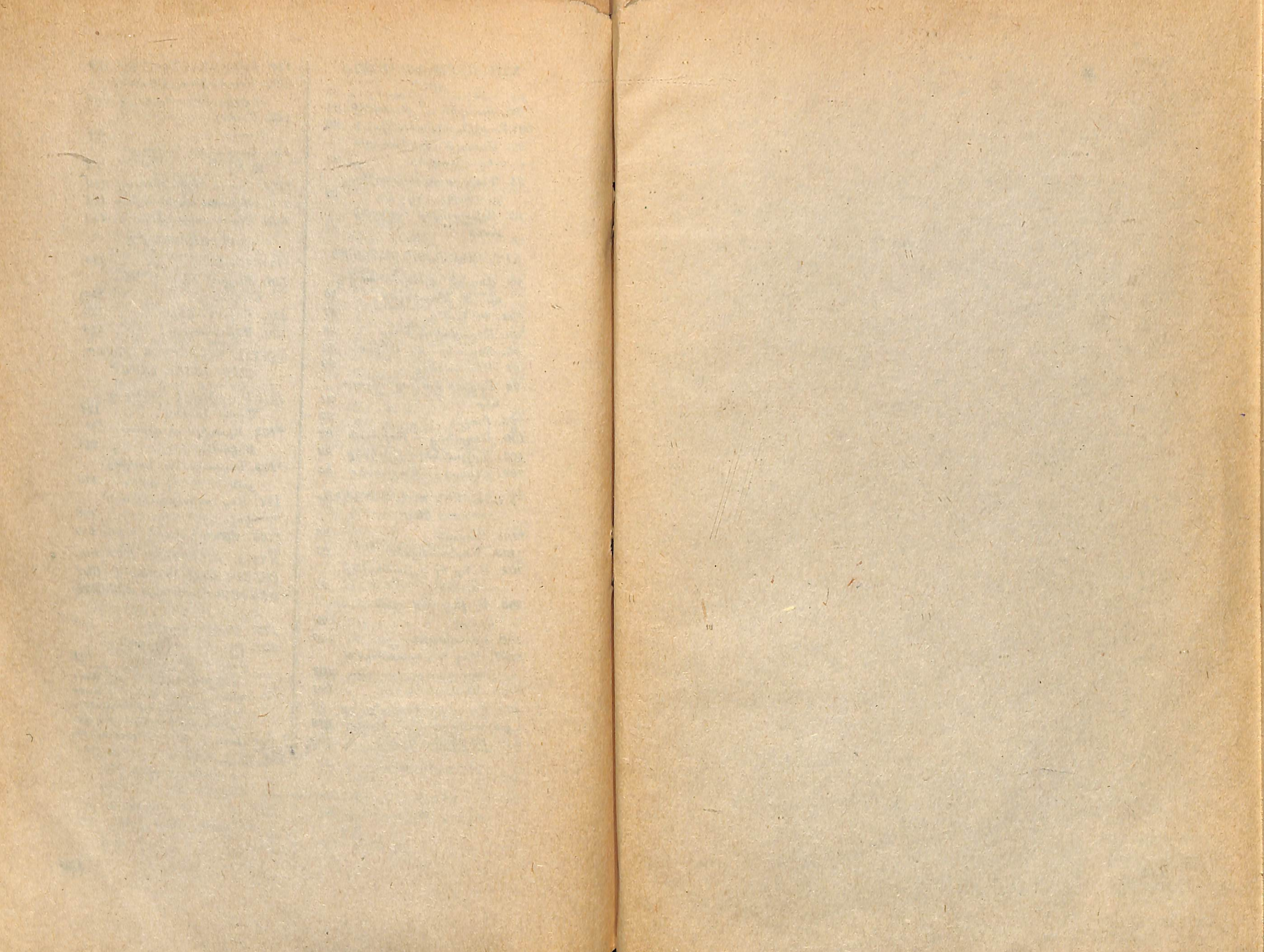
**XVII. ՊԱՅՔԱՐԵՆՔ ԲԵՐՔԻ
ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ**

121. Թռչունների համար— Ազատ Լոռենց	117
*122. Արագիլն ու գորտը— Խնկո-Ապր	118
*123. Սարյակ—Ավ. Դամբար- յան	118
124. Մեր ոգնությունը— փոխ.	118
*125. Ճանճը	119

**XVIII. ԱՄՓՈՓԵՆՔ ՄԵՐ ԿԱ-
ՏԱՐԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ ՅԵՎ
ԾՐԱԳՐԵՆՔ ԱՄՈՒՆ ԱՆԵԼԻՔ-
ՆԵՐԸ**

126. Վերջին ժողովը	120
127. Ինչպե՞ս ափելացան— փոխ. Հ. Մերկյանի	121

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏԻՆԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ԵՐԵՎԱՆ
1927

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0248332

ԳԻՆԸ 75 ԿՈՊ. (8 լ.)

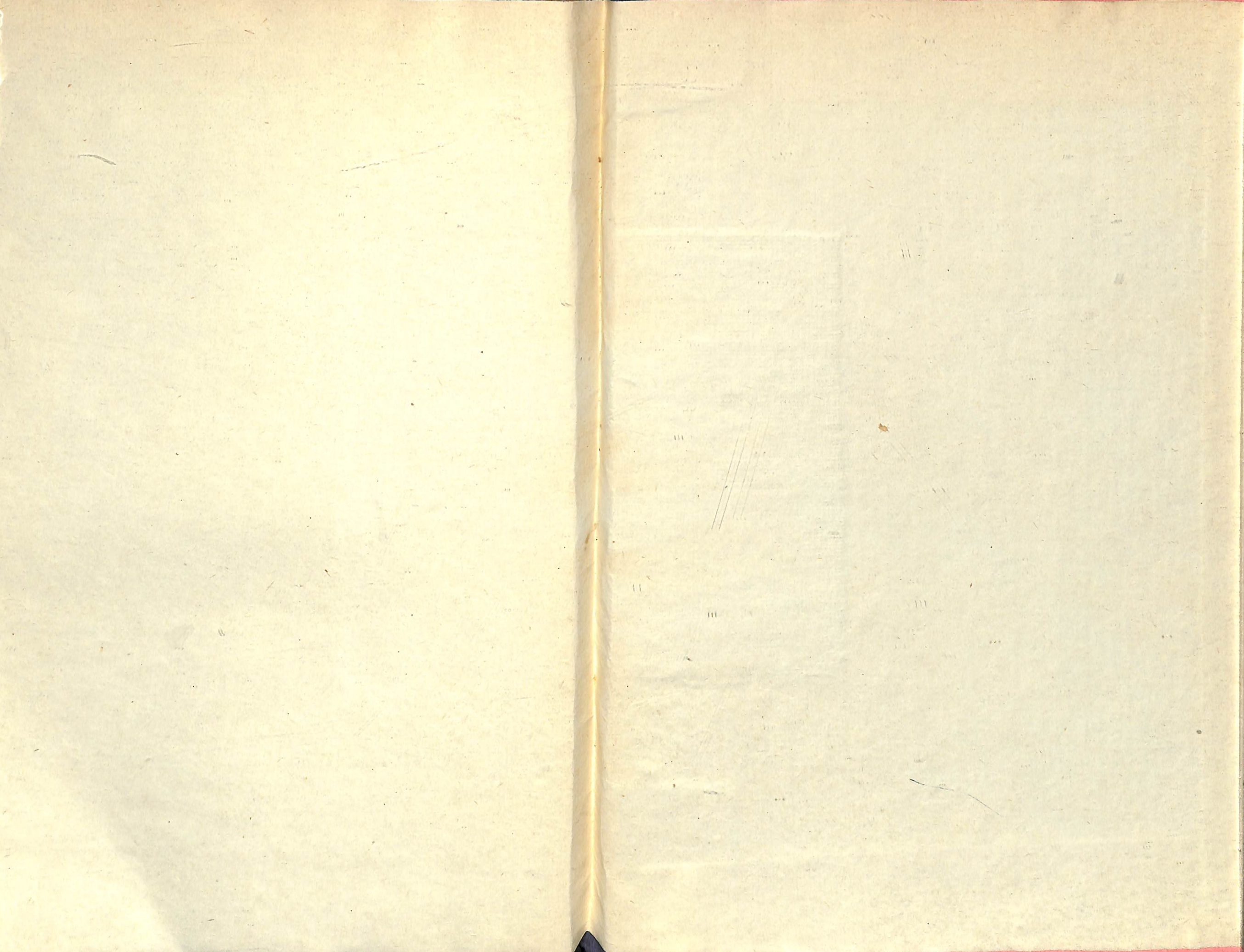

Я. АЙРАПЕТЯН

НОВАЯ ДЕРЕВНЯ

Учебник армянского языка для 2-й группы
школ первой ступени (сельский вариант)

Госиздат ССР Армении
Еривань—1931

8818